

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Urška Nagode

Naslov naloge: REJNICE O REJNIŠTVU: Perspektiva rejnic o izvajanju rejniške dejavnosti na območju Centra za socialno delo Domžale in Centra za socialno delo Maribor

Kraj: Ljubljana

Leto:2010

Št. strani: 149

Št. grafov:26

Št. tabel:1

Št. bibl. opomb:0

Št. prilog: 16

Mentor: as.dr. Nina Mešl

Somentor: doc.dr. Nino Rode

Deskriptorji: Rejništvo, otrok, družina, rejniška družina, izvajalec rejniške dejavnosti, individualna projektna skupina.

Povzetek: V diplomski nalogi teoretično opredelim rejništvo in rejniški sistem ter prikazujem nekatere dileme in odprta vprašanja o rejništvu, ki so vse pogostejše teme javnih razprav in strokovnih debat (npr. dolgotrajno rejništvo, višina rejnine, individualne projektne skupine ipd.). V empiričnem delu diplomske naloge pa nekatere teh dilem preverjam v kvantitativni raziskavi, v kateri sodelujejo rejnice Centra za socialno delo Domžale in Centra za socialno delo Maribor. Z raziskavo ugotavljam osnovni profil anketiranih rejnic, njihov pogled na delo rejnika ter njihovo oceno dela centrov za socialno delo. Cilj raziskave je slišati rejnice, slišati tiste, ki jim je rejništvo način življenja.

Title: Foster Mothers About Foster Care

Descriptors: Foster care, child, family, foster family, foster parents, individual project group

Abstract: In the graduation thesis the foster care itself and its system are theoretically defined as well as some dilemmas and open questions connected with foster care which are more and more frequent topics of public and professional debates (e. g. long fosterage, financial amount of state support, individual project groups etc.). In the practical part of the thesis some of these dilemmas are examined by the quantitative research in which the foster mothers from Domžale and Maribor Social Work Centres participated. The basic profile of the questioned foster mothers, their views about the foster care and their estimation of the Social Work Centres are ascertained. The research purposes are to hear the foster mothers and those to whom the foster care is the way of living.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

REJNICE O REJNIŠTVU

Perspektiva rejnic o izvajanju rejniške dejavnosti na območju Centra za socialno delo Domžale in Centra za socialno delo Maribor

Mentorica: as. dr. Nina Mešl
Somentor: doc. dr. Nino Rode

Urška Nagode

Ljubljana, 2010

»Raje bi živila sama kot z nekom, ki me ne bi videl

in sprejemal takšne, kakršna sem.«

Jane Birkin

PREDGOVOR

V času študija na Fakulteti za socialno delo sem se vseskozi veliko posvečala otrokom, ki so jih poimenovali otroci z odklonskim vedenjem in se je kot najprimernejša rešitev zanje pokazala nastanitev v vzgojni zavod. Tudi ti otroci nosijo nalepko, da so že pravi mali kriminalci, in pogosto so mi bila postavljena vprašanja, če se jih ne bojim. Bojim? Zakaj pa? Se kdo vpraša, da otroci z odklonskim vedenjem nekaj sporočajo oz. kaj sporočajo? Se kdo vpraša, v kakšnih družinskih razmerah so odraščali in še odraščajo ti otroci?

Nekateri od teh otrok niso šli domov niti med vikendom, ampak so šli v rejniško družino. V družino, kjer so se počutili dobro, kjer se dobili potrebno toplino, razumevanje, varnost in sprejetost. Nekateri.

Mislím, da se premalokrat zavedamo, da vsi otroci žal nimajo možnosti odraščati v družini, ki bi otroku omogočila brezskrbno odraščanje v samostojno, zrelo in odgovorno osebo. Preveč je otrok, ki ne morejo živeti v varnem zavetju svoje družine.

V zadnjem letniku študija sem prakso opravljala na Centru za socialno delo Idrija, kjer mi je tamkajšnja socialna delavka približala rejništvo in me seznanila z njegovo problematiko. Dotaknile so se me zgodbe otrok, ki živijo v rejništvu, imela sem možnost spoznati tako otrokove biološke starše kot tudi rejniško družino.

Skozi diplomsko nalogo želim opozoriti na nekaj dilem v rejništvu, ki se čedalje pogosteje pojavljajo v medijih, vendar so nemalokrat tudi zelo enostransko prikazane. Tudi sama sem se v času pisanja diplomske naloge znašla v celotni zmedí, saj so si menja med nekaterimi strokovnjaki nemalokrat zelo različna in na podlagi vsega slišanege ni bilo lahko opredeliti lastnega mnenja.

V diplomski nalogi sem želela slišati perspektivo rejnic, njihovo mnenje, njihove poglede na njihov način življenja–na izvajanje rejniške dejavnosti. S kvantitativno raziskavo sem ugotovila osnovni profil rejnic; glede na spol, starost, izobrazbo ter način in časovno obdobje izvajanja rejniške dejavnosti, spoznala sem njihov pogled na samo rejništvo – od dejavnikov, ki so botrovali k odločitvi za rejništvo, do ocene spoštovanja in cenjenosti rejniškega dela in uporabljene terminologije v rejništvu ipd. V tretjem delu raziskave me je zanimalo kako rejnice ocenjujejo in vidijo delo centrov za socialno delo; od možnosti izobraževanj, nudenja pomoči in podpore do izvajanja individualnih projektnih skupin.

V raziskavo mi ni uspelo vključiti takega števila rejnic, kot sem si sprva želela, vendar vsaka beseda šteje in mislim, da ne smemo zanemariti mnenja nobene od rejnic, ki je v raziskavi sodelovala.

V ta namen se želim zahvaliti vsem rejnicam, ki so si vzele čas in izpolnile moje vprašalnike brez katerih ne bi imela možnosti spoznati njihovega pogleda na rejniško delo. Obenem pa hvala tudi socialnim delavkam obeh centrov za socialno delo, CSD Domžale in CSD Maribor, ki so mesečna srečanja izkoristile za izpolnjevanje vprašalnikov in so zbiranje podatkov tudi vodile. Hvala tudi socialni delavki CSD Idrija, ki mi je omogočila, da sem rejništvo поблиže spoznala, in mi pokazala, kako se dela socialno delo v rejništvu. Njeno delo v rejništvu mi bo vedno za zgled.

Želim se zahvaliti tudi mentorici as. dr. Nini Mešl in somentorju doc. dr. Ninu Rodetu za vso strokovno pomoč in nasvete pri nastajanju moje diplomske naloge.

Hvala tudi Mateji Mivšek, ki je poskrbela, da je naloga jezikovno ustrezna.

In ne nazadnje hvala tudi vsem domačim in Dejanu, ki so me tako v času študija kot pisanja diplomske naloge spodbujali, razumeli in podpirali.

KAZALO

PREDGOVOR.....	4
KAZALO.....	6
1 TEORETIČNI UVOD.....	10
1.1 POMEN DRUŽINE.....	10
1.1.1 Kaj je družina.....	10
1.1.2 Vloga družine.....	12
1.1.3 Ko družina potrebuje pomoč.....	15
1.2 SOCIALNO DELO Z DRUŽINO.....	16
1.3 KAJ JE REJNIŠTVO.....	19
1.3.1 Pravna ureditev rejništva.....	22
1.4 REJNIŠKI SISTEM.....	29
1.4.1 Otrok, ki je v rejniški družini.....	30
1.4.2 Matična družina.....	33
1.4.3 Rejniška družina.....	34
1.4.4 Med matično in rejniško družino.....	38
1.4.5 Center za socialno delo.....	40
1.4.6 Individualna projektna skupina.....	41
1.5 IZOBRAŽEVANJE IN PODPORA REJNIŠKIM DRUŽINAM.....	43
1.5.1 Center za socialno delo Domžale.....	44
1.5.2 Center za socialno delo Maribor.....	45
1.6 ODPRTA VPRAŠANJA, DILEME IN PREDVIDENE SPREMEMBE K DANAŠNJI UREDITVI REJNIŠTVA V SLOVENIJI.....	45
1.6.1 Dolgotrajna rejništva.....	47
1.6.2 Rejnina.....	52
1.6.3 Usposobljenost rejnikov.....	53
1.6.4 Rejniška družina za otroka.....	55
1.6.5 Poimenovanja rejnica, rejenka, reja.....	56
1.6.6 Normativ: trije otroci na eno družino.....	57
1.6.7 Status in položaj rejnice, rejnika.....	58

1.6.8 Individualne projektne skupine	59
1.6.9 Delo centrov za socialno delo.....	61
1.6.10 Profesionalizacija rejništva.....	62
1.6.11 Predlagane spremembe in pogledi nanje	63
2 PROBLEM	68
3 METODOLOGIJA	71
3.1 Vrsta raziskave, model raziskave, spremenljivke.....	71
3.2 Merski instrument in viri podatkov	72
3.3 Populacija in vzorčenje.....	73
3.4 Zbiranje podatkov.....	73
3.5 Obdelava in analiza podatkov	74
4 REZULTATI	75
4.1 Spol anketiranih.....	75
4.2 Starost anketiranih	75
4.3 Izobrazbena struktura anketiranih	76
4.4 Rejniška dejavnost kot poklic ali sorodstveno razmerje	77
4.5 Centri za socialno delo, s katerimi rejnice in rejnik še sodelujejo poleg matičnega CSD-ja	78
4.6 Ali imate poleg rejniških otrok tudi lastne otroke?	79
4.7 Koliko časa ste že rejnica/rejnik?	80
4.8 Dejavniki, ki so botrovali k odločitvi za rejništvo.....	80
4.9 Bi se danes ponovno odločili za rejništvo?	84
4.10 Kaj pomeni, da rejništvo uspe?	85
4.11 Ocena spoštovanja in cenjenosti rejniškega dela v družbi	87
4.12 Ustreznost uporabljene terminologije v rejništvu.....	88
4.12.1 Zakaj se zdijo/se ne zdijo poimenovanja rejnica, reja, rejenka, rejnik sporna in ponižujoča?.....	90
4.13 Ali si poklicne rejnice in rejniki poleg rejniške dejavnosti želijo dodatne zaposlitve?	91
4.14 Koristnost uvodnih izobraževanj in usposabljanj za delo rejnika	92
4.15 Potreba po dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih	93
4.16 Po pomoč in podporo na center za socialno delo	94

4.17 Potreba po dodatni pomoči in podpori s strani CSD	95
4.18 Ocena dela socialne delavke centra za socialno delo	96
4.20 Kaj pogrešate s strani centra za socialno delo?	98
4.21 Kaj bi s strani CSD pohvalili, kaj vam je posebej v pomoč?	99
4.22 Sodelovanje CSD-ja z matično družino otroka	101
4.23 Rejništvo – v praksi dolgotrajen ukrep.....	102
4.23.1 Kje še vidite razloge za dolgotrajna rejništva?	105
4.24 Koristnost in nujnost individualnih projektnih skupin	107
4.25 Pomanjkljivost individualnih projektnih skupin.	108
4.26 Prednosti individualnih projektnih skupin.....	110
5 RAZPRAVA.....	111
6 SKLEPI IN UGOTOVITVE	115
7 PREDLOGI	117
8 LITERATURA	119
9 PRILOGE	123
9.1 Vprašalnik.....	123
9.2 Tabele	129
9.3. Testiranje hipotez: Odločitev za rejništvo	134
9.4 Testiranje hipotez	136
9.5. Testiranje hipotez	136
9.6 Testiranje hipotez	137
9.7 Testiranje hipotez	137
9.8 Testiranje hipotez	138
9.9 Testiranje hipotez	138
9.10 Testiranje hipotez	138
9.11 Pearsonov koeficient	139
9.12 Pearsonov koeficient	140
9.13 Pearsonov koeficient	142
9.14 Zbirnik podatkov	143
9.15 Izjava o avtorstvu.....	143
9.16 Izjava mentorja	143
10 POVZETEK	146

Seznam grafov in tabel

Graf 4.1: Izobrazba anketiranih.....	76
Graf 4.2: Rejništvo kot poklic ali sorodstveno razmerje.....	77
Graf 4.3: Ali imate tudi lastne otroke?.....	79
Graf 4.4: Časovno obdobje izvajanja rejniške dejavnosti.....	80
Graf 4.5: Pomembnost dejavnika: Ker nimam lastnih otrok.....	80
Graf 4.6: Pomembnost dejavnika: Ker nisem dobila druge službe.....	81
Graf 4.7: Pomembnost dejavnika: Zaradi ljubezni do otrok.....	81
Graf 4.8: Pomembnost dejavnika: Zaradi občutka dobrodelnosti, želje po pomoči drugim..	82
Graf 4.9: Možnost ponovne odločitve za rejniško dejavnost.....	84
Graf 4.10: Ocena strinjanja s trditvijo, da je delo rejnika cenjeno in spoštovano.....	87
Graf 4.11: Ocena strinjanja s trditvijo, da sta poimenovanji rejenec, rejnica sporni in ponižujoči.....	89
Graf 4.12: Želja po dodatni zaposlitvi poklicnih rejnic.....	91
Graf 4.13: Koristnost uvodnih izobraževanj in usposabljanj.....	92
Graf 4.14: Potreba po dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih.....	93
Graf 4.15: Pogostost iskanja pomoči in podpore na CSD.....	94
Graf 4.16: Potreba po dodatni pomoči in podpori s strani CSD.....	95
Graf 4.17: Ocena dela socialne delavke.....	96
Graf 4.18: Želja po dodatnih medsebojnih srečanjih rejnic.....	97
Graf 4.19: Sodelovanje CSD–ja z matično družino otroka.....	101
Graf 4.20: 1. dejavnik: CSD se premalo posveča otrokovi družini.....	102
Graf 4.21: 2. dejavnik: Otroci prihajajo iz težkega družinskega okolja.....	103
Graf 4.22: 3. dejavnik: Starši si niti ne želijo svojih otrok nazaj.....	103
Graf 4.23: 4. dejavnik: Otrokom je bolje v rejniški družini.....	104
Graf 4.24: Koristnost in nujnost IPS.....	107
Graf 4.25: Pomanjkljivosti IPS.....	108
Graf 4.26: Prednosti IPS.....	109
Tabela 1: Podatki o rejnicah, rejnikih in otrocih v rejništvu.....	21

1 TEORETIČNI UVOD

V nalogi uporabljam socialna delavka, rejnica in uporabnik, s tem pa enakovredno mislim na oba spola.

1.1 POMEN DRUŽINE

»Svojo družino nosi v sebi vsakdo – ne glede na starost, obdobje zrelosti ali življenjske razmere.« (Tomori 1994: 12)

V socialnem delu na področju rejništva je pomembna družina. Na eni strani je pomembna tako imenovana matična družina otroka in na drugi strani rejniška družina, kamor je nameščen otrok, ki trenutno ne more živeti pri svoji družini. Iz tega vidika se mi zdi pomembno, da opredelim, kakšni družinski procesi zagotavljajo otroku varno in spodbudno življenjsko okolje in kaj se od družine pričakuje.

Obenem pa se moramo zavedati, da starši svojemu otroku ne znajo oz. ne zmorejo vedno omogočiti zdravega in spodbudnega okolja, ki ga opisujem v nadaljevanju. Premnogi otroci so tako prikrajšani za številne dobre izkušnje. Takšna družina potrebuje izvirni delovni projekt pomoči (Čačinovič Vogrinčič 2008), oporo, da bo zmogla spremembe, ki so potrebne za kvalitetno družinsko življenje. Za slednje pa je potreben čas in spoštljiv delovni odnos, ki ga zna vzpostaviti in ohranjati strokovno usposobljena socialna delavka.

Dejstvo je, da vsakdo izmed nas odrašča v družini, ki si je ne izbere sam, prav tako si nihče ne more izbrati sam svojih strašev, ki s svojim vedenjem in ravnanjem zavedno in nezavedno vplivajo in oblikujejo otrokov razvoj in osebnost. Družina je prostor otrokove primarne socializacije, je temelj oblikovanja otrokovega razvoja in osebnosti.

1.1.1 Kaj je družina

Enotne definicije družine ni. Ob pojmu družina se pogosto pojavljajo asociacije, kot so otroci in starši, ter asociacije v smislu občutka varnosti, zaupanja, ljubezni, spoštovanja ipd. Pojem

družine se še vedno najpogosteje povezuje s tako imenovano nuklearno družino, ki jo sestavljata oče in mati z otroki.

J. B. Wise (2005 v Mešl 2007: 136) meni, da zaznavanje in razumevanje družine glede na različne definicije ali strukture gospodinjstev puščata veliko odprtih vprašanj. Otroci, ki začasno živijo v rejniški družini ali pri sorodnikih razširjene družine, homoseksualni pari in njihovi otroci, družinski člani, ki delajo v drugi državi, otroci, ki prehajajo med dvema staršema, kadar imata skupno skrbništvo, družinski člani, ki so v zaporu ali hospitalizirani, vse to so primeri družin, ki ne ustrezajo številnim definicijam oziroma katerih meje se razširjajo preko gospodinjstva. In z vsemi temi oblikami se srečujemo v socialnem delu z družino.

V socialnem delu mora socialna delavka poznati družbene razmere in pluralnost družinskih oblik, poznati mora zakonske in institucionalne oblike pomoči in seveda tudi specifične, v stroki zrasle načine ravnanja v procesu pomoči in sodelovanja. Znanje o pluralnosti družinskih oblik in njihovem sprejemanju je v izhodišču sodelovanja znotraj delovnega odnosa (Čačinovič Vogrinčič 2006: 32).

Kot pravi G. Čačinovič Vogrinčič (Ibid.), se mora socialna delavka pridružiti družini, kakršna ta je. Skupaj z družino je potrebno raziskati, kako živijo, kaj potrebujejo, kakšna je družina in kako ta sama sebe vidi. Socialna delavka potrebuje znanje o sodobni družini, potrebuje pa tudi metodologijo, ki zagotavlja spoštovanje izvirnosti družine in izvirnosti procesov pomoči.

Če povzamem, je potrebno, da smo v socialnem delu odprti do samodefinicije družine, se zavedamo pluralnosti družinskih oblik, jih sprejemamo in se, kot pravi Čačinovič Vogrinčičeva (Ibid.), vnaprej odpovemo sodbi o tem, kakšna bi družina morala biti; naša naloga je namreč, da skupaj z družino raziščemo, ali in kako se lahko zagotovi dobre pogoje za življenje vseh njenih članov.

Želim poudariti, da so za odraščajočega otroka bolj pomembni procesi, ki potekajo v družini, kot pa sama struktura družine, v kateri živi otrok. In ravno za to gre tudi v rejništvu.

Družina je tisti prostor, kjer naj bi se praviloma vsak opremil za kvalitetno nadaljnje življenje. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) (Ur. l. RS 16/2004 UPB 1) družino celo pogojuje z otroki. »Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.« (2. člen ZZZDR)

Človek, ki živi človečno, je pripravljen tvegati, biti ustvarjalen, pokazati svojo primernost in se spreminjati, če to zahteva situacija. Pripravljen se je prilagoditi novemu in drugačnemu, ohraniti tisti del starega, ki je še koristen, in odložiti, kar ne služi več svojemu namenu. Ko vse te lastnosti združimo, nastane telesno zdrav, duhovno prebujen, čuteč, igriv, ustvarjalen, produktiven in odgovoren človek. Taki ljudje stojijo na lastnih nogah, sposobni so globoko ljubiti, vendar se tudi pošteno in učinkovito borijo. Enako blizu sta jim nežnost in trdota, pa tudi ločiti znajo med obema. Družina je prostor, v katerem nastaja oseba take vrste. Odrasli, ki so za družino zadolženi, so ustvarjalci ljudi (Satir 1995: 11).

Zgoraj zapisani citat je tako rekoč opis idealne osebnosti, ki jo je vzgojila idealno zdrava družina. Vendar pa vselej ni tako in vsi otroci žal niso deležni tako pozitivnega družinskega okolja in spodbud.

Kot pravi Tomorijeva je družinska skupnost prostor, kjer človek lahko doživi na eni strani največja veselja in in na drugi strani najbolj boleča razočaranja. Marsikomu je družina vir moči, nekoga drugega pa izčrpava bolj kot vsa druga področja v življenju. V družini je človek deležen najbolj nežne skrbi in nege, ampak tudi najbolj trdih zahtev. Mnoge družina v življenju rešuje, toda marsikoga tudi uniči (Tomori 1994: 5). Žrtve so največkrat otroci, za katere starši ne znajo ali ne zmorejo ustrezno poskrbeti.

Družina je prostor, kjer otrok pridobi prve čustvene in socialne izkušnje, doživi prva občutja ponosa in sramu, prve predstave o vrednotah, o tem, kaj je prav in kaj ne, ter sliko o sebi in drugih (Ibid.: 11–12).

1.1.2 Vloga družine

Mnoge osebne poteze se zastavijo v prvih letih življenja. Prve čustvene in socialne izkušnje izvirajo iz odnosov z najbližjimi osebami v družini. Razvoj osnovnih spretnosti in zbiranje znanj o najpomembnejših življenjskih dejstvih se zastavita v najbolj zgodnem razvojnem obdobju. Prva raziskovanja in prva samostojna spoznanja potekajo v svetu, ki ga določa družina (Tomori 1994: 11).

In ravno zaradi zgoraj opisanega je tako zelo pomembno, v kakšnem družinskem okolju odrašča otrok. Da bo otrok odrasel v čustveno zrelo, samostojno in odgovorno osebo, mu

mora biti v dobi odraščanja omogočeno uresničevanje ne samo fizioloških, temveč tudi psiholoških potreb.

A. Maslow (Kompore 2001: 192–193) je človekove potrebe razdelil med osnovne in višje, pri čemer morajo biti praviloma najprej zadovoljene osnovne potrebe, da bi lahko zadovoljili tudi višje potrebe. Najbolj osnovne so fiziološke potrebe, ki jim sledijo potrebe po varnosti, ljubezni, pripadnosti in potreba po spoštovanju. Med višje potrebe so uvrščene kognitivne potrebe (potreba po znanju, razumevanju) in estetske potrebe, najvišja pa je potreba po samoaktualizaciji – potreba po uresničevanju potencialov oz. talentov.

V nadaljevanju povzemam Čačinovič Vogrinčičevo (2006), ki govori o vlogi, ki jo ima družina pri razvoju otroka.

1.1.2.1 Potreba po avtonomiji in povezanosti

Posameznik si mora v družini zagotoviti zadovoljevanje dveh temeljnih potreb: potrebe po avtonomiji in potrebe po povezanosti. Ti potrebi sta temeljnega pomena in sta osnovni izraz našega obstoja. Govorita o tem, da smo samostojna celota, ki pa hkrati nekemu pripada. Teh potreb se pogosto niti ne zavedamo, saj prideta do izraza povsem avtomatično.

Potreba po avtonomiji se izraža kot samoohranitev in širjenje samega sebe, je potreba posameznika po neodvisnosti in samostojnosti, da bi bil to, kar je, da bi se ga videlo in slišalo. Človek si želi biti svoboden v svojih interesih in biti sposoben vedno zavzeti neodvisno stališče.

Na drugi strani pa je potreba po povezanosti, ki se izraža v ohranjanju in širjenju našega konteksta. Gre za našo potrebo po umeščenosti v skupino, pripadnosti nekemu in nečemu, ki nas opazi in ceni. Želimo, da nas drugi vidijo in sprejmejo takšne, kakršni smo. Občutek, da smo pomembni za druge, nam daje veliko zadovoljstvo.

Potreba po povezanosti in potreba po avtonomiji obstajata istočasno in sta med seboj povezani. Avtonomija nas navaja k temu, da smo samosvoji, da se lahko počutimo kot ločena in posebna enota. Potreba po povezanosti pa je ujeta v potrebo po avtonomiji; človek je na najrazličnejše načine povezan z drugimi, ta njegova povezanost je pogoj za njegov individualni obstoj in je osnova njegove rasti (Bouwkamp, Vries 1995: 24–26).

1.1.2.2 Pravica do resničnosti

Vsak otrok potrebuje dovolj dobrih izkušenj, da razvije temeljni občutek lastne vrednosti. Braunmuhl (v Čačinovič Vogrinčič 2006: 46) govori o temeljni otrokovi pravici, to je pravici do resničnosti. G. Čačinovič Vogrinčič (2006: 46) slednje opredeljuje kot pravico otroka, da se ga vidi in sliši, da misli, kar misli, in da lahko čuti, kar čuti.

1.1.2.3 Sposobnost za ljubezen, pogajanje in konflikt

G. Čačinovič Vogrinčič (Ibid.: 46–48) dodaja še tri sposobnosti, ki jih otrok potrebuje za svoj zdrav razvoj: L'Abatejev koncept sposobnosti za ljubezen in za pogajanje ter Mertensov koncept sposobnosti za konflikt. Sposobnost za ljubezen zajema na eni strani položaj lastnih samovrednotenja in samospoštovanja ter pripisovanja pomena drugim v družini, na drugi strani pa nosi tudi sporočilo, da se moramo sposobnosti za ljubezen naučiti.

Sposobnost za pogajanje omogoči vsakemu družinskemu članu dovolj avtonomije in obenem dovolj povezanosti. Družina se vedno znova srečuje s konflikti, ki jih mora znati obvladati in reševati bodisi z dogovarjanjem, s sporazumevanjem bodisi s spopadom, v boju drug proti drugemu.

Tudi sposobnost za konflikt je po Mertensu pridobljena in naučena sposobnost posameznika, da je zmožen konflikt najprej zaznati in prepoznati, se z njim soočiti ter ga v nadaljevanju reševati oz. z njim živeti.

1.1.2.4 Ohranjanje generacijskih razlik, koalicija med staršema in sprejemanje vloge lastnega spola

Starša morata v družinski skupnosti skrbeti, da ohranjata generacijske razlike, da oblikujeta koalicijo med seboj in v odnosu do otroka, otrok pa se mora naučiti sprejemati vlogo lastnega spola, za kar je pomembno, da dobi o njem od staršev pozitivno podobo.

Koncept ohranjanja generacijskih razlik je Lidzov koncept in nam sporoča, da sta starša odvisna drug od drugega in ne od svojih otrok. Otrok je tisti, ki potrebuje odvisnost od staršev, da se počuti varnega in lahko mobilizira svoje moči za lasten razvoj, starša pa sta tista, ki skrbita za svojega otroka ter mu nudita del sebe, kar pa zmoreta le tedaj, ko najdeta oporo drug v drugem (Čačinovič Vogrinčič 2006: 44).

Tudi koalicija med staršema je Lidzov koncept, ki je opredeljen v smislu medsebojnega podpiranja in upoštevanja obeh staršev, tako da se njuni vloge dopolnjujeta in ne izključujeta.

Predpogoj za koalicijo med staršema je medsebojno spoštovanje, saj se brez njega hitro lahko zgodi, da starša za otrokovo naklonjenost tekmujeta, otrok pa je posledično prisiljen izbirati: lahko se odloči za enega od staršev in se od drugega odvrne ali pa svojo energijo vlaga v to, da ponovno poveže starša, lahko pa ga celo zajamejo občutki krivde za konflikte in nesporazume med staršema (Ibid.).

1.1.3 Ko družina potrebuje pomoč

Včasih starša svojemu otroku ne zmoreta ali pa ne znata ponuditi zdravega okolja, v katerem bi se lahko osebnostno razvijal v zadovoljno, samostojno in odgovorno osebo.

Tovrstne družine so pogosto označene kot družine s problemi. V. Satir (1995: 11–12) opisuje štiri dejavnike, skozi katere se lahko izražajo družinski problemi:

- samovrednotenje: občutki in predstave, ki jih ima človek o samem sebi,
- komunikacija: sporazumevalni načini, ki jih ljudje izdelajo, da bi drug drugega razumeli,
- družinski sistem: pravila o tem, kako bi morali čutiti in delovati,
- povezava z družbo: način, kako ljudje vzpostavljajo stik z drugimi ljudmi in ustanovami zunaj družine.

K temu Satirjeva dodaja, da je pri vsaki taki družini potrebno najti pot, ki bi te štiri ključne dejavnike spremenila, da bi zmanjšali trpljenje družine. Spremembe izhajajo iz novih spoznanj, novega zavedanja in nove zavesti. Vsakdo jih lahko doseže (Ibid.).

V primeru, ko starša svoje vloge ne izvajata v otrokovo korist in je prizadet otrokov razvoj, ima država pravno priznan interes in dolžnost nadzorovati izvrševanja roditeljske pravice. Na podlagi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) je center za socialno delo dolžan ukrepati v korist otroka. Socialna delavka je dolžna družini nuditi primerno obliko pomoči ali jo napotiti k strokovnjaku, če ne more družini pomagati sama (Končina, Peternel 1998:18).

Socialna delavka je strokovno usposobljena oseba, ki ima po mojem mnenju dovolj kompetenc za nudenje ustrezne pomoči in podpore družini, ki potrebuje pomoč. V času

študija dobimo študentje na Fakulteti za socialno delo veliko znanja s področja socialnega dela z družino, ki socialne delavke usmerja k soustvarjanju rešitve skupaj z uporabnikom. Slednje pa nas navaja tudi k temu, da kot strokovni delavci znamo z uporabnikom podeliti lastno dilemo in odprta vprašanja. V kolikor socialna delavka čuti, da je problem preveč kompleksen, se mi zdi povsem smiselno, da v dogovoru z družino v proces pomoči vključi tudi druge kompetentne strokovnjake.

Kot pravi Čačinovič Vogrinčičeva (2006: 31), mora socialna delavka dobro poznati institucije, ki so v skupnosti na voljo. Soustvarjanje rešitev skupaj z družino postavlja različne naloge: delo z vsakim članom, sodelovanje v sistemu, povezovanje v skupnost.

Zdi se mi torej pomembno, da socialna delavka ve, kam usmeriti uporabnika, ki ima npr. težave z duševnim zdravjem, odvisnostjo, ko npr. izgubi zaposlitev ipd.

1.2 SOCIALNO DELO Z DRUŽINO

Pri delu socialne delavke, ki dela na področju rejništva, je pomembno tako poznavanje zakonodaje, ki jo opisujem v nadaljevanju, kot tudi poznavanje in uporaba teoretičnih konceptov socialnega dela, ki so potrebni za kompetentno ravnanje v praksi. V nadaljevanju povzemam Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 17–21 in 49–51), ki govori o konceptih v socialnem delu, ki so bistvo vsakega delovnega odnosa med socialno delavko in uporabnikom ter o Lussijevih metodičnih načelih dela.

Poznavanje in razumevanje konceptov, o katerih govori G. Čačinovič Vogrinčič, je nujno za kvalitetno in strokovno delo vsakega strokovnega delavca, ki dela na področju rejništva.

V socialnem delu v rejništvu gre v bistvu za dvojno socialno delo z družino, gre za sodelovanje socialne delavke z matično ter rejniško družino. Še več, gre za delo z obema družinama hkrati, pri čemer ima posebno vlogo otrok, rejnec. Pri vsem naštetem je po mojem mnenju zelo pomembno, da ima socialna delavka potrebno strokovno znanje, ki ga zna ubesediti in z njim ustrezno ravnati, ga prevesti v akcijo. Govorim o socialni delavki, ki ima znanje za ravnanje (Rosenfeld v Čačinovič Vogrinčič 2006: 21), to je socialna delavka, ki zna vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos na eni strani in na drugi strani zna podeliti strokovno znanje z uporabniki v procesu soustvarjanja.

Čas, ki ga preživimo z uporabnikom, je dragocen in zato ga moramo znati pravilno uporabiti. Uporabiti ga tukaj in zdaj, za sodelovanje in pogovor, ki naj se zgodi, razvije in konča tako, da ga je mogoče nadaljevati. Pomembnost sedanosti je implicitna tudi v Andersenovem (Ibid.) konceptu soprisotnosti. Gre za prisotnost v poslušanju, kar pomeni biti na voljo za sočutje in razgovor obenem.

Pogovor z uporabniki je namenjen raziskovanju sedanosti, tukaj in zdaj, z namenom, da načrtujemo prihodnost. Tudi preteklost ni povsem zanemarljiva, saj je pokazatelj same zgodbe in virov moči posameznika. Preteklost potrebujemo za sedanost oziroma prihodnost. V uporabniku moramo prepoznati njegove vire moči, njegove prednosti, kompetence. Koncept perspektive moči (Saleebey v Ibid.) socialni delavki narekuje pozitivno naravnost do tega, kar človek zna in zmore, do njegovih virov moči, sposobnosti, pričakovanj, upanj, sanj, želja ...

Kljub temu da je socialna delavka strokovno usposobljena oseba, mora v procesu pomoči in soustvarjanja odstopiti od moči, ki ji ne pripada, saj v tem procesu šteje tudi glas otroka, mnenje in videnje vsakega uporabnika. Socialna delavka torej ni več tista, ki bi podajala končne resnice. Te nadomestijo soustvarjanje, skupno raziskovanje in iskanje dobrih izidov. O slednjem govori Hoffmanova (Ibid.), ki to poimenuje koncept etike udeležnosti. Ključno sporočilo tega koncepta je, da v delovnem odnosu nihče ne potrebuje zadnje besede.

Zgoraj opisani koncepti socialnega dela se izvršujejo v delovnem odnosu, ki vsebuje dogovor o sodelovanju, instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev ter osebno vodenje.

Dogovor o sodelovanju je pomemben, ker vsebuje pristanek na sodelovanje vseh udeležениh tukaj in zdaj ter dogovor o delovnem odnosu, o samem načinu dela. Gre za odločitev vsakega posameznika posebej, da bo v procesu pomoči sodeloval in prispeval k doseganju zastavljenih ciljev. Socialna delavka mora jasno opredeliti vloge in naloge vseh udeležениh. Za nadaljnje delo in sodelovanje je zelo pomembno, da zna vzpostaviti varen prostor, kjer se bodo vsi dobro počutili in bodo imeli dovolj prostora, da izrazijo svoje mnenje in občutke. Osrednjega pomena je, da tekom procesa pomoči vsi dobijo izkušnjo dostojanstva in spoštovanja.

Temelj delovnega odnosa sta instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve (Lussi 1991 v Čačinovič Vogrinčič 2006: 18). Vsi udeleženi morajo imeti možnost izraziti svoje videnje problema in raziskati svoj delež v rešitvi. Za slednje pa je potreben dialog in sodelovanje vseh udeleženi v problemu, ki morajo postati udeleženi tudi v rešitvi.

Osebno vodenje je Vriesov koncept, ki socialni delavki naroča vodenje celotnega procesa pomoči k dobrim in zaželenim izidom. Delovni odnos pa je tudi osebni, kar pomeni, da se socialna delavka odziva tudi osebno, z uporabniki podeli svoje izkušnje in poglede, ravna empatično in se osebno odzove na dogajanje v procesu pomoči.

»Da bi bil svetovalec sposoben voditi pogovor na osebni način, mora imeti svoj pogled na klienta in problem.« (Vries, Bouwkamp: 1995: 75) De Vries nadaljuje, da svetovalec za slednje sicer potrebuje uporabnikovo verbalizacijo problema, vendar si mora svetovalec sam zgraditi svoj pogled na problem in ga pri tem ne smejo voditi uporabnikova domnevanja.

»Svetovalec reagira primarno na klienta iz lastnega referenčnega okvira, iz lastnega razumevanja in pogleda na klienta, postavlja svoja vprašanja in daje iz svojih izkušenj nasvete in informacije.« (Ibid.: 76)

V socialnem delu so zelo pomembna Lussijeva (v Čačinovič Vogrinčič 2006: 51–52) metodična načela systemskega socialnega dela, ki razvidno opisujejo, kako socialna delavka pojmuje rešitev in kakšen je njen miselni pristop.

Socialna delavka mora v odnosu do drugih udeleženi v problemu imeti jasno opredeljeno lastno vlogo, ki ji omogoča spreminjanje bližine in oddaljenosti, empatijo in sočutje ter distanco, ki je nujna za ravnanje in projekt rešitve. Govorim o načelu interpozicije, ki torej socialni delavki omogoča, da k vsakemu pristopi z empatijo in sočutjem in se od vsakega tudi oddalji k sebi, v socialnodelavno osebno vodenje.

Načelo vsestranske koristnosti usmerja socialno delavko k temu, da pri oblikovanju končnih zaželenih izidov upošteva interese vseh udeleženi v problemu, kar pomeni, da dogovorjene rešitve vsem prinesejo uresničljivo korist.

Načelo kontakta predvideva, da socialna delavka vzpostavi neposreden kontakt in komunikacijo z vsemi udeleženi v problemu. Po Lussiju načelo kontakta omogoča, da nastane razviden sistem udeleženi v problemu, ki so tudi udeleženi v rešitvi.

Po socialno ekološkem načelu mora socialna delavka najprej aktivirati, mobilizirati in okrepiti uporabnikove naravne socialne mreže z upoštevanjem maksime aktiviranja naravne socialne mreže (družine, prijateljev, sosedov ...) in maksime najmanjšega možnega poseganja v naravne socialne mreže, to je čim manjše poseganje in spreminjane življenjskega okolja uporabnika.

Posebno mesto ima načelo pogajanja, ki predvideva pogajanje pod vodstvom socialne delavke, ki upošteva načelo interpozicije. Pogajanje daje udeleženi možnost, da se aktivno vključujejo v oblikovanje dogovora oz. sporazuma.

Pri iskanju in soustvarjanju rešitev je potrebna tudi pomoč in sodelovanje »tretjega«, v povezavi s čimer se govori o načelu sodelovanja, predvsem sodelovanja tistih, ki s problemom niso neposredno povezani, vendar vseeno lahko prispevajo k njegovi rešitvi.

Načelo odpiranja problema socialni delavki dopušča, da svojo nemoč podeli z udeleženi v problemu, da upa prositi za pomoč in nasvet bodisi druge strokovnjake bodisi družino, uporabnika.

1.3 KAJ JE REJNIŠTVO

Ko so izčrpane vse možne oblike pomoči in podpore otroku in njegovi družini, se lahko kot optimalna rešitev v korist otroka pokaže odhod otroka iz matične družine. Slednje pa je stresen in lahko celo travmatičen dogodek tako za otroka kot za celotno družino. Ena izmed oblik odhoda otroka iz lastne družine je namestitev otroka v rejniško družino.

Rejništvo je ena izmed možnih oblik pomoči otroku in njegovi družini. Je specifična oblika družbene skrbi za otroka oz. mladostnika, ki iz različnih razlogov v danem trenutku ne more živeti v svoji matični družini. Od rejniške družine, kamor je nameščen otrok, se pričakuje, da otroku omogoči zdravo rast, izobraževanje, skladen osebni razvoj in usposobitev za samostojno življenje in delo. Pomembno je, da se otrok v novem družinskem okolju počuti kot sprejet član skupine oz. družine (Repotočnik 2000: 10–11).

12-letna rejenka je v *Rejniškem glasniku* rejništvo opisala z naslednjimi asociacijami:

- da si pri družini, ki skrbi zate,
- da nimaš občutka, da si v rejništvu,
- da si enakovreden član družine,
- da se lahko, če je potrebno, tudi skregaš in trmariš,
- da dobiš enakovredne stvari z drugimi otroki v družini,
- da si sprejet v družini tak, kakršen si,
- da se ne govori grdo,
- da imaš na voljo vse tisto, kar imajo drugi,
- da se trudiš držati pravil, ki veljajo v družini (učenje, spanje, umivanje).

(Kerma 2003: 3).

Če povzamem, je za življenje v rejniški družini pomembno, da se otrok počuti kot enakovreden član, da ima občutek, da bo zanj poskrbljeno tako kot za druge otroke, ter ima pravico, da je takšen, kakršen je, in na drugi strani dolžnost, da se drži pravil, ki veljajo v družini.

Ena izmed rejnic je na spletnem forumu zapisala: »Gre za sposobnost sprejeti in imeti rad tujega otroka, ki je v družino prinesel tudi svojo preteklost in navade, ki nam niso vedno blizu.« (<http://med.over.net/forum5/read.php?142,4110379>)

Iz tega izhaja, da rejniški starš ne more biti vsakdo in da za kvalitetno opravljanje naloge rejniškega starša ne zadostujejo le zakonsko predpisani pogoji. Nujno je, da rejniški starši oz. celotna rejniška družina zna in zmore sprejeti otroka takšnega, kot je, z vsemi njegovimi prednostmi in slabostmi. Predvsem pa je bistveno to, da v otroku zna videti dobro in ga spodbujati k razvijanju njegovih virov moči.

»Prednost rejništva je v tem, da ima otrok v drugi družini priložnost, da se nauči ustreznih vedenjskih vzorcev, socialnih vlog in odgovornosti družinskih članov.« (DiNitto, McNeece v Magister 1998: 18)

Otrok v novo družinsko okolje vstopa s svojimi preteklimi izkušnjami in navadami, zato potrebuje čas, pogovor in razumevanje, da spozna in začne razumeti pravila rejniške družine, ki se praviloma razlikujejo od tistih v matični družini. Otroka je potrebno imeti rad, obenem pa se je potrebno zavedati, da je rejništvo začasen ukrep in da se torej teži k temu, da se bo otrok lahko nekoč vrnil k svojim staršem, k svoji družini. Z zakonom določena naloga centra

za socialno delo je, da si prizadeva za odpravo vzrokov, zaradi katerih je bil otrok oddan v vzgojo in varstvo rejniški družini. Slednje pa je mogoče le s sodelovanjem celotnega rejniškega sistema.

Podatke o rejnicah in rejnikih je na spletni strani

<http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/rejnistvo/> objavilo Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve. Podatki so veljavni za marec 2010 in so prikazani v spodnji tabeli.

• Rejnice in rejniki z dovoljenjem za izvajanje rejniške dejavnosti	• skupaj	• 807
	• rejnice	• 720
	• rejniki	• 87
• Rejnice/rejniki, ki izvajajo rejniško dejavnost kot poklic	• 136	
• Rejnice/rejniki, pri katerih so trenutno nameščeni otroci	• 687	
• Rejnice/rejniki, pri katerih trenutno ni nameščenih otrok	• 120	
• Prosta mesta pri rejnicah/rejnikih z dovoljenjem za izvajanje rejniške dejavnosti	• 170	

• Število otrok v rejništvu	• skupaj	• 1155
	• deklice	• 584
	• dečki	• 571
• Število otrok, nameščenih v družine, ki izvajajo rejništvo kot sorodniki	• 314	

Vir: <http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/rejnistvo/>

Podatki pokažejo, da je bilo v marcu 2010 kar 120 rejniških družin brez otrok oz. da je bilo še 170 prostih mest pri rejnicah/rejnikih, ki imajo dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti. Slednje si lahko razlagamo kot spodbudno, v smislu, da ni potreb po nameščanju otrok v rejniške družine. Poleg tega pa imajo glede na podatke tudi centri za socialno delo pri nameščanju otrok v rejniško družino na izbiro kar nekaj rejniških družin.

Lahko pa predstavljene podatke razumemo tudi v smislu ene izmed kritik V. Berglez, ki opozarja na neenakomerno število nameščenih otrok v rejniške družine: nekje naj bi bil normativ treh otrok močno prekoračen, medtem ko so nekatere rejniške družine brez nameščenih otrok.

1.3.1 Pravna ureditev rejništva

Rejništvo je utemeljeno v:

- Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list RS, št. 15/1976 in nasl., Ur. l. RS, št. 30/1986-ZNP (20/1988 popr.), 1/1989, 14/1989, RS, št. 13/1994-ZN, 82/1994-ZN-B, 29/1995-ZPDF, 26/1999-ZPP, 60/1999 Odl.US: U-I-273/98, 70/2000-ZZNPOB, 64/2001, 110/2002-ZIRD, 42/2003 Odl.US: U-I-312/00-40, 16/2004, 69/2004-UPB1, 101/2007 Odl.US: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45,
- Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD), Uradni list RS, št. 110/2002 in nasl., Ur. l. RS, št. 56/2006 Odl.US: U-I-289/04-26, 114/2006-ZUTPG,
- Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (v nadaljevanju Pravilnik), Uradni list RS, št. 54/2003 in nasl., Ur. l. RS, št. 78/2008, v katerem so opredeljeni tudi natančnejši pogoji in postopki o izvajanju rejništva.

V nadaljevanju izpostavljam temeljne člene, ki urejajo rejništvo, od pogojev za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti do samega izvajanja rejništva, in jim ponekod dodajam tudi lasten komentar.

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti ureja pogoje za izvajalce rejniške dejavnosti, postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje te dejavnosti, način izvajanja rejniške dejavnosti in njeno financiranje ter druga vprašanja, povezana z izvajanjem rejniške dejavnosti (1. člen ZIRD).

Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti podrobneje ureja kriterije za sestavo komisij, imenovanje članov in način dela komisij, natančnejši postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, pogoje in postopke za znižanje normativa in zvišanje plačila dela, pogoje za zvišanje oskrbnine, delo individualne projektne skupine, vsebino in trajanje usposabljanja, natančnejše pogoje za

podelitev priznanj ter vsebino in obrazce vlog, ki so sestavni del tega pravilnika (1. člen Pravilnika o pogojih in postopkih za izvajanje ZIRD).

Slovenija je tudi podpisnica Konvencije o otrokovih pravicah (OZN, resolucija št. 44/25), ki vse države podpisnice zavezuje, da so pri njihovem delu glavno vodilo vedno otrokove koristi (3. člen, 1. odstavek).

V Konvenciji o otrokovih pravicah je tudi zapisano, da ima »otrok, ki je začasno ali stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država«.

1.3.1.1 Definicija rejništva

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. l. RS, št. 110/2002) rejništvo opredeljuje kot posebno obliko varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, ali kakšnega drugega zakona. Rejništvo je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini (1. odstavek, 2. člen ZIRD).

Pri omenjeni zakonski definiciji rejništva je potrebno poudariti, da zakon rejništvo opredeljuje kot obliko varstva in vzgoje otroka, pri tem pa ne govori o drugih ravneh rejništva, ki so po mojem mnenju prav tako pomembne, vendar se jih ne da predpisati. Mislim predvsem na občutke sprejetosti, topline, razumevanja, ki jih otrok, ki ne more živeti v matični družini, potrebuje.

Poleg tega pa je rejništvo opredeljeno kot začasen ukrep, o čemer je v zadnjem času potekalo veliko razprav, in to dilemo odpiram v nadaljevanju (glej poglavje 1.6.1).

1.3.1.2 Namen rejništva

Namen rejništva je v 154. členu ZZZDR (Ur. l. 69/2004 UPB1) opredeljen kot omogočanje zdrave rasti, izobraževanja in skladnega osebnostnega razvoja ter usposabljanja za samostojno življenje in delo otrok, ki v danem trenutku ne morejo prebivati pri svojih bioloških starših.

1.3.1.3 Namestitev otroka v rejniško družino

Na podlagi 119. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je center za socialno delo dolžan storiti potrebne ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ali drugih pravic in koristi.

Zakon predvideva dva načina oddaje otroka v rejništvo: oddaja s privoljenjem staršev ali pa odvzem otroka, kjer privolitev staršev ni potrebna (155. in 158. člen ZZDR).

Center za socialno delo sme staršem odvzeti otroka in ga dati v vzgojo in varstvo drugi osebi ali zavodu, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist (1. odstavek, 120. člen ZZDR).

V rejništvo se lahko odda samo mladoletnega otroka, če ta nima lastne družine, če iz različnih razlogov ne more živeti pri starših in je v okolju, v katerem živi, ogrožen njegov telesni, duševni in duhovni razvoj (157. člen, 1. odstavek ZZDR).

1.3.1.4 Pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba za izvajanje rejniške dejavnosti

Po ZIRD lahko rejniško dejavnost izvajajo samo polnoletne osebe s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki imajo zaključeno najmanj poklicno oziroma strokovno izobraževanje, izjemoma, če gre za otrokove koristi, pa je dopuščena tudi nižja stopnja izobrazbe od navedene (5. člen ZIRD).

1.3.1.5 Prenehanje rejništva

Center za socialno delo si mora prizadevati za odpravo vzrokov, zaradi katerih je otrok oddan v rejništvo (161. člen ZZDR). Rejništvo preneha, ko se otrok lahko vrne v matično družino ali pa s polnoletnostjo (170. člen ZZDR). Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti pa nadaljuje, da se rejniška pogodba lahko podaljša po otrokovi polnoletnosti in sicer v primeru, če otrok zaradi motenj v telesnem in duševnem razvoju ni sposoben za samostojno življenje in delo ali če se mladostnik še šola (najdlje do 26. leta starosti) in se s tem strinja (46. člen ZIRD).

Center za socialno delo je dolžan vseskozi spremljati in nadzorovati otrokov razvoj v rejniški družini in si obenem prizadevati za izvajanje rejništva na najboljši možen način (167. člen ZZDR).

ZZDR torej v času trajanja rejništva (posredno) narekuje strokovnim delavcem centra za socialno delo tudi delo z matično družino otroka, saj naj bi se otrok vrnil domov šele, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo.

Zakon omeni, da rejništvo preneha s polnoletnostjo, v kolikor se otrok ne šola več, ne govori pa o tem, kam naj gre polnoleten otrok, ki se ne šola in se hkrati ne more vrniti v domače okolje.

1.3.1.6 Postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti

Osebe, ki želijo izvajati rejniško dejavnost kot poklic, svojo vlogo vložijo pri pristojnem centru za socialno delo, ki preveri, če kandidat izpolnjuje vse pogoje, in izdela oceno primernosti kandidata. Izbrani kandidati, ki jih izbere za to oblikovana komisija, so napoteni na dodatno usposabljanje in se nato vpišejo v register, ki ga vodi ministrstvo. Če v roku treh let po pridobljenem dovoljenju kandidat ne začne opravljati rejniške dejavnosti, mu dovoljenje preneha veljati. Slednje mu poteče tudi, če rejnik umre ali pa če rejnik odjavi izvajanje rejniške dejavnosti (8.–16. člen ZIRD).

1.3.1.7 Normativi za izvajanje rejniške dejavnosti

Rejnik ima praviloma lahko nameščene tri otroke istočasno, v primeru da gre za specifične potrebe otroka, pa je ta normativ lahko znižan. Izjemoma, če gre za več sorojencev ali če je namestitev otroka k določenemu rejniku v posebno korist otroku, je lahko nameščenih tudi več otrok istočasno (23.–24. člen ZIRD).

Menim, da bi moral zakon pri določanju normativa, koliko otrok je lahko istočasno nameščenih v rejniški družini, upoštevati tudi število bioloških otrok, ki jih imata rejniška starša. V primeru, da imata npr. že tri svoje otroke, menim, da bosta težko poskrbela še za tri otroke, ki ne morejo živeti pri svojih starših in potrebujejo še dodatno razumevanje in skrb.

1.3.1.8 Dolžnosti rejnika

ZIRD v 25. členu predvideva dolžnosti rejnika, ki zajemajo pripravo sebe in družine na prihod rejenca, poleg tega mora rejnik rejencu omogočiti in mu pomagati pri čim hitrejši prilagoditvi v novi družini, mu nuditi primerno nego in vzgojo ter ustrezno nastanitev, prehrano, obleke, obutev in šolske potrebščine, primerne igrače in športne pripomočke za prostočasne aktivnosti, skrbeti mora za njegovo zdravje, odnos z učitelji, privzgojitev delovnih navad, vključitev rejenca v poklicno usposabljanje ali ustrezno zaposlitev, izoblikovanje lastne identitete rejenca ter pripravo rejenca na odhod iz rejniške družine. Zakon rejnikom tudi nalaga dolžnost spodbujanja stikov otroka z njegovim starši, če so ti v otrokovo korist. Rejniška družina mora sodelovati z matično družino in centrom za socialno delo ter spoštovati dogovore, sprejete na individualnih projektnih skupinah (26.–27. člen ZIRD).

V 28. členu ZIRD vsem rejnikom nalaga obveznost dodatnih usposabljanj vsaj enkrat v roku petih let.

1.3.1.9 Naloge CSD-jev pri izvajanju rejniške dejavnosti

Po oddaji otroka v rejništvo si mora center za socialno delo prizadevati, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo (161. člen ZZZDR).

Naloge centra za socialno delo opredeljuje ZIRD med 29. in 43. členom. Opredeljene naloge zajemajo vse od začetnega izbora kandidatov za rejnike do nalog pri samem izvajanju rejništva. Center za socialno delo je odgovoren za to, da otroku najde družino, ki najbolj ustreza otrokovim potrebam. Strokovni delavci centra za socialno delo si morajo ves čas prizadevati za to, da se rejništvo uresničuje na najboljši možen način.

Poleg individualnih projektih skupin (36. člen ZIRD), ki jih zakon predvideva najmanj enkrat letno, pa se od strokovnih delavcev centra za socialno delo pričakuje še obiske na domu, pogovore na centru, obiske v šoli in sodelovanje z drugimi institucijami (38. člen ZIRD).

Center za socialno delo spremlja otrokov razvoj v rejništvu in nadzoruje vzgojo in izobraževanje rejenca ter izpolnjevanje drugih obveznosti iz rejniške pogodbe. Center za socialno delo po potrebi ukrepa, da se v vseh primerih in na najboljši možen način uresničuje namen rejništva (167. člen ZZZDR).

1.3.1.9.1 Individualna projektna skupina

ZIRD v okviru nalog centra za socialno delo predvideva tudi individualno projektno skupino, ki jo vodi center za socialno delo otroka, v njej pa sodelujejo še rejenec, njegovi biološki in rejniški starši ter po potrebi tudi drugi strokovnjaki (35. člen ZIRD). Individualna projektna skupina načrtuje in predlaga ustrezno ravnanje in strokovno obravnavo rejenca ter neposredno spremlja rejenca v rejniški družini. V ta namen pripravi za vsakega rejenca individualen načrt, ki mora biti prilagojen starosti oziroma stopnji otrokovega razvoja, otrokovim potrebam in mora biti zastavljen tako, da zagotavlja celostno obravnavo in spremljanje otroka (1. odstavek, 36. člen ZIRD).

Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti v 38. členu predvideva, da se individualna projektna skupina prvič zbere najkasneje en mesec po namestitvi otroka v rejniško družino. V Pravilniku pa je določeno tudi, da se za vsakega rejenca posebej oblikuje individualen načrt o poteku izvajanja rejniške dejavnosti vse do predvidenega prenehanja rejništva (36. člen Pravilnika).

»V okviru individualne projektne skupine je potrebno zasledovati predvsem čustveni razvoj in vedenje rejenca, njegovo zdravje in odnose v rejniški družini, odnose z matično družino, z vrstniki ter skrb za izobraževanje oziroma poklicno usposabljanje rejenca.« (37. člen Pravilnika)

Mnogi opozarjajo na to, da je sam koncept IPS dobro zastavljen, vendar pa v praksi vedno ne poteka tako. V prihodnje bo potrebnega več dela na razvoju IPS, ki, kot pravi Čačinovič Vogrinčičeva (2006), ne smejo biti enkratni dogodek v letu.

1.3.1.9.2 Izobraževanje in usposabljanje rejnikov

Center za socialno delo je dolžan za vse rejnike vsaj enkrat letno sklicati krajše usposabljanje ter vzpodbujati in organizirati skupinsko delo z udeleženi v rejništvu ter jim nuditi podporo s skupnostnimi oblikami dela (43. člen ZIRD).

Izobraževanje in usposabljanje rejnikov bi lahko ločili na dva dela: na obvezno usposabljanje rejnikov pred začetkom izvajanja rejniške dejavnosti ter na izpopolnjevanje znanja rejnikov v času izvajanja rejniške dejavnosti. Po Pravilniku (44. člen) je predvideno obvezno usposabljanje rejnikov, ki že opravljajo rejniško dejavnost, vsaj enkrat v petih letih.

Izbrane kandidate za opravljanje rejniške dejavnosti pa center za socialno delo napoti na obvezno usposabljanje, za katerega je po pravilniku predvidenih od 10 do 12 ur. (42. člen Pravilnika).

In ravno ob tem določilo se nam odpira vprašanje, če je od 10 do 12 ur obveznega usposabljanja dovolj, da nekdo pridobi poklic rejnika. Ali lahko nekdo, za katerega se predpostavlja, da se je za rejništvo odločil, ker ima čut za dobrotelost in ima rad otroke, v teh nekaj urah postane kompetenten za, kot opredeljuje ZIRD v 2. členu, vzgojo in varstvo otroka, ki začasno ne more bivati pri bioloških starših? Obstaja še kakšen drug poklic, za katerega se lahko usposobimo v dvanajstih urah? Ali pa so v poklicu rejnika vendar toliko bolj pomembne njegove osebnostne lastnosti, o katerih pa zakon pravzaprav tudi ne govori?

V 43. členu Pravilnika je predvidena vsebina usposabljanj, ki vključuje tri sklope:

- koncept rejništva v socialnem delu: predstavitev rejniškega sistema in individualne projektne skupine, sodelovanje z matično družino,
- poglavja iz razvojne psihologije,
- poglavja iz psihologije družine.

Usposabljanje rejnikov, ki že opravljajo rejniško dejavnost, traja od 20 do 25 ur in vsebuje predavanja, delavnice ter izmenjavo izkušenj med rejnicami, rejniki (45. člen Pravilnika).

Pravilnik v 46. členu predvideva naslednje sklope usposabljanj za rejnike:

- poglobljanje znanja o otroku in njegovem razvoju; poglavja o posebnih potrebah otrok; razumevanja posebnosti položaja otroka rejenca;
- psihologija družine; družina in vzgoja; značilnosti, ki v družinski skupini morajo biti zagotovljene, da bi otrok imel dovolj dobre možnosti za razvoj; rejniška družina, sodelovanje med rejniško družino in matično družino;
- izobraževanje rejnikov kot sodelavcev v socialno delavskih projektih pomoči; koncept individualne projektne skupine; socialno delo z družino in rejniški sistem; novi koncepti v socialnem delu; pomen skupin za samopomoč.

Program vseh usposabljanj oblikuje Fakulteta za socialno delo v sodelovanju s centri za socialno delo.

Zelo pozitivno se mi zdi, da so za rejnice in rejnike predvidena tudi izobraževanja v času, ko že opravljajo rejniško dejavnost, da torej začetno usposabljanje za opravljanje rejniške dejavnosti še ne pomeni konca vseh usposabljanj. Menim, da je potrebno rejnice in rejnike spodbujati k iskanju novih znanj, ki jih potrebujejo pri delu z otroki.

1.3.1.10 Rejniška pogodba

Ob oddaji otroka v rejništvo center za socialno delo in rejnik skleneta rejniško pogodbo, ki opredeljuje obseg oskrbe rejenca, pravice in obveznosti pogodbenih strank, višino in način plačevanja rejnine, način in rok prenehanja rejniške pogodbe, morebitne posebnosti rejništva v določenem primeru (45. člen).

Rejniška pogodba preneha v primerih, ko preneha rejništvo z izbrisom rejnika iz evidence izdanih dovoljenj. To se zgodi s potekom časa, če je pogodba sklenjena za določen čas, razen če se podaljša, z odpovedjo, z razvezo ali s smrtjo bodisi rejnika bodisi rejenca (47. člen ZIRD).

1.3.1.11 Rejnina

Rejniku se za njegovo delo dodeli mesečno rejnino, ki je sestavljena iz oskrbnine in plačila za delo. Poklicnim rejnikom mora Republika Slovenija zagotovi tudi plačilo prispevkov za

socialno varnost. Oskrbnina je sestavljena iz materialnih stroškov za rejenca in denarnega prejemka v obliki otroškega dodatka za najnižji dohodkovni razred za prvega otroka. Oskrbnina se lahko v določenih primerih zniža ali zviša. Zniža se v primeru, ko rejniku ni potrebno kriti materialnih stroškov, zviša pa ob izrednih izdatkih za potrebe rejenca. Plačilo za delo določa zakon, ki pa se lahko glede na zahtevnost vzgoje, varstva in oskrbe rejenca začasno zviša za največ 50 %. Rejniki, ki so otrokovi sorodniki, do plačila za delo niso upravičeni (50.–57. člen ZIRD).

Zdi se mi dobro, da zakon dopušča tudi zvišanje kritja materialnih stroškov, v kolikor so tudi stroški za potrebe otroka višji kot sicer. Glede na to, da staršem niso odvzete roditeljske pravice, ko se otroka namesti v rejniško družino, pa menim, da so starši vseeno dolžni preživljati svojega otroka in so mu dolžni priskrbeti potrebščine za preživetje, kot so npr. obleka, hrana, šolske potrebščine ipd., pri čemer se mi znižanje oskrbnine na račun rejnika ne zdi smiselno.

1.3.1.12 Priznanja

Minister za delo, družino in socialne zadeve vsako leto lahko podeli največ tri priznanja rejnicam za uspešno in dolgoletno izvajanje rejništva (62. člen).

1.3.1.13 Evidenca in varstvo osebnih podatkov

V enajsti točki zakon govori še o evidenci in varstvu osebnih podatkov, ki jo vodi ministrstvo. Podatke o rejnikih, rejniških družinah, rejencih, sklenjenih rejniških pogodbah, bioloških matičnih družinah in rejninah pa poleg ministrstva vodijo tudi centri za socialno delo.

1.4 REJNIŠKI SISTEM

»Rejniški sistem je ustvarjen za otroka, da mu zagotovi dobre življenjske pogoje, ki jih matična družina ne more.« (Čačinovič Vogrinčič 2006: 104)

Da potek rejništva lahko ocenjujemo kot uspešnega, je nujno, da celoten sistem funkcionira, za kar je odgovoren center za socialno delo. Strokovni delavci centra za socialno delo so tisti, ki morajo vzpostaviti stik in sodelovanje med vsemi udeleženi v rejništvu, pri tem pa je

največkrat za sodelovanje najtežje pridobiti matično družino otroka. Zelo pomembno je, da v rejniškem sistemu ni preslišan in prezrt otrokov glas. Kot pravi Čačinovič Vogrinčičeva (2006), moramo otroka razumeti kot eksperta iz lastnih izkušenj, vzeti ga moramo resno, mu prisluhniti in ga upoštevati.

Rejništva ne moremo kvalitetno opravljati, če ga ne opravljamo v sistemu, skupaj z vsemi, ki so del življenja otroka, ki je v rejništvu: z otrokom, njegovima matično in biološko družino ter vsemi drugimi, ki se pojavljajo v otrokovem življenju kot pomembne osebe. Socialna delavka je tista, ki mora znati nagovoriti te ljudi, da se bodo pridružili edinstvenemu projektu. To je delovni projekt, ki ni usmerjen zgolj v pomoč in iskanje rešitev, ampak v popolno izboljšanje življenja in počutja vseh udeleženi. Slednje naj bi bil tudi glavni smisel individualne projektne skupine, ki je definirana v zakonu (Mali 2003: 68).

1.4.1 Otrok, ki je v rejniški družini

Otrok, ki je v rejništvu, tako kot vsak otrok potrebuje ljubezen, zanimanje, skrb, spoštovanje, toplino, varnost ipd. Potrebuje temeljni občutek, da ga ima nekdo rad in da je zaželen, sprejet. Otrok, ki trenutno ne more živeti v svoji matični družini, je tako rekoč otrok z dvema družinama: z matično in rejniško družino. Otrok potrebuje podporo in pomoč, da bo dobro opremljen za prehajanje iz ene družine v drugo, naučiti se mora živeti z in med dvema družinama.

Malijeva (1993: 36) poudarja, kako pomembno je, da ima otrok stike s svojo matično družino, kajti samo tako bo otrok spoznal realnost.

Otrok mora spoznati realnost v smislu, da ve, zakaj trenutno ne more živeti pri svojih starših, kakšne spremembe so potrebne, da se bo lahko vrnil v matično družino, zakaj se rejništvo kaže kot dobra možnost zanj ipd. Otrok mora vedeti, kaj se dogaja. O pomenu stikov otroka z njegovimi biološkimi starši Malijeva (1993: 36) nadaljuje: »Kadar so stiki prekinjeni, se navadno zgodi, da otrok vidi v bioloških starših fantazijske figure, ki so včasih grozeče, včasih pa idealizirane. V novi družini si mora otrok na novo oblikovati in izbrati svojo vlogo. Otrok potrebuje dovolj raziskovalnih pogovorov za življenje v rejniški družini, da mu bo le-ta postala dovolj razvidna, da se bo znašel v novi družini, da bo spoznal, kaj lahko in kaj ne.«

Vstop v novo družinsko okolje je za otroka stresen dogodek. V rejniško družino vsak otrok vstopa s svojo zgodbo, svojimi potrebami in navadami. Rejenci so otroci, ki so bili v obdobju odraščanja izpostavljeni raznim negativnim vplivom družinskega okolja ter so bili prikrajšani za številne dobre izkušnje. Sedaj otrok potrebuje varen prostor za pogovor, kjer bo dobil občutek, da je pomemben, viden, slišan in upoštevan. Otroku potrebuje kvalitetnega sogovornika in zaveznika, ki ga bo vzel resno. Otroku je ekspert iz izkušenj in je soustvarjalec svojega življenja v rejništvu. Vzeti ga moramo kot enakovrednega sodelavca v rejniškem procesu, ki ve, zna in zmore.

1.4.1.1 Glas otroka – zagovorništvo

V javni razpravi, ki je potekala v Ljubljani, v Centru Evropa, dne 11. maja 2010, z naslovom *Kaj potrebuje otrok v rejništvu* je bil glavni zaključek oz. odgovor, da otrok potrebuje svoj glas, da se ga vidi in sliši. V praksi se še vedno kaže problem, da se otroka ne jemlje kot resnega in enakovrednega sogovornika odraslim.

V 16. členu Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33I/1991-I, Ur. l. RS, št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006) je zapisano, da otroci uživajo posebno varstvo in skrb, kar državo obvezuje, da z ustreznimi ukrepi zagotovi uveljavitev njihovih pravic.

Pravice otroka pa v Sloveniji varujeta tudi sprejeti Konvencija o otrokovih pravicah ter Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (Uradni list RS–MP, št. 26/99).

Konvencija o otrokovih pravicah nam v tretjem členu narekuje, da morajo biti otrokove koristi vedno glavno vodilo skozi vse postopke. V 12. členu države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do izražanja teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo. V ta namen ima otrok še posebno možnost zaslišanja v katerem koli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

Temeljni cilj Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic je, da se spodbuja otrokove pravice, da se otrokom prizna procesne pravice in se jim omogoči uresničevanje teh pravic tako, da so sami ali preko drugih oseb ali organov obveščeni, in da se jim dovoli

sodelovanje v postopkih pred pravosodnimi organi, ki jih zadevajo. Ob tem so še posebej upravičeni zahtevati:

- da dobijo ustrezne informacije,
- da se z njimi posvetuje in da izrazijo sovje mnenje,
- da so obveščeni o možnih posledicah upoštevanja njihovega mnenja in kakršne koli odločitve.

Zakon o pravdnem postopku v 409. členu določa, da mora sodišče omogočiti otroku, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, da kot stranka v postopku samostojno opravlja procesna dejanja. Za otroka, ki še ni star 15 let oz. za katerega sodišče presodi, da ni sposoben razumeti pomena in pravnih posledic svojih dejanj, pa določa, da ga zastopa zakoniti zastopnik.

V kolikor pa so interesi zakonitega zastopnika v nasprotju z otrokovimi, sodišče otroku postavi posebnega zastopnika. Enako ravnanje nalaga navedeni člen sodišču tudi v primerih, če glede na okoliščine primera presodi, da je to potrebno zaradi varstva otrokovih koristi (http://www.shrani.si/f/2R/6A/1oyRI6Nf/otrokove-pravice-mf-podi.ppt#257,4, Domača zakonodaja).

Da ima otrok svoj glas, ki se ga upošteva, je pomembno tudi s terapevtskega vidika, saj slednje pripomore k lažjemu okrevanju otroka iz stiske, ki jo doživlja, hkrati pa mu tudi daje občutek lastne vrednosti, upoštevanosti. Iz etičnega vidika je pomembno, da je otrok slišan, saj slednje zmanjša morebitno neravnovesje moči med otrokom in odraslim.

Če nekdo ceni otrokove pravice in koristi, potem mora ceniti tudi otrokov glas in njegovo mnenje. Kdor se čuti odgovornega za svoje uporabnike, jim je pripravljen prisluhniti in jih upoštevati, tudi otroke. Konec koncev je glas otroka uzakonjen in potrebno ga je spoštovati (Kelly, Gilligan 2000: 40–42).

Otrok, ki je v rejništvu, pravzaprav nima nikogar, ki bi zanj zares odgovarjal in se zanj boril. Otrokovi biološki starši, ki jim roditeljska pravica, kljub temu da so kot starši odpovedali, ni odvzeta, ne (z)morejo zastopati otroka. Prav tako rejniška družina ponavadi nima dovolj moči in pristojnosti, da bi zastopala glas otroka. Otrok ostane sam. Kot kaže praksa, otrokovo mnenje kljub zakonodaji ostane neslišano, neupoštevano, nekje v ozadju ipd. Namesto otroka

o njem odločajo njegovi biološki starši (pri katerih ne more živeti), rejniški starši, strokovni delavci CSD-jev in drugi strokovnjaki.

Gre za to, da otrok nujno potrebuje zaupnika, ki ga bo zaščitil v primeru ogroženosti in mu tudi pomagal, da bo viden, slišan in upoštevan. Upoštevanje perspektive otroka, krepitev njegove avtonomije, njegovega glasu in njegovih pravic mora biti ključno vodilo v rejniškem sistemu!

Otrok v rejništvu nujno potrebuje zagovornika. Kdo bi lahko bil najustreznejši otrokov zagovornik, je odprto vprašanje. Sama razmišljam predvsem v dve smeri: sprašujem se, ali zadostuje, da bi otrokove interese zagovarjala oseba, ki bi jo izbral otrok sam – torej na podlagi otrokove izbire –, posledično lahko predvidevamo, da je to oseba, ki ji otrok zaupa, ali je na drugi strani kot za vlogo zagovornika potrebna strokovno usposobljena oseba s sociološkim, psihološkim, pravnim in pedagoškim znanjem? Na eni strani se mi zdi potrebno, da ima vlogo otrokovega zagovornika nekdo, ki ima tudi potrebno strokovno znanje, vendar pa se mi kot nujni predpogoj za uspešno zagovorništvo zdijo tudi zagovornikove osebne lastnosti. Kot sem že večkrat omenila, je nujno, da je to oseba, ki ji otrok zaupa, ki se zna približati otroku, zmore stopiti v stik z otrokom, mu prisluhniti in zna njegove besede in občutja ubesediti in zagovarjati.

1.4.2 Matična družina

Matična družina otroka je družina, v kateri se je otrok rodil in odraščal, dokler se kot najprimernejša oblika pomoči otroku ni pokazala rejniška družina. Matično družino se pogosto označuje kot družino s problemi, kar pa pomeni zgolj to, da družina potrebuje pomoč, podporo in razumevanje.

Starši otroka so pomembni sodelavci v procesu rejništva in potrebno jim je prisluhniti. Poleg tega pa tudi družina sama potrebuje projekt sprememb in spreminjanja, v katerem začne reševati svoje probleme in raziskuje nove poti z namenom, da bo družina (ponovno) znala in zmoгла prevzeti skrb za svojega otroka.

Socialna delavka mora pritegniti v rejniški sistem matično družino, da skupaj z otrokom in rejniško družino definirajo probleme in skupaj iščejo rešitve. V procesu pomoči se mora socialna delavka pridružiti družini, da bi razumela njen pogled, njene občutke ipd. Gre za raziskovanje nastale življenjske situacije, za iskanje virov moči, ki bodo družini olajšali stisko. Matična družina mora biti, ko gre za njenega otroka, vključena v skupne dogovore, naloge in načrte.

Kljub temu da otrok v danem trenutku ne more živeti pri svojih starših, so po odhodu v rejniško družino zanj še vedno pomembni in jih bo verjetno pogrešal ter si želel stikov z njimi. Družino ob odhodu otroka spremljajo negativni občutki, kot so stiska, odpor, obup, nemoč, jeza, strah, odhod otroka lahko doživlja kot javno potrditev nezmožnosti skrbeti za lastnega otroka. Prav zato pa je sodelovanje s starši lahko še bolj oteženo, saj hitro zavzamejo obrambno pozicijo in socialne delavce dojemajo kot svoje nasprotnike, ne pa kot sodelavce, ki jim želijo pomagati. Vsi družinski člani ob tem potrebujejo strokovno pomoč in podporo, opogumljanje, razumevanje, pogovor, zagotovilo, da so za otroka še vedno pomembni. Predpogoj za uspešno sodelovanje s starši je vzpostavitev spoštljivega delovnega odnosa, za kar pa je dostikrat potrebno veliko časa in potrpežljivosti. Delo z matično družino je usmerjeno k raziskovanju obstoječih virov moči ter pogovoru o spremembah, ki jih potrebuje celotna družina, da bo otrok lahko ponovno živel doma. Le tako bo rejništvo kratkotrajen ukrep in se bo otrok lahko vrnil k svojim staršem (Čačinovič Vogrinčič 2006: 107–110).

1.4.3 Rejniška družina

Poleg zakonsko opredeljenih pogojev za izvajalce rejniške dejavnosti (navedeni v poglavju o pravni ureditvi rejništva) so nujno potrebne tudi druge kvalitete družine. Od rejniških staršev se namreč pričakuje, da bodo otroku omogočili tiste dobre izkušnje, za katere je bil v svoji matični družini prikrajšan. Otrok potrebuje temeljni občutek lastne vrednosti, varnosti, sprejetosti, topline in ljubezni. Rejniška družina naj bi otroku uspešno nadomestila njegovo matično družino, kar pa ni vselej enostavno. Rejniška družina je v primerjavi z biološko družino otroka stalno pod nadzorom in posledično pritiskom socialnih služb, od nje se veliko pričakuje, včasih preveč. Od rejniške družine se tako v prvi vrsti zahteva zdravo družinsko okolje in na drugi strani pomoč otroku, ki ne more živeti pri svojih starših. Definicij o tem, kakšna naj bo rejniška družina, je veliko.

Rejniška družina mora biti odprta družina. Zakonca morata imeti urejene partnerske odnose, osebne kvalitete in dobro pozicijo v okolju, kjer prebivata. Za rejništvo se morajo odločiti vsi družinski člani. Rejniki morajo o svoji družini vedeti več kot običajno. Rejniška družina mora otroku postati razvidna, da jo bo lahko spoznal kot družinsko skupino. Ob tem mora spoznati svojo lastno vlogo in vlogo drugih, spoznati pravila in vrednote ter komunikacijo in hierarhijo moči rejniške družine (Mikša 2001: 15).

Rejniška družina naj ne bi bila nadomestna, ampak komplementarna biološki družini. Bila naj bi dopolnilo pri delegiranju, spoštovala naj bi otrokov izvor, njegovo preteklost, njegov odnos do naravne družine in ga spodbujala, da spregovori o njej. S tem mu je tudi omogočeno, da sme svojo stvarnost skrbno hraniti, da bi jo obvladal, razumel in da bi mu postala situacija razvidna (Boštjančič 2006: 21).

M. Mali (2003: 70–71) dodaja, da naj bi bila rejniška družina zdrava družina. Za tako družino po Skynnerjevi definiciji velja, da:

- je v temelju pozitivno naravno in prijateljsko naravnana, odprta in demokratična,
- v njej vlada skladnost med čustveno neodvisnostjo, intimnostjo in ločenostjo ter je omogočeno prehajanje med obema,
- sta starša močna in v enakopravni koaliciji, enakopravno odločata,
- imata starša sposobnost, da se odločita sama, vendar se prej posvetujeta z otroki,
- v njej vlada svobodna in odprta komunikacija, kjer ni prepovedanih čustev,
- člani znajo ravnati s konflikti,
- člani znajo sprejemati spremembe, si upajo tvegati.

Kot dragoceni sodelavci centra za socialno delo morajo biti rejniki usposobljeni, da otroku omogočijo dovolj dobrih izkušenj, ki ga bodo socialno okrepile in mu dale izkušnjo sprejetosti in spoštovanja. Rejniki so šolani sodelavci, ki si upajo videti otrokove rane in znajo zaprositi za pomoč, kadar sami ne morejo dovolj dobro pomagati (Ččinovič Vogrinčič 2006: 110).

Rejnik naj bi znal izpolnjevati naslednje vloge (Mali 2003: 71):

- manager: imel naj bi sposobnost vodenja in sodelovanja, zna delovati za otroka, sodelovati z državo in stroko socialnega dela,
- učitelj: otroku zna ponuditi pomoč pri šolskem delu, je učitelj vzgoje, dobrih izkušenj, kako varno odraščati, tisti, ki vzpodbuja, daje oporo, prinaša otroku veselje,
- tovariš: spremljevalec, poslušalec, je ob njem, ko ga potrebuje,
- tolažnik: zna potolažiti, omiliti bolečino,
- skrbnik: zna poskrbeti za vse materialne in nematerialne potrebe otroka,
- zagovornik: zastopa otrokove interese, ki jih mora znati v otroku odkriti,
- član individualne projektne skupine: mora biti sposoben in voljan sodelovati, se dogovarjati, pristajati na skupno možno,
- tisti, ki ima veščine za preživetje: je iniciativen, iznajdljiv, zna prositi za pomoč, ve, kje dobi pomoč.

Pri iskanju rejniških družin naj bi socialne delavke skupaj z družinami raziskovale, ali je družina sposobna in pripravljena odigrati vse te vloge. Odnos s potencialno rejniško družino mora biti delovni odnos, ki naj pomeni skupno raziskovanje družinskega prostora (Mali, 2003: 71).

Rejniški starši so dragoceni sodelavci centra za socialno delo, njihovo sodelovanje je za uspešno rejništvo nujno potrebno. Tako kot na eni strani center za socialno delo potrebuje sodelovanje rejnikov, pa na drugi strani tudi rejniki potrebujejo strokovne delavce centra za socialno delo.

Center za socialno delo je dolžan rejnikom omogočiti kontinuirano izobraževanje, ustrezno podporo ter zagotovilo, da obstaja ekipa strokovnjakov, ki jim bo priskočila na pomoč, ko sami ne bodo zmogli pomagati otroku ali svoji družini.

Biti rejnik, je torej nekaj več, kot otroku nuditi streho nad glavo. Od rejnikov se pričakuje sodelovanje tako s centri za socialno delo kot tudi z otrokovo matično družino (če je to v otrokovo korist). Od rejnikov se pričakuje, da so strokovno dovolj usposobljeni, da znajo prepoznati otrokove potrebe in da na drugi strani tudi znajo zaprositi za pomoč, ko jo potrebujejo. In še več, od rejnikov se pričakuje, da bodo otroku dali temeljni občutek varnosti, ljubezni, enakovrednosti, topline ...

Vsakemu otroku v rejništvu bi želela, da bi se ob njem našel kdo, ki bi pomagal njegovim pravih staršem osebnostno rasti in jim pokazati, da so sposobni postati odgovorni in ljubeči ljudje, ki bodo še lahko dobri vzgojitelji. Če sploh lahko kdo to vlogo izpolni, so to najbolj pogosto rejniški starši (Satir 1995: 144).

V. Satir (Ibid.) opozarja na pasti v rejniški družini. Rejniška družina, ki dobi v rejništvo otroka z odklonskim vedenjem, si lahko predstavlja, da je njena vloga, da otroka tako rekoč umiri, in je posledično z otrokom zelo stroga. Obratno je z otrokom preveč popustljiva in zaščitniška v primeru, ko otrok pride v rejniško družino z izkušnjo kakršnega koli nasilja v matični družini. Posledično pa lahko rejniki otroku posredujejo negativna sporočila o njegovih starših, kar vpliva tako na sam razvoj otroka kot tudi na njegov odnos s starši.

Rejniškimi staršem mora biti torej vloga, ki jo imajo do rejencev, jasna in razvidna, da bodo delovali kot vodniki otroka v stabilno osebnost z visokim samospoštovanjem.

Na spletni strani (adoption.about.com/od/fosterin1/a/fosterbasic.htm) C. Craft govori o procesu odločanja in o zahtevanih sposobnostih družine, ki se odloča za rejništvo.

Družine se ponavadi kar nekaj časa odločajo, preden dokončno vstopijo v rejniški sistem. Na rejništvo se mora pripraviti celotna družina, še posebej otroci. Pri tem se mora družina zavedati, da obstaja možnost, da njene odločitve posamezni znanci, sosede ne bodo podpirali. Poleg tega pa C. Craft poudarja, da rejništvo vsekakor vpliva tudi na zakonca, ki pa lahko situacijo uspešno rešita s pravo dozo humorja.

Rejniška družina mora biti pripravljena na komunikacijo z različnimi ljudmi. Verjetno bo najtežje komunicirati z otrokovimi biološkimi starši, poleg tega pa morajo vzpostaviti kontakt tudi s šolskim osebjem in drugimi strokovnimi delavci (terapevti, socialne delavke, sodišče ipd.), z drugimi rejniškimi starši, s prijatelji in znanci, ki morda odločitve za rejništvo ne podpirajo, in seveda, kot najpomembnejše, rejniška družina mora znati komunicirati z otrokom.

Potrebno se je zavedati, da je delo z rejniškim otrokom in delo v celotnem sistemu zahtevno delo. V rejniško družino namreč prihajajo otroci z izkušnjo zlorab in zanemarjanja, kar se odraža tudi v njihovem obnašanju, delovnih navadah, prepričanjih ipd. Rejniški starši morajo zato znati uspešno ravnati z otrokom, čigar vedenja ne odobravajo. Otroku s svojim vedenjem

nekaj sporoča, pri tem ga moramo razumeti in na njegovo vedenje ne smemo odgovarjati z nasiljem.

Kljub temu da je bil otrok v svoji matični družini morda žrtev zlorab, se bo v rejniški družini srečal z občutkom žalosti in izgube, ker je moral oditi od doma. Pomembno je, da rejniški starši otrokova čustva, predvsem žalost, razumejo, se o tem z njim pogovarjajo in mu ta boleča čustva pomagajo preboleti na zdrav način.

Rejniška družina mora biti pripravljena na sodelovanje z različnimi strokovnjaki.

Zelo pomembno je, da center za socialno delo izbere rejniško družino, ki bo najbolj ustrezala otrokovim izkušnjam, potrebam in navadam. V rejniški družini mora rejnec dobiti možnost, da zadovolji svoje osnovne potrebe, da razvije svojo osebnost v skladu z lastnimi potenciali in interesi, da pridobi občutek lastne vrednosti, da se čuti sprejetega, ljubljenega in da se usposobi za samostojno delo in življenje.

V zadnjem času se pogosto odpira dilema o strokovni usposobljenosti rejnikov na tem področju. Olga Rupnik–Krže, ravnateljica doma Malči Belič, pravi, da dober rejnik potrebuje toplo roko, široko srce in nekaj znanja (Javna razprava o rejništvu 2010).

1.4.4 Med matično in rejniško družino

Socialno delo v rejništvu je delo s celotnim sistemom vseh udeleženi v rejništvu ali, kot pravimo, delo v projektni skupini. Socialna delavka dela hkrati z matično družino, rejniško družino in otrokom v rejništvu. Naloga projektne skupine je, da omogoči sodelovanje in zavaruje koristi vseh udeleženi (Čačinovič Vogrinčič 2006: 100).

Ohranjanje stikov med otrokom in njegovo matično družino je nujno potrebno, če želimo, da se bo otrok lahko nekoč vrnil k svoji družini. Ni pa to že zadosten in edini pogoj, da bo prišlo do otrokove vrnitve. Ves čas je potrebno graditi socialno mrežo posameznega otroka, s podporo socialnega dela, za vzdrževanje odnosov, sicer otrok lahko po končanem rejništvu ostane sam (Broljih 2008: 7).

Otroci se s svojimi starši čutijo povezane, zato je v dobro otroka nujno sodelovanje obeh družin. Slednje pa je lahko težko za obe družini; matična družina težko sprejme, da njihov otrok sedaj živi pri drugi družini, rejniška družina pa lahko obsoja ali ne sprejema vedenja rejnenčevih staršev, družine. Tako obe družini potrebujeta pomoč in podporo strokovnih delavcev, da bosta znali otroku omogočiti jasn prehod med njima.

Prav tako je težko tudi za otroka samega, saj ima kar naenkrat tako rekoč dve družini, v vsaki družini veljajo druga pravila, ki se jim mora otrok prilagajati. S tega vidika je pomembno, da se otroka dobro pripravi na vstop v novo družinsko okolje ter da je otroku jasno, zakaj je ta sprememba potrebna in zanj koristna.

Da bo otrok lažje sprejel nastalo situacijo, je pomembno, da obe družini med seboj sodelujeta, kar ni enostavno. Pogosto to breme nosijo ravno rejniške družine, saj se matična družina še sooča z dejstvom, da je njihov otrok odšel, da je pri drugih starših, da zanj sedaj skrbi nekdo drug, in tega ni lahko sprejeti. Za njuno sodelovanje si mora prizadevati tudi center za socialno delo. Otroku bo zagotovo lažje, če bo videl, da njegovi starši sodelujejo z rejniškimi starši, da jim ni vseeno zanj ter da z njim ohranjajo stike in se trudijo.

Pomembno je, da rejniški starši zmorejo spodbujati otrokove stike s starši brez obsojanja in da se o slednjem z otrokom tudi pogovarjajo .

Vsakršni konflikti med matično in rejniško družino na otroka vplivajo negativno, saj si jih otrok lahko razlaga kot lastno odgovornost, občuti krivdo za nastalo situacijo ali pa povzročijo vzpostavitev otrokovega sovražnega, negativnega odnosa do bodisi svojih bodisi rejniških staršev. Otrok se tako znajde v hudi čustveni zmedi, kar se lahko odraža tudi kasneje, predvsem v obdobju pubertete, v času iskanja lastne identitete (Boštjančič 2006: 20–22).

Zgoraj opisan problem, ko otrok nase prevzame krivdo za nastalo situacijo, je Neira v svoji knjigi opisala: »Tako sem si naložila težko breme, za katerega v resnici nisem bila odgovorna jaz, temveč starši. Toda kaj, ko ni imel nihče volje, da se pogovori z menoj in mi pojasni, da imam pač neodgovorne starše, za kar nisem sama kriva. Dolga leta sem živela s tem bremenom, saj je bila tema mojih staršev v reji prepovedana zgodba.« (Mikič 2010: 13)

Ena izmed oblik možnega sodelovanja rejniških in matičnih staršev so individualne projektne skupine, ki so opisane v nadaljevanju. Vendar menim, da individualne projektne skupine ne

zadostujejo in ne smejo biti edini način sodelovanja biološke in rejniške družine otroka. Primer sodelovanja obeh družin so tudi stiki otroka z biološkimi starši. V kolikor je mogoče, se mi zdi zelo pomembno in koristno, da se biološka starša čutita sprejeta v otrokovi rejniški družini in lahko otroka obiščeta na domu rejniških staršev. Obe otrokovi družini lahko, če je to otroku v korist, vzdržujeta stike tudi preko telefonskih pogovorov.

Na drugi strani pa je tudi odgovornost centra za socialno delo, da občasno skliče skupna srečanja bodisi v obliki individualnih projektnih skupin bodisi srečanj, ko vsi udeleženi v rejništvu lahko pogledajo, kako rejništvo poteka, kje je prišlo do sprememb, kako se kdo počuti ipd. Pomembno se mi zdi, da se rejniški in biološki starši ne srečujejo le, ko nastanejo problemi, ampak da strokovna delavka centra za socialno delo povabi na pogovor obe družini tudi, ko ni zaslediti problemov ali težav. V obdobju, ko sicer ni zaznati težav, tudi lažje steče pogovor med udeleženi in lažje spregovorijo o tem, kaj se dela dobro, kje so potrebne spremembe in kako se bo delalo v prihodnje.

1.4.5 Center za socialno delo

Center za socialno delo si mora prizadevati pomagati družini na ta način, da družino ohrani skupaj. V kolikor pa strokovne delavke centra za socialno delo ocenijo, da razmere v družini niso v korist otroka, so dolžne ukrepati za zaščito otroka. Osnovno vodilo so vedno otrokove koristi.

Pri oddaji otroka v rejniško družino mora center za socialno delo dobro poznati tako otroka in njegovo družino kot tudi rejniško družino, v katero se otroka namešča. Otroka je potrebno pripraviti na odhod od doma in na menjavo okolja in mu obenem najti ustrezno, njegovim potrebam primerno rejniško družino. Pri odločitvi za namestitev otroka v rejniško družino je potrebno jasno definirati, zakaj je ta ukrep za otroka trenutno najbolj primeren in kaj bo otrok od tega imel. Odgovornost centra za socialno delo je, da vsi udeleženi vedo, zakaj je namestitev v rejniško družino v otrokovo korist. Več kot bo strokovna delavka centra za socialno delo delala in sodelovala z biološkimi starši, več možnosti je, da bodo ti lažje sprejeli namen odhoda otroka v rejniško družino. Posledično bo odhod v rejniško družino bolje razumel in sprejel tudi otrok. Zelo dobrodošlo se mi zdi, da se otroku in njegovi družini pred namestitvijo v rejniško družino omogoči obisk in ogled bodoče rejniške družine otroka.

Center za socialno delo mora izbrati rejniško družino, ki bo najustreznejša za konkretnega otroka, za kar pa mora imeti socialna delavka na izbiro dovolj rejniških družin, kar se včasih izkaže kot problematično. Poznati mora rejniško družino, njeno dinamiko, komunikacijo in pripravljenost družine za sodelovanje in učenje ter na drugi strani tudi otroka in njegove potrebe.

Center za socialno delo je institucija, ki je odgovorna za to, da se vzpostavi, vzdržuje, spreminja in razvija rejniški sistem ter da v sistem povabi vse udeležence. Naloga socialne delavke je, da poveže vse člane sistema, jih vodi k doseganju zastavljenih ciljev, ki so produkt soustvarjanja vseh.

Za vsakega otroka posebej mora socialna delavka oblikovati projekt dela in v sistem povezati vse udeležene ter začeti reševanje problema tako, da vsi udeleženi v problemu postanejo udeleženi v rešitvi. Sodelovanje med matično družino in rejniško družino ponavadi ni povsem enostavno, vendar to še ni zadosten razlog za neuspeh. Socialna delavka je strokovno usposobljena oseba, ki v takšnih primerih zna vzpostaviti stik z vsemi udeleženi v problemu in jih potrpežljivo povabiti k sodelovanju in soustvarjanju.

Pomembno je, da socialna delavka obvlada socialnodelovni jezik in dela socialno delo. Ob tem Čačinovič Vogrinčičeva (2006) poudarja, kako pomembna so metodična načela systemskega socialnega dela P. Lussija (glej poglavje 1.2).

1.4.6 Individualna projektna skupina

Če povzamem, rejniški sistem predstavljajo otrok, ki je v rejništvu, njegova biološka in rejniška družina ter strokovnjaki, med katerimi imajo pomembno vlogo strokovni delavci centra za socialno delo. Ena izmed pomembnih oblik skupnega soustvarjanja in sodelovanja udeleženi v rejniškem sistemu pa je tudi individualna projektna skupina.

Projektna skupina je sistem, ki vzpostavlja in vzdržuje sodelovanje med matično družino, rejniško družino, centrom za socialno delo in otrokom v rejništvu. Projektno skupino oblikujemo za vsakega otroka posebej že v procesu odločanja o najboljši obliki pomoči;

matična in rejniška družina morata torej sodelovati že od vsega začetka (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101).

Individualna projektna skupina je prostor, kjer potekajo pogovori in dogovori, se načrtujejo in iščejo nove možnosti in poti, je prostor učenja in raziskovanja konkretnih možnosti za sodelovanje. Obenem je tudi prostor in možnost, kjer se srečata matična in rejniška družina otroka. Matično družino je v praksi pogosto težko pridobiti za sodelovanje, zato je slednje lahko dolgotrajen proces, ki zahteva veliko mero potrpežljivosti, strokovnosti in vztrajnosti socialne delavke. Medtem pa so rejniški starši že v osnovi definirani kot sodelavci centra za socialno delo in njihovo sodelovanje ne bi smelo biti pod vprašajem.

Marta Tomec, socialna delavka na področju rejništva na CSD Domžale, poudarja, kako pomembno je ob namestitvi otroka v rejniško družino skleniti jasen dogovor o poteku stikov rejenca z matično družino. Slednje je v praksi namreč pre pogosto še vedno prepuščeno spontanosti in iznajdljivosti rejniške ali matične družine (Tomec: 1999:73).

Vsi udeleženi potrebujejo projektno skupino, da bi v potrpežljivem procesu učenja soustvarili sodelovanje v delovnem odnosu (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101).

Potrebo po individualni projektni skupini in oblikovanju jasnega individualnega načrta rejniškega procesa bi lahko pojasnila z naslednjo mislijo: »Če ne veš, kam hočeš priti, se ti ni treba bati, da bi kdaj prispel.« (Pfeiffer, Schaupp v Čačinovič Vogrinčič 2006: 22) Individualen načrt za vsakega otroka v rejništvu je torej potreben zato, da vemo kaj delamo in kam želimo priti. Potrebno je delati na majhnih, uresničljivih korakih, ki nas bodo pripeljali do zaželenih sprememb.

Individualna projektna skupina je torej prostor, kjer se zberejo tisti, ki so pomembni za otroka v rejništvu, in skupaj soustvarjajo in sprejemajo dogovore o pomembnih točkah na otrokovi življenjski poti: glede stikov z njegovo matično družino, glede otrokovega šolanja, njegovih potreb in težav ipd. Individualna projektna skupina se glede na potrebe po sodelovanju lahko tudi razširi, in sicer npr. na učitelje, terapevte, zdravstveno osebje ipd.

Rezultat delovnega procesa v individualni projektni skupini so vedno natančno in jasno opredeljeni in definirani dogovori, sporazumi in koraki, kjer vsak nosi del odgovornosti za

njihovo uresničitev. Individualna projektna skupina se vedno zaključi z jasnim zaključkom oz. dogovorom.

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti predvideva vzpostavitev individualnih projektnih skupin, vendar pa je zaenkrat njihova formulacija dokaj skopa, saj zakon predvideva srečanja le enkrat letno, s čimer se Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 101) ne strinja in pravi, da to ne more biti samo enkratni dogodek v letu.

1.5 IZOBRAŽEVANJE IN PODPORA REJNIŠKIM DRUŽINAM

V Katalogu javnih pooblastil in nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (v nadaljevanju Katalog) (Skupnost CSD 2008) so opredeljeni tudi izobraževanje rejnic in rejnikov, skupinsko in skupnostno socialno delo. Center za socialno delo, lahko tudi v povezavi z drugimi centri za socialno delo, enkrat do dvakrat letno organizira izobraževanje za rejnice in rejnike. Izobraževanje se navezuje na delo z otroki, družino, rejništvom, delo v individualnih projektih skupinah ter usposabljanje rejnikov za pomoč otrokom s specifičnimi motnjami.

Katalog (Skupnost CSD 2008) predvideva tudi mesečna srečanja rejnic in rejnikov.

»Mesečno srečanje rejnic je namenjeno medsebojni izmenjavi izkušenj, medsebojni pomoči med rejnicami, čustveni razbremenitvi, dobivanju potrditev in nenazadnje vzajemnemu učenju ter razvoju stroke rejništva.« (Tomec 2004:51)

Poleg tega so rejnicam, kot vsem drugim uporabnikom, dostopne vse storitve centra za socialno delo.

V raziskovalni del diplomske naloge vključujem rejnice in rejnike CSD Domžale in CSD Maribor, zato v nadaljevanju sledi kratek opis sodelovanja omenjenih CSD-jev z rejniškimi družinami.

1.5.1 Center za socialno delo Domžale

V programski sklop rednega kontinuiranega izobraževanja rejniških staršev na območju CSD Domžale spada tudi program Usposabljanje in letovanje rejniških družin v smislu razvijanja sposobnosti sprejemanja in reševanja stisk rejencev. Gre za enotedensko letovanje in vzajemno spoznavanje rejencev, rejniških staršev in njihovih otrok ter strokovnih delavcev med seboj, pri čemer se eden od drugega tudi učijo. Enotedensko letovanje poteka v obliki urejanja skupnega življenja, ustvarjalnih delavnic, raznih športnih aktivnosti, plesa, petja, družabnih prireditev, vse to pa je usmerjeno v boljše spoznavanje sebe in potreb drugega. Otroci in mladostniki ob vseh aktivnostih dobijo novo dobro izkušnjo in obenem dober zgled za zdravo in kvalitetno življenje. Kot pravi Marta Tomec (2004: 52), je pomembno otrokom omogočiti čim več dobrih izkušenj, da znajo biti srečni s tem, kar sami dosežejo, in se učijo izkoristiti možnosti, ki jih daje življenje. Uporabniki lahko skupaj dosežejo cilje, ki jih kot posamezniki ne bi mogli. Projekt pomembno prispeva h kvaliteti življenja vseh udeleženi in k razvoju profesije rejništva (Ibid.).

Poleg tega pa tudi strokovni delavci, ki spremljajo družine na letovanju, dobijo bolj spontan in tudi bolj podroben in resničen vpogled v delovanje posameznih družin: v njihove medsebojne odnose, vzgojo otrok ipd. Strokovni delavci imajo obenem tudi možnost stopiti v stik z rejenci in rejniki na neformalni ravni, jih bolje spoznati in tudi na tem graditi zaupanje, ki je temelj za nadaljnje uspešno delo (Ibid.:52).

Center za socialno delo Domžale izdaja tudi informativno-strokovno glasilo *Rejniški glasnik*, ki ga financira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Rejniško glasilo je za rejniške družine in strokovne delavce brezplačno. Vsebina *Rejniškega glasnika* je sestavljena iz strokovnih člankov, poglavja z naslovom »Iz življenja rejniških družin«, kjer svoje izkušnje in življenje z rejništvom opisujejo rejnice in rejenci, sledijo obvestila, rejništvo po svetu, javnost o rejništvu ter pisma bralcev.

1.5.2 Center za socialno delo Maribor

Število rejniških družin na območju CSD Maribor je razmeroma veliko.

Strokovni delavci Centra za socialno delo Maribor enkrat mesečno organizirajo srečanja rejnic in rejnikov, oblikovane so tri skupine rejnic in rejnikov.

Glede na temo, ki se pokaže na srečanju rejnic kot aktualna in potrebna obravnave, CSD Maribor enkrat do dvakrat letno organizira izobraževanje za rejniške starše.

Pri izvajanju skupnostnih oblik socialnega dela na področju rejništva sodeluje CSD Maribor s Klubom rejniških družin Maribor (<http://www.csd-mb.si/sl/page/view/Rejnistvo>).

1.6 ODPRTA VPRAŠANJA, DILEME IN PREDVIDENE SPREMEMBE K DANAŠNJI UREDITVI REJNIŠTVA V SLOVENIJI

K pisanju diplomske naloge so me spodbudile tudi kritike, namenjene rejniškemu sistemu. Medtem ko nekateri trdijo, da je rejniški sistem v Sloveniji dober in korak pred drugimi državami, drugi temu nasprotujejo in v trenutni ureditvi rejništva vidijo številne pomanjkljivosti. Lahko bi rekla, da ne moremo mimo rejniškega sistema, ne da bi slišali za Vido Berglez, bivšo rejnico, ki si na podlagi lastnih izkušenj prizadeva za spremembe v rejništvu. Pomanjkljivosti v rejništvu pa so zelo lepo opisane tudi v delu *Nedosegljive sanje v sistemu rejništva in ustanov* (Mikič 2010). Gre za avtobiografsko delo bivše rejenke, ki opisuje grenkobo, ki jo je okusila v času odraščanja v rejniški družini.

Avtorica omenjenega dela takole pravi o današnji ureditvi rejništva: »Ne zavedajo se dejstva, da s takim sistemom rejništva, kot ga imamo sedaj, otrokom ne pomagajo. Vsak otrok si zasluži pravico do urejene družine, do možnosti, da se nekje počuti doma v pravem pomenu besede. Zasluži si brezskrbno otroštvo, umeščenost v določeno okolje, ljubezen, iskrenost in ljubeč odnos (Mikič 2010: 17).

V letošnjem letu (2010) je bila opravljena raziskava (Rakar idr. 2010) z naslovom Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva (v nadaljevanju Raziskava). V prihodnje se v okviru sprememb družinskega zakonika obetajo spremembe na področju rejništva. V ta

namen je bila s strani Direktorata za družino naročena omenjena Raziskava, katere poudarek je na treh ključnih vsebinah:

- doktrina in praksa socialnega dela na področju rejništva od sprejema ZIRD ter trendi na tem področju pri nas in v tujini,
- možnost skrajševanja dobe bivanja otrok v rejniški družini,
- pogled na specializacijo rejništva.

V letu 2010 je mreža Eurochild izdala poročilo o raziskavi o otrocih v alternativni oskrbi, o otrocih, ki ne živijo pri svojih bioloških starših. Poročilo je podprto s strani Programa Evropske skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost v letih 2007–2013.

Mreža Eurochild v okviru raziskave zaznava naslednje probleme in potrebe:

- pomanjkanje primerljivih in zanesljivih podatkov o otrocih v alternativni oskrbi,
- približno 1 milijon otrok v EU ne more živeti pri svojih starših,
- institucionalno varstvo otrok je še vedno zelo razširjeno v EU v primerih, ko starši ne znajo oz. ne zmorejo ustrezno poskrbeti za svojega otroka, pojavlja se potreba po hitrejšem ukrepanju in deinstitucionalizaciji otrok,
- zelo razširjena je institucionalizacija otrok, mlajših od treh let, kar negativno vpliva na otrokov osebni razvoj, pri čemer se izpostavlja potreba po zakonski prepovedi institucionalizacije otrok, mlajših od treh let,
- otroci, ki ne morejo živeti pri svojih starših, se pogosto srečajo z izkušnjo diskriminacije in izključenosti, pojavlja se potreba po zmanjšanju tveganja socialne izključenosti,
- v družinah, kjer se srečujejo z revščino in socialno izključenostjo, je večja verjetnost, da bodo otroci nameščeni v drugo oskrbo kot biološkim staršem,
- podatki kažejo, da je pri otrocih, ki odraščajo v tuji oskrbi, povečana možnost za psihosocialne težave v odraslosti, npr. brezdomstvo, kriminal itd.,
- izvajanje standardov za zaščito pravic otrok v alternativni oskrbi je šibko, pri tem pa je potrebno spodbujati sodelovanje otrok in njihovih staršev,
- pri procesu odločanja in razvoju alternativne oskrbe je potrebno zagotoviti sodelovanje otrok, mladih in družin z izkušnjo institucionalizacije.

(Eurochild 2010: 7–14 na

http://www.eurochild.org/fileadmin/user_upload/Publications/Eurochild_Reports/Eurochild%20Publication%20-%20Children%20in%20Alternative%20Care%20-%202nd%20Edition%20January2010.pdf).

V poročilu *Children in alternative care* je med tridesetimi evropskimi državami vključena tudi Slovenija. Poročilo za Slovenijo je prispeval Urban Boljka z Inštituta RS za socialno varstvo.

V poročilu je kot ena izmed oblik alternativnega varstva v Sloveniji opredeljeno tudi rejništvo (foster care), ki ima v Sloveniji dolgo tradicijo. V poročilu so navedeni podatki za leto 2007, ki kažejo, da je bil takrat v rejništvu 1301 otrok, rejniških družin pa je bilo 838. Prikazani podatki med letoma 2003 in 2007 kažejo, da število otrok v rejništvu vsako leto pada (Eurochild 2010: 178–179).

V nadaljevanju povzemam temeljne teme, ki so najpogosteje izpostavljene kot kritika rejniškega sistema. V prihodnje se obeta sprememba družinskega zakonika in tudi s tega vidika se mi zdi pomembno, da pogledamo, kje so potrebne spremembe in izboljšave. Mnenja o določenih vprašanjih so si med strokovnjaki različna, k tem pa dodajam tudi lastno mnenje. Empirični del naloge se navezuje na nekatera odprta vprašanja, zato bom o njih spregovorila tudi v zaključku, kjer bodo predstavljeni dobljeni rezultati.

1.6.1 Dolgotrajna rejništva

Rejništvo je predvideno kot začasen in kratkotrajen ukrep in center za socialno delo naj bi si v času rejništva vseskozi prizadeval za odpravo vzrokov, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo. V praksi pa se kaže, da so rejništva pogosto dolgotrajna in se končajo šele s polnoletnostjo otroka oz. še kasneje. Po zadnjih podatkih je v rejništvu okoli 1200 otrok, povprečna doba trajanja rejništva v zadnjih letih pa je približno 10 let (Rakar idr. 2010: 144).

V letu 2003 je bila na Fakulteti za socialno delo opravljena raziskava za obdobje med letoma 1992 in 2002 in je vključevala skupno 1998 rejencev v Sloveniji. Rezultati raziskave so ovrgli hipotezo o rejništvu kot kratkotrajnem ukrepu pomoči otroku in družini. V navedenem

obdobju je rejništvo zaključilo skupno 27,3 % (oz. 545) rejencev. Od teh se jih je v matično družino vrnilo 8,7 %, in sicer 4,6 % rejencev po preteku treh let rejništva ter 4 % rejencev po preteku štirih ali več let. 12,6 % rejencev se je rejništvo zaključilo zaradi zaključevanja šolanja, zaposlitve ali polnoletnosti. V drugo rejniško družino, zavod ali stanovanjsko skupino je bilo premeščenih 3,2 % rejencev. Posvojenih je bilo 2,3 % rejencev, pri čemer ta podatek zajema tudi tiste otroke, za katere so bili takoj po porodu izpolnjeni pogoji za posvojitev (Berglez, Bevc in drugi 2007: 34).

Raziskava iz leta 1999 je pokazala, da je 47 % otrok v trajnem rejništvu, kar 50 % otrok pa je v rejništvu več kot 5 let (Mali 2006: 52). S tega naslova prihaja tudi pobuda za revizijo rejništev in po zgledu ostalih evropskih držav omejitev trajnega rejništva na časovno obdobje od 3 do 5 let. Kot ena izmed primernih rešitev se kaže tudi prehod iz rejništva v posvojitev za tiste otroke, ki nimajo stikov s svojimi biološkimi starši, slednji pa te svoje dolžnosti in pravice tudi na povabila in podporo strokovnih služb ne izvršujejo, ali tiste, za katere bi bili stiki z biološkimi starši celo škodljivi (Berglez, Bevc in drugi 2007: 33).

Iz navedenega lahko povzamemo, da večina rejništev pri nas traja dolgo, po mnjenju nekaterih tako dolgo, dokler je to otroku v korist, seveda pa je to odvisno od vsakega primera posebej.

Mnenja o časovni omejitvi trajanja rejništva so deljena. Strinjam se z Gabi Čačinovič Vogrinčič, ki meni, da je nesmiselno vnaprej določati obdobje bivanja v rejniški družini, bolj potrebno je postaviti zahtevo po intenzivnem delu z vsemi, ki so vključeni v rejniški sistem.

Strokovnjaki, ki se ne strinjajo s časovno omejitvijo trajanja rejništva, to utemeljujejo tudi s tem, da predvidena omejitev lahko spodbudi močne čustvene reakcije pri otrocih in rejnicah/rejnikih, prav tako so lahko ti otroci pod pritiskom in čutijo, da je njihova prihodnost negotova. Poleg tega je vsak primer rejništva specifičen in tako ga je potrebno tudi obravnavati. Včasih zadostujejo tri leta, da se otrok lahko vrne domov, drugič pa je potrebno daljše časovno obdobje. S tega vidika se ob morebitni časovni omejitvi rejništva zdi nujno k temu dodati možnost podaljšanja (Rakar idr. 2010: 101 - 102).

Kot navaja M. Čepin (2002:www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/27612) imajo v tujini določila, da mora socialna služba v roku dveh let najti za otroka ustrežnejšo rešitev; torej, da se otrok vrne k matični družini ali da se otroka da v posvojitev.

V omenjenem članku si Bevčeva dolgotrajnost rejništva razlaga kot zavlačevanje tega z namenom zagotavljanja dela. Meni, da je po izpolnjenih zakonskih pogojih dolžnost in ne le ena izmed možnosti socialnih delavk, da izpeljejo posvojitev. Pravi celo, da je zadrževanje otroka v rejništvu, ko ima ta izpolnjene vse pogoje za posvojitev, kršenje otrokovih pravic.

Anita Kovačec (Ibid.) k temu dodaja, da je pri nas premalokrat uporabljen ukrep odvzema otroka, še posebej ko gre za zlorabe in zaščito otrokovih pravic in koristi.

Sama menim, da je odvzem otroka iz njegove matične družine lahko za otroka zelo stresen dogodek in da odhod iz matične družine nikakor ne pomeni konec težav za otroka. Nikakršne zlorabe otrok ne bi smel izkusiti in prav je, da se ukrepa, vendar menim, da pomoč potrebuje celotna družina.

Ne strinjam se povsem z Bevčevo, da je razlog za dolgotrajno rejništvo v zagotavljanju dela. V določenih primerih je posvojitev otroku res lahko v korist, vendar menim, da stvari ne moremo posploševati ter po določenem časovnem obdobju otroka avtomatično namestiti v posvojiteljsko družino. Cilj rejništva je vsekakor vrnitev otroka v njegovo primarno okolje, vendar nekateri starši in družine potrebujejo več časa, da zmorejo spremembe, ki so potrebne za otrokovo vrnitev v matično družino. Kot sem že večkrat omenila, si otroci pogosto želijo stikov s svojimi starši in verjetno tudi obratno. S tega vidika se mi ne zdi primerno in humano otroka dajati v posvojitev.

V. Bevc (2008: 36) pravi, da dolgotrajno rejništvo pogosto pripelje rejence nazaj v osiromašeno stanje biološke družine, ki je v tem dolgem času že dodobra propadla ali je v njej patologija dosegla višek do te mere, da rejenelec po vrnitvi v svojo matično družino nima od nje nobene možnosti dobiti varnosti ali zavetja ter potrebne podpore za korake v samostojno življenje. Bivši rejenelec se pogosto znajde v situaciji, da rejniške družine ni več, matična razpada ali je že povsem razpadla, posvojiteljske v vseh teh letih ni dobil ... To je rejenceva dota dolgotrajnega rejništva.

Tudi na tem mestu se ne strinjam povsem z Bevčevo. Menim namreč, da gre tukaj predvsem za posploševanje brez trdnejših argumentov. Zavedam se, da posamezni otroci izkusijo, da po

zaključenem rejništvu nimajo kam iti in se ne morejo opreti na svojo matično družino. Trditev Bevčeve kliče po tem, da je potrebno več dela in podpore nameniti matični družini otroka, ne pa da je edina prava pot posvojitvev otroka. Vendar so na drugi strani tudi primeri, ko v času trajanja rejništva družina ob ustrezni strokovni pomoči zmore spremembe v pozitivni smeri in se otrok lahko vrne k družini, ki zna in zmore. In kot nas v socialnem delu uči koncept perspektive moči, se moramo zgledovati po dobrih in pozitivnih izkušnjah, ko je matična družina zmogla spremembe, da se je otrok lahko vrnil v urejene družinske razmere.

Z množičnimi posvojitvami otrok, ki so v rejništvu, se torej ne morem povsem strinjati. Zdi se mi pomembneje, da se otroku pomaga zaživeti z in med dvema družinama. Otrok ima svoje biološke starše rad in prav je, da jih pozna in da je z njimi v stiku, v kolikor je to v otrokovo korist. Zdi se mi pomembno, da na tej točki znamo prisluhniti otroku in ga tudi upoštevati. Kljub njegovi starosti je bitje, ki razmišlja in čuti, in to je potrebno upoštevati. Tudi posvojitvev konec koncev ne nudi nobene garancije, da bo otroku zagotovo bolje.

V primerih, ko biološki starši v določenem času za svojega otroka kljub strokovni pomoči ne pokažejo nikakršnega zanimanja, ne zmorejo sprememb, ki bi omogočile zdravo starševstvo, oz. otroka s svojim ravnanjem celo ogrožajo in ko strokovni delavci v procesu dela in pomoči, lahko tudi skupaj s starši, pridejo do odločitve, da ni perspektive vrnitve v matično družino, se mi zdi posvojitvev primerna rešitev oziroma v otrokovo korist. Otrok v času odraščanja potrebuje ljubezen, toplino ter sprejetost in slednje mu lahko zagotovi prav posvojiteljska družina, ki si otroka želi. Pri tem je pomembno, da se otroku poišče njegovim potrebam primerno posvojiteljsko družino in ne ravno obratno.

Tudi M. Munc (2007: 63–65) je zagovornik odvzema roditeljske pravice staršem, ko si, kot pravi sam, starši otroka ne zaslužijo več imena »starši«. Na podlagi lastne prakse opozarja, da ne drži zdravorazumsko pravilo, da imajo vsi starši radi svoje otroke, in zato se otrokom v lastnih družinah dogajajo najhujše grozote. In to pri nas, v Sloveniji.

Podatki za obdobje med letoma 1990 in 2000 kažejo, da je iz rejništva v posvojitvev odšlo 81 otrok, kar je četrtnina vseh posvojenih otrok v desetih letih (Čepin 2002: www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/27612).

Na tem mestu pa bi rada izpostavila možnost odprte posvojitve otroka, ki sicer v Sloveniji ni uzakonjena. To se mi zdi za otroke, ki so v dolgotrajnem rejništvu in za katere se izkaže, da je bolj malo možnosti, da se vrnejo k svoji biološki družini, pa vendar imajo z njo stike, ena izmed možnih rešitev. Starši posvojitelji bi tako prevzeli vse roditeljske pravice in dolžnosti, hkrati pa bi otroci vedeli za svoje biološke starše in bi, če bi bilo to v njihovih interesih in željah, z njimi ohranjali stike. Še enkrat pa poudarjam, da ne sme biti preslišan glas otroka, ki morda kljub vsemu hrepeni po svojih starših ter si jih želi videti.

O smiselnosti dolgotrajnih rejništev govori tudi Konvencija Organizacije združenih narodov iz leta 1989, ki pravi, da imajo trajne rešitve prednost pred začasnimi ukrepi. Otroku je potrebno zagotoviti stalnost in stabilnost odnosov z odraslimi, ki so z njim kakor koli povezani, kar je predpogoj za občutek varnosti in otrokovo zdravo odraščanje ter kasnejše osamosvajanje. Varovane pa morajo biti tudi otrokove temeljne pravice in pravne koristi (Berglez, Bevc in drugi 2007: 35).

Naj k temu dodam še svoje mnenje. Mislim, da obstaja možnost, da sta tudi v kvalitetnem rejništvu, ki je lahko dolgotrajno, otroku zagotovljeni stalnost in stabilnost, saj je ena izmed pglavitnih nalog centra za socialno delo, da se otroku, ki je v rejništvu, pomaga zaživeti z in med dvema družinama. V primerih, ko rejništvo poteka kakovostno in obstajajo dobri stiki otroka z njegovimi biološkimi starši, sta otroku zagotovljeni stalnost in stabilnost odnosov z odraslimi, na kar se sklicuje Berglezova.

Sprašujem se, zakaj pravzaprav taka kritika dolgotrajnemu rejništvu. Kaj res dolgotrajno rejništvo ne more biti otroku v korist? Otroku, ki zaradi razmer, ki so nastale v njegovem družinskem okolju, ne more živeti doma, sedaj živi v drugi družini – v rejniški družini, za katero se predvideva in pričakuje, da je zdrava družina, ki bo otroku znala privzgojiti in približati zdravo družinsko življenje in vrednote. Kje drugje bi otrok, ki ne more živeti doma, lahko še spoznal in občutil zdravo družinsko življenje? V Rejniškem društvu (Rakar idr. 2010: 102) ugotavljajo, da se v dolgotrajnem rejništvu pogosto oblikujejo odnosi in dinamika prave družine. Zakaj bi potem otroka dajali v posvojitev, če se v rejniški družini dobro počuti? Če potekajo stiki med otrokom in njegovimi starši, če rejniki znajo vzpostaviti z otrokom kvaliteten odnos, zakaj torej dolgotrajno rejništvo ne more biti otroku v korist?

1.6.2 Rejnina

Zelo pereča tema v rejništvu je plačilo za opravljeno delo rejnikov. Po zakonu rejnikom pripada mesečno plačilo, t. i. rejnina, ki je sestavljeno iz oskrbnine, ki vključuje materialne stroške za otroka, denarnega prejemka, v višini otroškega dodatka za najnižji dohodkovni razred prvega otroka, ter plačila za delo rejnika. Rejnik, ki je rejenčev sorodnik, ni upravičen do plačila dela. Prav tako ni upravičen do plačila prispevkov za socialno varnost, kot to velja za poklicne rejnike (50.–56. člen).

Zakon predvideva tudi znižanje oskrbnine za 25 % v primeru, ko rejniku ni potrebno kriti stroškov obleke in obutve za rejenca. Prav tako pa se v primeru izrednih izdatkov za rejenca oskrbnina lahko za 25 % zviša (51.–52. člen ZIRD).

V. Berglez, predsednica Združenja Moč, meni, da delo rejnikov ni pravično plačano, kar si lahko razlagamo tudi kot razvrednotenje njihovega dela. Delo rejnic je slabo plačano, saj kot pravi V. Berglez (2005: 169) pri njihovem delu ne gre samo za pranje, kuhanje, pomivanje in pospravljanje, ampak za veliko več. Gre za življenjski slog, ki ga bo otrok živel, ko odraste. Gre za vrednote, ki se mu jih privzgoji. Rejniki pripomorejo k veselemu in srečnemu človeku, ki je tudi za družbo sprejemljivejši, kakor pa zagrenjen in izgubljen človek.

Če konkretiziram, od 1. julija 2009 materialni stroški za rejenca znašajo 268,23 evra, denarni prejemek v višini otroškega dodatka 112,95 evra in plačilo za delo rejnika 121,47 evra. Podatki so objavljeni na spletni strani Ministrstva za delo družino in socialne zadeve. Torej skupno rejnina za enega otroka znaša 502,65 evra. Rejniki, ki opravljajo rejništvo kot sorodniki, niso upravičeni do plačila za delo in tudi ne do plačila prispevkov za socialno varnost, kot to velja za poklicne rejnike.

Mnenja o primernosti rejnine so zelo raznolika, od tega, da je višina sramotno nizka, do tega, da rejniki zaslužijo veliko.

Kaže se potreba po izboljšanju materialnega statusa rejnic, rejnikov, večina sogovornikov v Raziskavi (Rakar idr. 2010: 92–93) je mnenja, da je trenutna rejnina prenizka. Predstavnik Socialne zbornice Slovenije meni, da lahko od rejnikov zahtevamo višji standard šele po zvišanju plačil za rejništvo. V ta namen so podani različni predlogi, kot so npr. višje plačilo,

zagonska sredstva za rejnika ob namestitvi otroka, zagotovitev regresa za dopust rejnicam, ureditev rejnine v približnem znesku, kot je minimalna slovenska plača, zagotovitev rejnicam status, ki jim bo omogočal preživetje in spodobno plačilo, pri višini plačila upoštevanje potrebe otrok in materialni položaj rejniške družine, višje nagrade.

Mnenja o materialnem položaju rejniških družin so različna. Nekateri menijo, da je njihov materialni položaj slab, predvsem socialne delavke centrov za socialno delo pa ugotavljajo, da materialni položaj rejniških družin ni tako slab oz. se je ponekod celo izboljšal. V Skupnosti CSD, Združenju Moč in Sindikatu rejniških družin opozarjajo na to, da ni dostopnih podatkov o finančnem položaju rejniških družin (Rakar idr. 2010: 92–93).

V kvalitativnem delu raziskave namerno nisem odpirala vprašanja o plačilu za opravljeno delo rejnic zato, ker se mi zdi, da je ta tema zelo široka in je o njej potrebna obširna debata tako z rejnicami kot strokovnimi delavci.

Sama težko ocenim, kakšno plačilo bi bilo primerno za delo rejnice, vsekakor pa menim, da je delo rejniških družin spoštovanja in občudovanja vredno. Rejniška družina je namreč tista, ki pod svojo streho, v svoje življenje sprejme tujega otroka, ki je okusil grenkobo življenja in je prišel v rejniško družino z upanjem, da pridobi nove dobre izkušnje, za katere je bil v svoji matični družini prikrajšan. Otrok v rejništvu potrebuje veliko pozornosti, razumevanja in topline, ki naj bi mu jih zagotovila rejniška družina. In ravno slednje se mi zdi zahtevno in obenem neprecenljivo delo. Na drugi strani pa se odpira vprašanje, ali bi ob morebitnem višjem plačilu bili otroci v rejništvu deležni večje topline in pozornosti s strani rejniških staršev. Upam, da ne, ker verjamem, da se za rejništvo odločajo družine, v katerih prevladujejo ljubezen in skrb do otrok ter duh solidarnosti, dobrotelčnosti in želje po pomoči drugim. Motiv za odločitev za rejništvo preverjam tudi v empiričnem delu naloge.

1.6.3 Usposobljenost rejnikov

V Pravilniku o pogojih in postopkih pri izvajanju zakona o izvajanju rejniške dejavnosti je v 42. členu predvideno od 10- do 12-urno usposabljanje kandidatov za opravljanje rejniške dejavnosti, v 45. členu pa od 20- do 25-urno usposabljanje izvajalcev rejniške dejavnosti v obdobju petih let. Poleg tega pa je v Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (5. člen) predvidena vsaj poklicna ali strokovna izobrazba rejnika, le izjemoma je ta lahko tudi nižja.

Vida Berglez (2009: <http://www.vest.si/2009/10/30/o-rejnistvu-in-druzinski-zakonodaji-vida-berglez/>) ugotavlja, da rejniki po večini nimajo ustreznih pedagoških znanj in izobrazbe, da imajo znatno nižje, neustrezne ali nepreverjene nastanitve ter nižje finančne, zdravstvene in druge standarde.

Rejniki so osebe, h katerim pridejo otroci s težko življenjsko izkušnjo. Ti otroci zato potrebujejo razumevanje, toplino, sprejemanje in ljubezen. Strokovno usposobljeni rejniki bodo otroku v rejništvu znali ponuditi prostor, kjer se bo počutil razumljenega, sprejetega in se bo lahko o svojih občutjih pogovarjal.

Čačinovič Vogrinčičeva meni, da bi moral biti poudarek na tem, da se bodočega rejnika ali rejnico že pred izvajanjem rejništva pouči o pomembnosti sodelovanja z matično družino in centrom za socialno delo, saj »ne potrebujemo za vsako ceno rejnika, potrebujemo visoko kvalificiranega rejnika« (Rakar idr. 2010: 89).

Kot pravi M. Munc (2007: 66–67) tem otrokom (žal) ne zadošča samo krožnik tople hrane in mehka beseda. Otroku potrebuje sočutje in M. Munc meni, da pri delu in pomoči tem otrokom ne zadostuje samo zdrav razum, temveč bi bila potrebna tudi višja usposobljenost rejnikov.

M. Munc (Ibid.) predlaga jasno organiziranost rejnikov, kjer bi se skrbelo tudi za njihovo izobraževanje ter pregled nad obremenjenostjo posameznih rejniških družin. Kvalitetna baza podatkov rejniških družin s starostjo rejnikov, številom rejencev, krajem bivanja in pripravljenostjo za sprejem novega otroka bi bila vsem strokovnim delavcem, ki delajo na področju rejništva, v veliko pomoč.

Rejniška dejavnost je zahtevno delo in na vstop tujega otroka v družino je potrebno pripraviti vse družinske člane. Nekateri strokovnjaki vidijo potrebo po visoko kvalificiranih rejnikih, saj mora rejnik znati pomagati otroku tako pri šolskem delu kot pri osebni rasti. Drugi pa menijo, da ni bistvo v izobrazbi, temveč v samem motivu, zakaj se posameznik odloči za rejništvo, ter posledično, če lahko sprejme otroka z vsemi njegovimi preteklimi izkušnjami.

Predlagane so spremembe tako glede vsebine kot količine izobraževanj in usposabljanj za opravljanje rejniške dejavnosti. Tudi nadaljnjih izobraževanj v času opravljanja rejniške dejavnosti je premalo, pa tudi vsebinsko so neustrezna. Praksa CSD-jev je, da imajo mesečna srečanja rejnic, kjer imajo slednje možnost prositi za pomoč in si medsebojno izmenjati izkušnje ter nasvete. Intervjuvani v raziskavi opažajo potrebe po izobraževalnih vsebinah, kot

so družina, družinska psihologija, rejniški sistem, komunikacija in sodelovanje z matičnimi družinami, mladostništvo, žepnina ...

Predlogi so usmerjeni v izobraževanja, kjer bi sodelovali vsi vključeni v rejniški sistem (tudi matična družina), zahtevano poklicno kvalifikacijo rejnikov, dodatno preverjanje kandidatov pred pridobitvijo dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti, spodbujanje rejnikov k samoizobraževanju, branju literature, letovanja rejniških družin. Rejniki bi morali najmanj enkrat letno dobiti vpogled v nove vsebine, na voljo bi morali imeti več kontinuiranih izobraževanj, predavanj, delavnic, usposabljanja na bolj fleksibilne in človeške načine ipd. (Rakar idr. 2010: 89–90).

V rejniške družine prihajajo otroci, ki potrebujejo še več razumevanja, podpore in topline kot sicer. Slednje naj bi jim ponudila rejniška družina, vendar tudi sama dvomim, če je le dobro srce rejnika dovolj, da otroku ponudi vse, kar potrebuje. Sploh pa se mi nekajurno izobraževanje ne zdi zadostno za predpostavko, da so rejniki dovolj usposobljeni za delo z rejenci. Menim, da bi bila potrebna bolj obširna izobraževanja za rejnike, njihova usposobljenost pa bi se morala preverjati vsaj enkrat letno. Nujno potrebna se mi zdijo mesečna srečanja rejnic, kjer si lahko izmenjujejo izkušnje, nasvete in se nekoliko razbremenijo. Pomembna se mi zdi tudi dostopnost same socialne delavke v primeru, ko rejnica oziroma rejnik potrebuje pomoč in nasvet.

Kritiki, usmerjeni na nizko usposobljenost rejnikov in nizko plačilo, sta tako rekoč med seboj povezani. Če bi dobili med rejniki bolj strokovno usposobljene rejnike, bi tudi bolj utemeljeno zahtevali višje plačilo za delo. Sama vidim potrebo po zvišanju tako rejnine kot tudi izobrazbene strukture rejnikov.

1.6.4 Rejniška družina za otroka

Namestitev otroka v določeno rejniško družino mora biti skrbno načrtovana. Pomembno je, da iščemo družino za otroka in ne obratno, kar pomeni, da vsaka družina z dovoljenjem za izvajanje rejništva še ni primerna za vsakega otroka. Ob tem pa se odpira problem, da socialne delavke nimajo vselej na voljo dovolj rejniških družin, kamor bi namestile otroka, pojavlja pa se tudi problem regijske razpršenosti, saj naj bi bil otrok nameščen čim bližje svoji matični družini. Iz Združenja Moč in Sindikata rejniških družin prihaja tudi opozorilo o neenakomerni

namestitvi otrok, saj naj bi v praksi imele nekatere družine nameščenih kar sedem otrok, nekatere pa nič (Rakar idr. 2010: 90–91).

Strokovna delavka centra za socialno delo mora najti rejniško družino, ki bo ustrezala potrebam otroka. V javnosti se pogosto pojavljajo kritike, da rejniški starši otrokom ne dajo tistega, kar se od njih pričakuje. Občutek imam, da so nam mediji z zgodbami, ki občasno pridejo v javnost, vsilili lik rejniške družine, ki živi nekje na podeželju, ponavadi so rejniki starejše osebe, njihovi otroci so že odrasli, živijo v tradicionalnem krščanskem duhu, ki ga poskušajo »privzgojiti« tudi rejencem.

Neira svojo izkušnjo življenja v rejniški družini opisuje tako: »Nisem bila edina, ki v tem sistemu rejništva nisem našla ljubečega doma ter pripadnosti v okolje, kjer sem morala živeti, ker so odgovorni tako menili. Nisem našla ljubezni, ljubečega odnosa družine, v kateri sem živela, še manj pa topline. Nisem edina rejenka, ki vseh teh samoumevnih stvari ni doživela. Veliko jih je. Problem je v tem, da jim nihče ne prisluhne in nihče jim noče pomagati. Za svoje lastne otroke bi storili vse, za rejence pa – komu mar?« (Mikič 2010: 18) Neira opisuje, kako se je v rejniški družini počutila manjvredno v primerjavi z biološkimi otroki rejniške družine, kako so ji vedno dajali vedeti, da ni njihova, počutila se je kot »predmet zaslužka«, saj so rejniki za svoje delo prejemale plačilo. Bila je tudi žrtev fizičnih zlorab, pa je nihče ni slišal (Mikič 2010).

S tega vidika se mi zdi tudi nujno preverjanje, kako rejniške družine v resnici funkcionirajo. Trenutno obstaja nad rejniškimi družinami samo nadzor s strani strokovnih delavcev, ki obiske na domu večinoma napovejo, obenem pa se rejnike smatra kot sodelavce centra za socialno delo in se socialne delavke v vlogi nadzorovalca ne počutijo prijetno. V prihodnje se zato predlaga, da bi delo rejnikov nadzorovala tudi socialna inšpekcija. Med predlogi so tudi organizirane supervizije s strokovno usposobljenimi supervizorji za rejnike (Rakar idr. 2010: 98).

1.6.5 Poimenovanja rejnica, rejenka, reja

Nekaterim se zdijo sporni, neprimerni, ponižujoči uporabljani termini reja, rejenec, rejnik ..., ker naj bi otroke postavljali v drugorazredni položaj. Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (Berglez 2005: 96–97) slednje pojasnjujejo s tem, da so bile na to temo že

opravljene diskusije in da niti strokovna niti zainteresirana javnost ni predlagala primernejšega izraza.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je pod geslom reja v drugi razlagi slednja opredeljena kot popolna oskrba tujega otroka za plačilo (Bajec 1994: 1155).

V anketiranju mimoidočih leta 2006 na Festivalu nevladnih organizacij LUPA je 59 % anketiranih odgovorilo, da ob besedi reja pomislijo na popolno oskrbo tujega otroka za plačilo, 25 % na rejo prašičev in živine, 16 % pa na posvojitev (Brglez, Bevc 2007:102).

Sama se poimenovanjem kot so reja, rejenc, rejnica nekoliko izogibam, bližje mi je npr. izraz otrok, ki ne more živeti doma, ipd. Ko sem v času pisanja diplomske naloge komu omenila, da pišem o rejništvu, me je veliko ljudi vprašalo, ali gre za rejo živali ali ljudi.

Otroci, ki živijo v rejniških družinah, niso prav nič drugačni od otrok, ki živijo doma, saj ravno tako potrebujejo na eni strani zadovoljitev fizioloških in na drugi strani psiholoških potreb, vendar nikoli ne rečemo, da starši otroke »redijo«. Mislim, da je ta pojem preveč stigmatizirajoče obarvan in otroke v rejništvu še dodatno spravlja v zadrego. Meni osebno bi se zdela povsem ustrezna poimenovanja, kot sta otrok (morda otrok, ki ne more živeti doma) ter družina, pri kateri trenutno živi otrok, oz. nadomestna družina. Tudi v svoji diplomski nalogi sem se izognila predvsem izrazu reja in uporabila izraz rejništvo, namesto o rejencu sem govorila o otroku, ki ne more živeti doma, oz. otroku, ki živi v rejniški družini.

V empiričnem delu preverjam tudi, kako sami rejnice in rejniki doživljajo ter si razlagajo poimenovanja rejenc, reja, rejnica ipd.

1.6.6 Normativ: trije otroci na eno družino

Postavljeni normativ trije otroci na eno rejniško družino je po mnenju V. Berglez (2005: 76–77) postavljen brez kakršne koli strokovne utemeljitve in nikoli primerjan z ostalimi normativi na področju institucionalnega varstva drugih otrok.

Mnenja o primernem številu nameščenih otrok v eni rejniški družini so zelo različna. Nekateri so mnenja, da ena družina nikakor ne bi smela imeti nameščenih več kot tri otroke istočasno, drugi menijo, da je zakonska opredelitev nesmiselna, saj nekatere družine zmorejo kvalitetno skrbeti za več, druge za manj otrok. Predstavnici Združenja Moč in Sindikata rejniških družin kot optimalno število vidita enega otroka na družino s pojasnilom, da bi bil tako lažji prehod med rejništvom in posvojitvijo. Socialni delavki centrov za socialno delo Kranj in Maribor

menita, da bi bilo pri nameščanju otrok v rejniške družine potrebno upoštevati tudi število lastnih otrok družine (Rakar idr. 2010: 91).

Sama menim, da je težko določiti splošen normativ, koliko otrok je lahko istočasno nameščenih v eno rejniško družino. To je odvisno predvsem od tega, koliko zmorejo rejniški starši in tudi od tega, kakšne so otrokove potrebe. Vseeno pa mislim, da je zgornja omejitev števila nameščenih otrok v rejniško družino potrebna.

1.6.7 Status in položaj rejnice, rejnika

V Sindikatu rejniških družin z V. Berglez na čelu (2005: 106) opozarjajo na neurejen status izvajalcev rejniške dejavnosti, ki po njihovih besedah nimajo definiranega pravnega statusa. Njihov delodajalec je neznan (ministrstvo, CSD?), pogodbe o delu na domu nimajo, prav tako niso samozaposleni. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (Ibid.: 97) na to odgovarja, da je status rejniških družin opredeljen v Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. l. 110/2002), ki opredeljuje, da lahko rejniško dejavnost opravljajo samo osebe, ki imajo zakonsko izpolnjene pogoje za opravljanje rejništva, so za to pridobile dovoljenje in rejništvo opravljajo kot poklic. Ob oddaji vsakega otroka v rejništvo center za socialno delo in rejnik skleneta rejniško pogodbo, kjer so podrobneje določene posamezne pravice in dolžnosti pogodbenih strank. Rejniška pogodba je pogodba obligacijskega prava, katere posebnosti so urejene v ZIRD. Rejniška dejavnost se izvaja kot dejavnost posamezne družine, v kateri otrok zadovoljuje tako fiziološke kot druge potrebe.

Ne tem mestu M. Munc (2007: 67) predlaga, da bi se oblikovala jasna fronta delodajalcev, ki bi zaposlovala rejnike in bi jim morala za njihovo delo nuditi pravice, ki izhajajo iz razmerja delodajalec – delavec. Kot delodajalca predlaga Republiko Slovenijo.

Rejništvo je specifičen poklic in menim, da bi moral biti položaj izvajalcev točneje zakonsko opredeljen; urediti bi bilo potrebno vprašanje bolniškega dopusta, letnega regresa, pooblastil rejnika ipd.

Mislim, da bi rejniki potrebovali več pristojnosti in pooblastil pri urejanju otrokovih zadev. V praksi so pogoste težave, npr. glede stalnega prebivališča otroka, ki je na prebivališču njegovih bioloških staršev, kamor otrok npr. dobiva tudi večino pošte.

1.6.8 Individualne projektne skupine

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti v 35. členu predvideva individualno projektno skupno (IPS), kjer sodelujeta socialna delavca centra otroka in centra rejnika, otrok – rejnec, rejnik in biološka družina. IPS se mora sestati vsaj enkrat letno.

Vida Berglez tudi opozarja, da po njenih izkušnjah individualne projektne skupine niso sestavljene tako kot predvideva zakon, manjkajoči so najpogosteje socialna delavka otroka, ki je v rejništvu, in pa otrokovi starši. Poleg tega naj bi bile v praksi pogosto sklicane individualne projektne skupine za dva otroka hkrati. Berglezova pravi, da je skoraj nemogoče spraviti skupaj na eno mesto vse tiste, ki jih ZIRD predvideva. Eni so izgubljeni, drugi nočejo priti, naslovi so neznani ... Kritika leti predvsem na otrokove starše in posredno na center za socialno delo, ki staršev ne pridobi za sodelovanje. Kot pravi, zakon niti ne predvideva lastne selekcije povabljenih na IPS oz. neodzivanja na vabilo.

Berglezova pravi, da IPS govori o idealih, ne o problemu rejništva, kjer celotna dogovarjanje in načrtovanje nista tako enostavna, kot je zapisano. Kot pravi sama, gre za prikrite in prefinjene boje med odraslimi, kopja pa se lomijo na otroku (Berglez 2007: 7–13).

Berglezova je mnenja, da IPS ponekod delujejo, vendar so redke in še takrat delujejo v drugačni sestavi, kot jih predvideva ZIRD. »V teh primerih ne gre za izvajanje ZIRD, temveč za kvalitetno strokovno delo. To pa je mogoče le, če so tukaj razumni starši, otrok, ki je sposoben razumeti in sodelovati, dobra socialna delavka, strokovno kompetentni izvajalci rejništva (morda v deželi NIGA),...ali je v tem primeru rejništvo sploh še potrebno?« (Ibid.: 13).

Sama bi se na tem mestu strinjala z G. Čačinovič Vogrinčič (2006: 101), ki pravi, da vsi udeleženi potrebujejo projektno skupino, da bi v potrpežljivem procesu učenja soustvarili sodelovanje v delovnem odnosu.

K temu pa Čačinovič Vogrinčičeva (Ibid.) še dodaja, da je formulacija IPS v zakonu zelo ohlapna in da IPS ne more biti enkratni dogodek v letu.

Dejstvo je, da odločitev za rejništvo ne pade čez noč, vendar mora biti skrbno načrtovan ukrep, ki bo otroku v korist. Že v tem času mora socialna delavka vzpostaviti stik z matično družino otroka, ob namestitvi otroka v rejniško družino pa je potrebno starše še dodatno spodbuditi k sodelovanju. Sama si želim, da IPS v praksi ne bi bila izjema, kot pravi Berglezova, ampak prostor kvalitetnega sodelovanja in načrtovanja. Kadar pa socialne

delavke za sodelovanje nikakor ne morejo pridobiti matične družine otroka, pa mislim, da je primeren čas, da se začne razmišljati o posvojitvi.

Če povzamem, je koncept individualnih projektnih skupin (IPS) dobro zastavljen, v praksi pa prihaja do več problemov in očitkov; od tega, da so preveč formalizirane, da v IPS prepogosto ne sodelujejo (predvsem) matične družine, do vprašanja o pogostosti IPS, ki je povezano tudi s preobremenjenostjo socialnih delavk – v ta namen bi bilo smiselno urediti normative in standarde glede števila otrok in družin na socialno delavko. Vsekakor je potrebno izboljšati delovanje IPS, zagotoviti intenzivno in kontinuirano delo. V praksi se namreč dogaja, da se IPS skličejo takrat, ko se pojavijo težave. Predstavnici Združenja Moč in Sindikata rejniških družin pa menita, da IPS v praksi nikoli niso zaživele in da so za otroka celo škodljive (Rakar idr. 2010:96–97).

V raziskavi v okviru diplomske naloge, ki jo je izvedla V. Filipovič (2006: 48–86), je bilo o individualnih projektnih skupinah ugotovljeno naslednje:

- vsi anketirani so bili v času raziskave vključeni v vsaj eno IPS,
- rejnicam so skupni cilji IPS pretežno jasni, kar pomeni, da jih je več kot 80 % potrdilo, da so jim skupni cilji IPS jasni,
- večina rejnikov se sestane s člani IPS enkrat letno, obstaja želja po pogostejših sestankih,
- kakovost dela anketirani ocenjujejo kot srednje dobro; od 6 od 23 anketiranih jih ocenjuje kot zelo nekovostne in 9 kot zelo kakovostne,
- slaba tretjina anketiranih meni, da je njihovo delo zelo upoštevano, ostali pa čutijo, da bi morali mnenje rejnika bolj upoštevati, oz. imajo občutek, da njihovo delo ni upoštevano,
- 57 % anketiranih meni, da spremembe v IPS za konkretnega rejenca niso potrebne,
- 60 % anketiranih se počuti kot povsem enakovredne člane IPS.

Želim poudariti tudi, da kljub številnim kritikam delovanja IPS ponekod slednje potekajo dobro. Potrebno se je torej zgledovati po teh, saj je, kot pravi večina strokovnjakov, ideja IPS dobro zastavljena in je obenem tudi nujno potrebna za kvaliteten razvoj rejništva. Mnenje o kvaliteti in potrebi IPS sem vključila tudi v raziskovalni del naloge, ki ga predstavljam v nadaljevanju.

1.6.9 Delo centrov za socialno delo

Kritike, usmerjene na centre za socialno delo, niso nič novega in letijo v največji meri na nestrokovno delo socialnih delavk. Kritiko socialnega dela v rejništvu bi lahko povzela po Neirini zgodbi (Mikič 2010), kjer je opisanih vrsta nepravilnosti, ki so se zgodile. Pa naj na podlagi njene zgodbe omenim samo nekaj dilem:

- Priprava otroka na odhod v rejniško družino: menjava okolja je za otroka stresen dogodek, zato bi v danem trenutku moralo biti otroku jasno povedano, zakaj je v rejniški družini in kaj se mora spremeniti, da se bo lahko vrnil k staršem.
- Nadzor nad rejniškimi družinami: delo rejniških družin naj bi se nadzorovalo z obiski na domu, s srečanji rejnic itd., saj tudi rejniške družine niso vselej takšne, kot se od njih pričakuje, in to je potrebno čim prej ugotoviti. Neirina zgodba ni osamljen primer fizičnega trpinčenja v rejniški družini.

Neira tudi opisuje primer, ko rejnica ni odobravalala stikov oz. obiskov njene matere, ki se jih je Neira tako zelo razveselila. Rejniški starši morajo biti odprti in pripravljeni sodelovati z matično družino otroka.

- Preslišan glas otroka: Neira je socialni delavki sporočala, da se v rejniški družini ne počuti dobro, da si želi posvojitve, vendar je bil njej glas preslišan ...

S strani socialne delavke je bila podana tudi pobuda, da je potrebno več strokovnega dela vložiti v spremljanje otrokovega počutja v rejništvu in nudenje dodatne podpore tako otroku kot rejniški družini. Predlagan je tudi institut otrokovega zagovornika ter letni pogovori socialne delavke z otrokom (Rakar idr. 2010: 111).

- Sodelovanje z matično družino: Neira v svoji zgodbi nikoli ne omeni skupnih srečanj z biološkimi starši. Kljub vsemu pa si je želela videti svoje starše, predvsem mamo. V kolikor socialna delavka v določenem času staršev ne pridobi za sodelovanje, je smiselno začeti razmišljati o odvzemu roditeljske pravice.

Glede ustreznosti dela strokovnih delavcev z matično družino in otrokom z namenom, da se otrok čim prej vrne domov, je odprtih še veliko vprašanj. Tudi socialne delavke priznavajo, da zaradi preobremenjenosti »pozabljajo« na matično družino, ker v prvi vrsti želijo poskrbeti za otroka, da je na »varnem«. Vsi so mnenja, da so potrebne spremembe pri sodelovanju z matično družino otroka. V Združenju Moč in Sindikatu

rejniških družin celo izpostavljajo dilemo o strokovni usposobljenosti socialnih delavk za delo z matično družino. Sodelujoči strokovnjaki v Raziskavi o postopkih, organizaciji in standardih na področju rejništva (Rakar idr. 2010: 97–98) se strinjajo, da je potrebno več pozornosti posvetiti delu z matično družino, poudarek naj bo na dejavnosti, da se otrok vrne v matično družino, potrebno je torej, da se izboljša delo z matično družino, da se zakonsko opredeli, kaj se od matične družine v celotnem procesu pričakuje, da se odločneje ukrepa glede matične družine, da se določi ukrepe za starše ter da se pri stikih z matičnimi starši nudijo strokovno podporo, tudi za določanje omejitev, kdo lahko vstopi, kam lahko gre otrok s starši ...

Čačinovič Vogrinčičeva v praksi vidi problem, da se pogosto ne dela v skladu s stroko socialnega dela, pogoji dela pa v zakonodaji niso natančno opredeljeni. Ena izmed socialnih delavk opozarja tudi, da je praksa po državi precej neenotna in da ponekod ni zagotovljenih dovolj ustreznih podpornih strokovnih institucij in mrež, ki bi matični družini nudile ustrezno oporo (Rakar idr. 2010: 95–96).

Nekatere kritike dela centrov za socialno delo so upravičene, vendar ponovno ne smemo posploševati zadev. Širša javnost je o delu centrov za socialno delo (naj gre za rejništvo ali ne) največkrat seznanjena preko medijev, ko se nekaj »zalomi«. Pogosto lahko slišimo zgodbe, ko se je nekemu zgodila krivica, te zgodbe pa so običajno tudi zelo enostransko prikazane. Kaj pa primeri dobrih praks? Slednje le redkokdaj slišimo preko medijev in tu je potreben korak naprej. Verjamem, da so centri za socialno delo, ki delajo dobro in imajo usposobljene strokovne delavce, ki želijo pomagati.

Ob tem pa bi rada izpostavila še preobremenjenost strokovnih delavcev centrov za socialno delo. Rešitev vidim v tem, da se določi, kakšno število uporabnikov lahko pokriva ena strokovna delavka, da njeno delo še lahko ocenjujemo kot strokovno in kvalitetno.

1.6.10 Profesionalizacija rejništva

Tema o profesionalizaciji rejništva odpira tudi vprašanje o motivaciji za rejništvo, zato ji nekateri posledično oporekajo. Mnenja o profesionalizaciji so različna, večina sodelujočih v raziskavi pa se strinja, da bi rejniki potrebovali več posebnih znanj (Rakar idr. 2010: 94).

Argumenti za profesionalizacijo se nagibajo predvsem k temu, da rejništvo potrebuje strokovno usposobljene delavce, na podlagi česar se jim lahko zagotovi tudi višje plačilo.

Ena izmed socialnih delavk predlaga specializirane družine, ki bi imele prilagojeno infrastrukturo za gibalno ali senzorno ovirane otroke. Specializacija se večini ne zdi potrebna, saj je dobro, da se otroke vključi v čim bolj naravno družinsko okolje, medtem ko je veliko bolj nujno redno izobraževanje rejnic oz. rejnikov. Sogovornica s Fakultete za socialno delo meni, da je vsako rejništvo specializirano, in obenem dodaja, da ne moremo rejnikov »obsoditi« na eno vrsto otrok (Ibid.).

Tudi sama se strinjam s trditvijo, da je vsako rejništvo specializirano, vsak otrok je poglavje zase in ima specifične potrebe, ki jih mora rejnik znati prepoznati in otroku nuditi ustrezno pomoč in oporo. Bolj pomembno se mi zdi, da se rejnike spodbuja k izobraževanju in da jim strokovni delavci znajo ponuditi prave informacije tedaj, ko sami ne vedo, kako naprej.

1.6.11 Predlagane spremembe in pogledi nanje

Združenje Moč na primer trenutno ureditev rejništva smatra za zastarelo in diskriminatorno, zato predlaga ukinitvev sistema. Zdi se jim smiselna umestitev rejništva pod dejavnost vzgoje in varstva, nege in druge oskrbe za določen čas. Vsi ostali sogovorniki v raziskavi se strinjajo, da rejništvo ostane pod okriljem Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

V Socialni zbornici predlagajo zakonsko noveliranje rejništva. Potrebno bi bilo uvesti poklicni status, poklicno kvalifikacijo in višje nagrajevanje rejnikov/rejnic ter pokrivanje potreb otrok v rejništvu, ki bi jim omogočal normalen razvoj. Poleg tega bi bilo potrebno podrobneje urediti izobraževanje rejnikov ter zakonsko urediti minimalno plačo za poklicne rejnike/rejnice (Rakar idr. 2010: 100).

Na področju rejništva so predvidene naslednje spremembe:

- Center za socialno delo odloča o namestitvi otroka v rejništvo le pri odločitvi o nujnem ukrepu za varstvo otrokove koristi, v ostalih primerih pa o namestitvi otroka v rejništvo odloča sodišče.

- Predlog ne dovoljuje, da starši sami namestijo otroka v rejništvo, kar je bilo sicer do sedaj dopuščeno, vendar se v praksi ni izvajalo.
- Z namestitvijo otroka v rejništvo je izrecno določeno, da ostanejo staršem ali skrbniku tiste pravice in dolžnosti, ki so združljive z namenom rejništva, če zaradi varovanja otrokove koristi ni odločeno drugače, medtem ko je ZZZDR določal le, da z oddajo otroka v rejništvo ne prenehajo pravice in dolžnosti staršev, ki jih imajo po tem zakonu.
- Družinski zakonik izrecno določa obveznost sodišča, da ob izreku ukrepa namestitve v rejniško družino določi preživninsko obveznost obeh staršev. Družinski zakonik predvideva tudi delno povračilo storitve izvajanja rejniške dejavnosti v proračun. V proračun se bo nakazovala otrokova preživnina do višine oskrbnine, razlika pa na poseben otrokov račun, ki ga bo v ta namen odprl otrokov skrbnik (Rakar idr. 2010: 14).

Vsi sogovorniki v Raziskavi podpirajo predlog prenosa odločanja o ukrepu odvzema otroka in namestitvi v rejništvo s CSD na sodišče. Slednje bi razbremenilo delo socialnih delavk in izboljšalo njihov odnos z matično družino. Delo sodišč bi bilo sicer zgolj potrditev ali zavrnitev odločitve, ki temelji na strokovnem delu CSD-jev. Kot potencialni težavi v tem predlogu pa vidijo (ne)usposobljenost sodnikov/pravnikov za tovrstno odločanje in hitrost odločanja (Rakar idr. 2010: 99).

Z namestitvijo otroka v rejniško družino staršem ne prenehajo roditeljske pravice, zato se vsi sodelujoči v Raziskavi strinjajo s predlogom o preživnini, ki jo bodo morali starši plačevati za svoje otroke. Zavedajo se tudi, da bo malo staršev, ki bodo lahko plačevali preživnino, saj je med njimi veliko brezposelnih. Ob tem pa v Združenju Moč nasprotujejo predlogu, da bi se preživnina, ki bi presejala dejanski strošek preživljanja, varčevala na posebnem računu, saj je preživnina namenjena otrokovemu preživljanju in ne varčevanju. Sicer pa podpirajo predlog o preživnini, vendar predlagajo zamenjavo izraza preživnina, saj gre zgolj za strošek, ki so ga starši dolžni plačati. Predstavniki Rejniškega društva Slovenije pa nasprotuje preživninam zato, ker bi lahko prihajalo še do dodatnih konfliktov z matično družino in posledično poslabšalo odnose in sodelovanje z njo. Poleg tega vidijo slabost v tem, da bi preživnine vplivale na določene otrokove ugodnosti (Rakar idr. 2010: 100).

Rešitev za problem dolgotrajnega rejništva sodelujoči v Raziskavi vidijo v tem, da se trajanje rejništva omeji na dobo treh let in se k temu obvezno doda možnost podaljšanja (Rakar idr. 2010: 101).

Vsi sodelujoči v Raziskavi se strinjajo, da bi rejnice in rejniki morali imeti več pristojnosti in pooblastil (Rakar idr. 2010: 103).

Predlaga se tudi več strokovne podpore rejnicam, rejnikom. Pomoč in podpora centra za socialno delo je sedaj na voljo rejnicam samo v času uradnih ur delovanja CSD-ja, predlaga se torej dežurno podporno strokovno službo za rejnice tudi izven delovnega časa. Sogovornik iz Rejniškega društva Slovenije pogreša več strokovne podpore rejnicam in meni, da rejnice potrebujejo več strokovne podpore pri stikih z matično družino (Rakar idr. 2010: 114).

Odpira se tudi ideja bivanjskih skupnosti, ki jo nekateri vidijo kot eno izmed možnih rešitev, predvsem za starejše otroke oz. najstnike, ki bi jim bivanje v taki skupnosti omogočilo tudi lažji prehod v samostojno življenje. Socialni delavki CSD Domžale se zdi slednje dobra rešitev za mladostnike, ki zaključijo rejništvo – torej kot vmesna postaja med zaključkom rejništva in samostojnostjo –, saj mnogi po končanem rejnistvu nimajo kam iti. Sogovornica s Fakultete za socialno delo je mnenja, da je premalo ponudb po zaključku rejništva, zato je potrebno situacijo izboljšati.

Združenje Moč predlaga ukinitve rejništva in uvajanje stanovanjskih skupin in institucionalno varstvo za otroke (Rakar idr. 2010: 108–109).

Lahko se zgodi, da otrok po zaključenem rejnistvu nima kam iti. S tega vidika se mi zdi nujno, da je tem otrokom omogočena začasna nastanitev v t. i. bivanjskih skupnostih, kjer bi otrok dobil ustrezni pomoč in podporo, da se pripravi na samostojno življenje. Vsekakor pa se ne strinjam s predlogom o ukinitvi rejništva, saj nikjer drugje kot v dobri rejniški družini otrok ne bo imel možnosti spoznati družinskega življenja.

V Raziskavi sodelujoče rejnice v fokusnih skupinah so omenile predvsem sledeče probleme:

- praksa na posameznem centru je precej odvisna od samega vodstva in posamezne delavke na centru,

- v rejniški družini je nameščenih več otrok, kot jih rejnice zmorejo imeti,
- rejnice dobijo ob prihodu otroka v rejniško družino premalo podatkov o otroku, zato mu težje nudijo potrebno oporo,
- rejnice nimajo nikakršnih pravic v zvezi z otrokom, ki je v rejništvu,
- dolgotrajnost rejništva,
- obveznost izobraževanja na pet let je absolutno premalo,
- fiksna, statična ponudba tem na izobraževanjih, vsebina izobraževanj bi se morala prilagajati potrebam rejnic,
- rejnice včasih sploh ne vedo, zakaj je otrok v rejništvu,
- strokovne delavke pogosto ne ravnaajo v korist otrok (ne poskrbijo pravilno za stike med otrokom in starši, zapisi o IPS so pripravljene brez vednosti sodelujočih, pogosto menjavanje strokovnih delavk),
- otrok v rejništvu je brez glasu, njegove koristi so interpretirane skozi zadovoljstvo njegovih bioloških staršev,
- pozablja se na čustva in izkušnje otrok, ki so v rejništvu,
- rejnice ocenjujejo, da niso dovolj osveščene o svojih pristojnostih, omejitvah in možnostih,
- namen obiskov na domu (večinoma napovedani) je predvsem kontrolne narave in je osredotočen na odkrivanje patologij,
- matična družina otroka ne dobi dovolj spodbude in podpore, da bi zmogla spremembe,
- nestrokovno in neustrezno delo strokovnih delavcev z matičnimi družinami: matična družina ne dobi dovolj spodbude v smeri sprememb, stiki otroka s starši niso vedno koristni ...,
- otroci v rejniško družino prihajajo povsem nepripravljene, kar je zanje še dodaten stres,
- odsotnost jasnih standardov in določil na področju rejništva,
- neupoštevanje rejnikov kot enakopravnih sodelavcev,
- nedostopnost socialne delavke, ko jo potrebujejo,
- manjši otroci pogosto sploh niso vabljeni ali pa ne pridejo na IPS,
- pomanjkanje jasnih določil na IPS in sklepanja jasnih zavezujočih dogovorov,
- zloraba otrok za delo v rejniški družini,

- nizka rejnina, ki jetabu tema,
- terminologija »rejenec«, »rejnik« se jim zdi stigmatizirajoča.

(Rakar idr. 2010: 116 – 134).

Predlogi, ki so jih podale rejnice:

- urediti pravico do bolniškega staleža,
- urediti ustreznost plačila za delo rejnice in oskrbnine,
- urediti delovno dobo in pravico do dopusta,
- pogostejša izobraževanja za rejniške družine,
- možnost izbora tem na izobraževanju,
- priprava otroka na rejništvo,
- priprava rejnikov na posameznega otroka: seznanitev z razlogi za rejništvo,
- več sodelovanja s socialnimi službami,
- več dela z matičnimi družinami in CSD-ji,
- socialna delavka naj ne bo v več vlogah istočasno, saj to pripelje do konfliktna situacije,
- več organiziranih predavanj in srečanj na matičnem centru,
- upoštevanje mnenja rejnikov pri sprejemanju novih zakonov,
- vsak otrok naj ima ob vstopu v rejniško družino avtomatsko zakonitega zastopnika ,
- najti primernejše ime za rejenca in rejniško družino (npr. začasna, nadomestna družina),
- organizirati nadzor nad sistemom rejništva,
- prenesti več pristojnosti na rejnike,
- dostopnost službe 24 ur na dan – krizni telefon,
- prenos sistema rejništva pod resor Ministrstva za šolstvo in šport.

(Rakar idr. 2010: 153–147).

2 PROBLEM

V okviru pomoči družini si mora socialna delavka prizadevati pomagati družini, da bo zmogla spremembe, ki bodo vsem družinskim članom v korist. Odhod otroka iz biološke družine naj bi prišel v poštev, ko so izčrpani že vsi drugi viri pomoči družini in otroku. Vendar kljub temu pogosto prihaja do tega. Otrok, ki nenazadnje ni nič kriv za nastalo družinsko situacijo, mora oditi od doma, od svojih staršev, morda bratov, sester ipd. Vstopiti mora v novo družinsko okolje, kjer veljajo drugačna pravila in zakoni, ki jih otrok morda ni navajen. To je zagotovo stresen dogodek v prvi vrsti za otroka in tudi za njegovo družino. Pa tudi za samo rejniško družino, v katero otrok vstopa, in strokovne delavce, ki postopek vodijo.

O rejništvu se v javnosti malo govori, če pa že, so na udaru primeri, ko naj bi bil otrok »iztrgan« iz materinega naročja in potisnjen v novo družino. O rejništvu je največ zapisanega v člankih in diplomskih nalogah. Največ diplomskih nalog so napisali študentje Fakultete za socialno delo, največ člankov pa je zapisanih v *Rejniškem glasniku*. V reviji Socialno delo kot edini znanstveni reviji na področju socialnega dela v Sloveniji v zadnjih desetih letih ni bil objavljen noben članek, ki bi imel v naslovu besedo rejništvo ali izpeljanko iz nje (Žiberna 2008: 14–19).

Ko govorimo o rejništvu danes, mislim, da enostavno ne moremo mimo gospe V. Berglez, bivše rejnice, ki si že nekaj let vztrajno prizadeva za spremembe na področju rejništva.

K izbiri teme diplomske naloge me je spodbudila na eni strani socialna delavka, pri kateri sem opravljala prakso, ki je pokrivala področje rejništva, in na drugi strani delo V. Berglez z naslovom *V rejništvu* (2005). Berglezova postavlja kritiko celotnega rejniškega sistema, pri tem se ustavi tudi pri samih centrih za socialno delo. Svoja prizadevanja je strnila tudi v oblikovanju Združenja Moč.

V raziskovalnem delu diplomske naloge bom preverila tudi nekatere kritike V. Berglez in drugih, vendar poudarjam, da so pridobljeni rezultati posplošljivi samo na rejnice z območij CSD Domžale in CSD Maribor. Menim pa, da ne smemo zanemariti perspektive nobene izmed rejnic, saj ima vsaka svojo izkušnjo dela v rejništvu.

V svoji diplomski nalogi se želim osredotočiti predvsem na perspektivo rejnic, na njihov pogled na lastno delo. Kot sem že omenila, se o rejništvu piše in govori malo, če pa že, o tem

pišejo strokovnjaki ter študentje v diplomskih nalogah, lahko pa zasledimo tudi nekaj izpovednih zgodb otrok in odraslih z izkušnjo rejništva. S tega vidika sem se odločila, da prisluhnem še tistim, ki jim je rejništvo način življenja.

Z rezultati raziskave bom obenem nudila povratno informacijo samemu CSD-ju o pogledu, doživljanju, mnenju in interpretaciji rejnic lastnega dela in dela ter sodelovanja s pristojnim CSD-jem. Dobljeni podatki bodo tako lahko vodilo za nadaljnje delo CSD-ja.

Na drugi strani pa bom lahko tudi ovrgla ali pa potrdila nekatere kritike rejništvu, ki mi bodo služile kot izhodišče za samo raziskavo. Nekatere kritike Vide Berglez se nanašajo bolj na samo zakonodajo, predvsem plačilo za delo, sama pa sem se bolj osredotočila na kritike, ki so nekoliko bolj povezane s samim socialnim delom. Te so: poimenovanje rejnec/rejnika; izobrazbena struktura in usposobljenost izvajalcev rejniške dejavnosti, ki naj bi po njenih besedah strahovito zaostajali za izobrazbeno strukturo Slovencev nasploh, po njenem je vprašljiva tudi usposobljenost rejnikov po obveznem usposabljanju pred začetkom izvajanja rejniške dejavnosti; dolgotrajnost rejništva – kar 72 % otrok naj bi v rejništvu ostajalo pet let in več, kar naj bi bilo po njenih besedah posledica tega, da se socialno skrbstvo z matično družino otroka sploh ne ukvarja –; ter neučinkovitost in nesmiselnost delovanja individualnih projektnih skupin.

Hkrati pa bodo dobljeni podatki v pomoč tako drugim socialnim delavkam kot meni osebno, saj se bom lahko na svoji poklicni poti srečala tudi z rejniškimi družinami.

Če povzamem, želim v raziskavi odgovoriti na sledeče sklope vprašanj:

1. Kakšen je osnovni profil rejnic/rejnikov?
2. Kako rejnice/rejniki ocenjujejo svoje delo in poklic rejnika?
3. Kako rejnice/rejniki ocenjujejo delo in sodelovanje s pristojnim CSD-jem?

Hipoteze in raziskovalna vprašanja, ki sem jih preverila s pomočjo vprašalnika:

Raziskovalno vprašanje 1: Ali obstaja povezava med možnostjo za ponovno odločitev za rejništvo in oceno spoštovanja in cenjenosti rejniškega poklica?

Raziskovalno vprašanje 2: Ali obstaja povezava med pogostostjo iskanja pomoči in podpore na CSD-ju in potrebo po več pomoči in podpore s strani CSD-ja?

Raziskovalno vprašanje 3: Kateri izmed naštetih dejavnikov je po mnenju rejnic glavni dejavnik za dolgotrajna rejništva?

Raziskovalno vprašanje 4: Ali obstaja povezava med oceno dela socialne delavke in oceno, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka?

Hipoteza 1: Predpostavljam, da sta bila t.i. altruistična dejavnika (ljubezen do otrok in občutek dobroteljnosti in želje po pomoči drugim) bolj pomembna pri odločitvi za izvajanje rejniške dejavnosti v primerjavi z t.i. egoističnima dejavnikoma (ker nimam lastnih otrok in nisem dobila druge službe).

Hipoteza 2: Anketirane rejnice se (popolnoma) strinjajo s trditvijo, da je uporabljena terminologija v rejništvu sporna in ponižujoča.

Hipoteza 3: Rejnice se strinjajo s trditvijo, da bi pri svojem delu potrebovale več izobraževanj in usposabljanj.

Hipoteza 4: Anketirane rejnice občasno, pogosto ali zelo pogosto pogrešajo več podpore s strani CSD – ja.

Hipoteza 5: Rejnice so z delom socialne delavke CSD–ja srednje zadovoljne, zadovoljne ali zelo zadovoljne.

Hipoteza 6: Anketirane rejnice se strinjajo s trditvijo, da si želijo več srečanj rejnic med seboj.

Hipoteza 7: Anketirane rejnice se strinjajo s trditvijo, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka.

Hipoteza 8: Anketirane rejnice se (popolnoma) strinjajo s trditvijo, da so IPS koristne in

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave, model raziskave, spremenljivke

Raziskava, ki je zajeta v diplomski nalogi, je sicer kombinirana, vendar večji del kvantitativna. Poleg tega pa je raziskava deskriptivne narave, njen namen je opredeliti osnovne značilnosti nekega pojava.

Upoštevane spremenljivke raziskave bodo:

- spol (moški, ženski),
- starost,
- izobrazba (od dokončane osnovne šole do doktorata),
- časovno obdobje izvajanja rejniške dejavnosti (od manj kot pet let naprej),
- ustreznost terminologije v rejništvu (od popolnoma neustrezno do popolnoma ustrežno),
- želja po dodatni zaposlitvi (od si gotovo ne želim do si zelo želim),
- lastni otroci (da, ne),
- dejavnik odločitve za rejništvo (nima lastnih otrok, ni druge zaposlitve, ljubezen do otrok, občutek dobrodelnosti),
- verjetnost ponovne odločitve za rejništvo (od zagotovo ne do zagotovo da),
- kaj pomeni, da rejništvo uspe,
- občutek spoštovanosti rejniškega dela (od zelo necenjeno do zelo cenjeno),
- koristnost uvodnih izobraževanj (od zelo nekoristna do zelo koristna),
- potreba po dodatnih usposabljanjih (od jih je absolutno premalo do jih je preveč),
- udeleževanje mesečnih srečanj (od nikoli do vedno),
- pogostost iskanja pomoči na CSD-ju (od nikoli do vedno),
- potreba po večji pomoči in podpori s strani CSD-ja (od potreboval bi veliko več do pomoči je več kot dovolj),
- ocena socialne delavke (od zelo nezadovoljen do zelo zadovoljen),
- želja po več srečanjih z ostalimi rejnicami (od zelo si želi do srečanj je veliko preveč),
- kaj pogrešajo s strani CSD-ja,
- kaj jim je v pomoč s strani CSD-ja,

- ocena sodelovanja CSD-ja z matično družino (se nič ne posvečajo do se veliko posvečajo),
- vzrok za dolgotrajnost rejništva (nesodelovanj s starši, starši otroka nočejo nazaj, težke družinske razmere),
- ocena IPS (od zelo nekoristne do zelo koristne),
- pomanjkljivost IPS (nedokončni dogovori, nepreverjanje dogovorov, preredka srečanja, odsotnost nekaterih članov ...),
- prednosti IPS (izdelava konkretnega načrta za delo v prihodnje, se zberemo vsi skupaj, se dogovorimo glede pomembnih zadev o otroku, drugo).

Merski instrument in viri podatkov

Uporabljen merski instrument je anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila sama. Vprašalnik vsebuje skupno 26 vprašanj, od tega jih je 7 odprtega tipa, 19 pa zaprtega tipa. Večina vprašanj zaprtega tipa je postavljenih v obliki trditev, kjer so anketirani obkroževali stopnjo strinjanja s trditvijo.

Anonimen anketni vprašalnik je zajemal več vidikov, in sicer:

1. profil rejnic/kov (spol, starost, izobrazba, rejništvo kot poklic ali kot sorodnik, lastni otroci, doba opravljanja rejništva),
2. pogled rejnic/kov na rejništvo (dejavniki, ki so botrovali za odločitev za rejništvo, ponovna odločitev za rejništvo, cenjenost rejništva, terminologija rejencec, vidik dolgotrajnega rejništva),
3. delo in sodelovanje rejnic/kov s CSD-jem (uvodna izobraževanja, opora s strani CSD-ja, delo socialne delavke, prednosti in slabosti dela CSD-ja, sodelovanje CSD-ja z matično družino otroka, pogled na individualne projektne skupine).

Vir podatkov so mi tako predstavljale rejnice in rejnik z območja CSD Domžale in CSD Maribor.

Primer vprašalnika prilagam v Prilogi.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacija raziskave zajema vse rejnice in rejnike pod okriljem CSD Domžale in CSD Maribor. Celotna populacija rejnic na območju CSD Domžale obsega 67 rejnic in rejnikov, večina se z rejništvom ukvarja poklicno. V populaciji prevladujejo rejnice – ženski spol. Starost anketiranih rejnic in rejnika se giblje med 33 in 70 let, povprečna starost anketiranih pa znaša skoraj 47 let.

Pri zbiranju podatkov je prišlo do polovičnega osipa populacije, tako da sem dobila vrnjenih le 33 anketnih vprašalnikov, ker naj bi bila polovica rejnic na dan izpolnjevanja vprašalnikov na obisku v Vzgojnem zavodu Logatec.

Drugi del populacije pa sestavljajo rejnice z območja CSD Maribor. Na tem območju je imelo v maju 2010 dovoljenje za opravljanje rejniške dejavnosti 82 rejniških družin, vendar v tem obdobju 14 družin ni imelo nameščenih otrok. V raziskavi so sodelovale rejnice, ki so se v mesecu juniju 2010 udeležile mesečnega srečanja rejnic na Centru za socialno delo Maribor. Osip je bil zelo velik saj je v raziskavi sodelovalo le 18 rejnic v starosti med 31 in 67 let, njihova povprečna starost pa znaša malce na 50 let.

3.4 Zbiranje podatkov

Prvi del zbiranja podatkov je potekal v mesecu aprilu 2010 in sicer v prostorih CSD Domžale, ki so namenjeni mesečnim srečanjem rejnic. Kot je navedeno že zgoraj, je bila polovica rejnic tega dne odsotna. Zbiranje podatkov je vodila tamkajšnja socialna delavka in po njenih besedah rejnice niso imele težav z izpolnjevanjem vprašalnika.

Drugi del zbiranja podatkov pa je potekal na CSD Maribor, na mesečnem srečanju rejnic, in sicer v treh skupinah: 8., 9. in 14. junija 2010. Zbiranje podatkov je vodila tamkajšnja socialna delavka in je potekalo brez posebnosti.

V obeh primerih pa sem socialni delavki prosila, da naj anketirane opozori, naj na 10. vprašanje – vprašanje o želji po dodatni zaposlitvi – odgovarjajo samo poklicne rejnice.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Zbrano gradivo sem kvantitativno obdelala. Večina podatkov sem obdelala ročno, pomagala pa sem si tudi z računalniškim programom Excel 2003. Dobljene rezultate sem prikazala v grafih in tabelah.

Izračunala sem sledeče statistične mere:

- povprečno vrednost ali aritmetično sredino,
- frekvenco in odstotke dobljenih rezultatov,
- testiranje hipotez za male neodvisne vzorce
- Pearsonov koeficient

Povprečno vrednost ali aritmetično sredino sem izračunala tako, da sem seštela vse vrednosti in jih delila s številom podatkov.

Podatke v grafih sem prikazala v odstotkih, v tabelah (ki so v prilogi pa v frekvencah). Frekvenčno porazdelitev sem dobila s preštevanjem odgovorov na zastavljena vprašanja. Podatke, ki sem jih ponazorila v odstotkih pa sem dobila tako, da sem dobljeno vrednost delila s celoto in dobljeni rezultat pomnožila s sto.

Izvedla sem tudi testiranje hipotez o razlikah med aritmetičnimi sredinami pri malih neodvisnih vzorcih po naslednjih formulah:

$$t = \frac{\bar{D}}{s_D} \quad s_D = \frac{\bar{s}_D}{\sqrt{n}} \quad \bar{s}_D = \sqrt{\frac{\sum D^2 - \frac{(\sum D)^2}{n}}{n-1}} \quad \text{ter}$$
$$t = \frac{\bar{x} - \mu}{\frac{s}{\sqrt{N}}} \quad s = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N - 1}}$$

Izračunala sem tudi Pearsonov koleracijski koeficient, ki nam pove, kako podobni sta si dve spremenljivki med seboj. Slednje sem izračunala po spodaj zapisani formuli.

Pearsonov koeficient koleracije

$$r = \frac{\sum (x - x')(y - y')}{\sqrt{\sum (x - x')^2 \sum (y - y')^2}}$$

4 REZULTATI

V nadaljevanju predstavljam podatke in rezultate, ki sem jih dobila z odgovori rejníc na sestavljen vprašalnik. Rezultate predstavljam v grafu za rejnice obeh centrov za socialno delo posebej, nato pa še v obliki tabele za vse anketirane skupaj, ne glede na to h kateremu centru za socialno delo spadajo. Tabele so v prilogi. Podatki v grafu so prikazani v odstotkih. Po prikazu rezultatov dodajam interpretacijo rezultatov, ki je z namenom preglednosti zapisana v ležečem tisku.

4.1 Spol anketiranih

V anketiranju je z območja CSD Domžale sodelovalo 32 rejníc in 1 rejnik, iz območja CSD Maribor pa 18 rejníc; skupno torej 50 rejníc in en rejnik. V odstotkih to razmerje pomeni 98,04 % ženskega spola in 1,96 % moških.

Ker so podatki pokazali, da se z rejništvo pretežno ukvarjajo rejnice – ženski spol, v nalogi tudi uporabljam ženski spol, ob čemer pa poudarjam, da imam s tem v mislim tudi rejnike.

Mislim, da dobljeni rezultat ni nič presenetljivega in nepričakovanega. Očitno se za tako rekoč »pomagajoče« poklice še vedno pretežno odločajo ženske, o čemer govori tudi prevladovanje ženskega spola med rejnícami. Sicer pa se mora za rejništvo odločiti celotna družina in ne smemo popolnoma izključiti vloge moškega spola v rejništvu.

Tudi podatki Ministrstva za delo družino in socialne zadeve kažejo, da je bilo v marcu 2010 registriranih 720 rejníc in le 87 rejnikov (<http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/rejnistvo/>).

4.2 Starost anketiranih

Starost anketiranih je v razponu med 31 in 70 let. Povprečna starost anketiranih na CSD Domžale znaša 46,97 leta, na CSD Maribor pa 50,83 leta.

Največ, (enajst) anketiranih rejníc CSD Domžale starih med 44 in 50 let, med rejnícami CSD Maribor so štiri rejnice stare med 44 in 50 let, štiri med 51 in 57 let in prav tako štiri med 58 in 64 let.

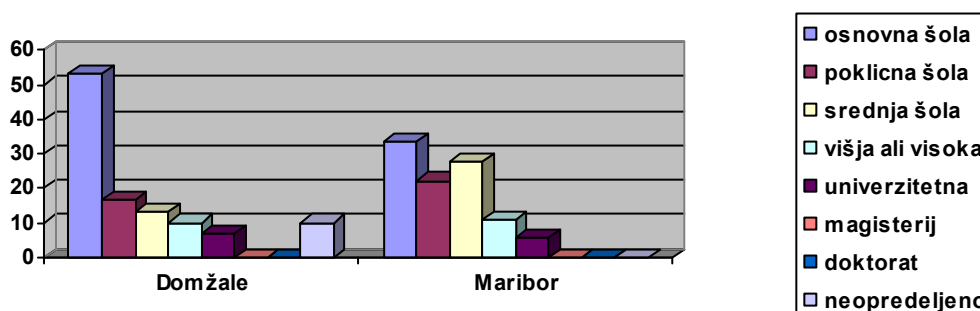
V celoti gledano je največ, 15, v raziskavo vključenih rejnic starih med 44 in 50 let. Tri rejnice se glede starosti niso želele opredeliti. Povprečna starost vseh rejnic, ki so na vprašanje odgovorile, znaša 48,42 leta.

Izračunana povprečna starost rejnic se mi zdi kar visoka. Sicer pa se tudi v praksi kaže problem visoke starosti rejnic, kar tudi ni nujno dobro za otroka – rejenca. Morda se za rejništvo odločajo v kasnejših letih zato, ker jim lastni otroci odrastejo in želijo odhod lastnega otroka zapolniti tudi z rejništvom. Na drugi strani pa moramo upoštevati tudi časovno dobo izvajanja rejniške dejavnosti, ki jo preverjam v nadaljevanju.

Sicer pa v naši zakonodaji predvidena starost rejnic navzgor ni omejena, navzdol pa je omejena z zahtevano polnoletnostjo kandidatov za rejništvo.

4.3 Izobrazbena struktura anketiranih

Graf 4.1 Izobrazba anketiranih

Med rejnicami CSD Domžale ima dokončano le osnovnošolsko izobrazbo 16 oz. 53,33 %, med rejnicami CSD Maribor pa 6 oz. 33,33 %. Tri anketirane CSD Domžale na vprašanje niso odgovorile.

Med anketiranimi prevladujejo rejnice z dokončano osnovnošolsko izobrazbo. Takšnih je skupno 22 oz. 43,14 %. Četudi imajo osnovnošolsko izobrazbo rejnice, ki na vprašanje niso odgovorile, znaša odstotek rejnic z osnovnošolsko izobrazbo 49,02 %, kar še vedno ni več kot polovica. Skupno gledano sledijo rejnice z dokončano poklicno in srednješolsko izobrazbo.

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD, Uradni list RS, št. 110/2002 in nasl.) v 5. členu predvideva, da lahko rejniško dejavnost opravlja oseba, ki ima zaključeno vsaj poklicno ali strokovno izobrazbo, izjemoma, če gre za otrokovo korist, pa ima lahko tudi nižjo izobrazbo.

Iz dobljenih rezultatov pa vidimo, da ima 43,13 % vseh anketiranih zaključeno le osnovnošolsko izobrazbo.

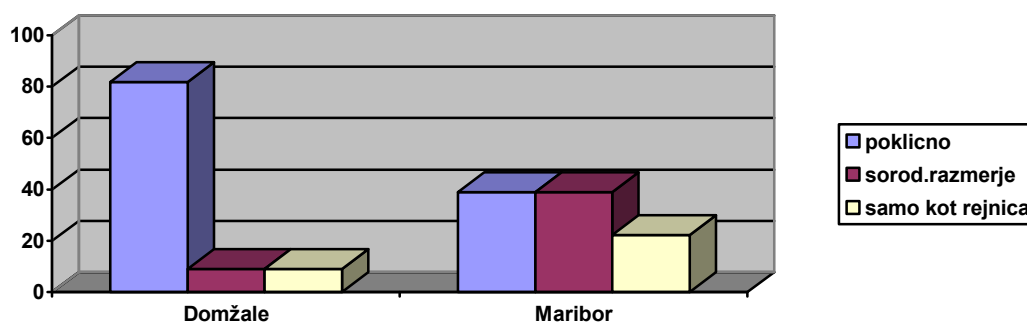
Skupno imajo tri rejnice zaključeno univerzitetno izobrazbo, a se vse tri z rejništvom ukvarjajo kot sorodnice. Na CSD Domžale 15 od 16 rejnic z zaključeno osnovnošolsko izobrazbo rejniško dejavnost opravlja kot poklic, na CSD Maribor pa se z rejništvom poklicno ukvarja 7 rejnic, od tega imata dve zaključeno samo osnovno šolo.

Pogosto se pojavlja kritika o nizki izobrazbi rejnic, o izobrazbi, ki je nižja, kot je zakonsko predpisana, kar potrjujejo tudi dobljeni podatki. Sicer pa se tudi zaradi nizkega plačila za poklicno rejništvo verjetno ne odločajo osebe z višjo izobrazbo, saj s svojo izobrazbo verjetno lahko dobijo višje plačilo. Sama bi na tem mestu dodala, da se mi stopnja izobrazbe ne zdi tako ključnega pomena za izvajanje rejniške dejavnosti, bolj pomembno se mi zdi, da so usposabljanja in izobraževanja za delo rejnice dovolj strokovno podprta, kvalitetna in uporabna.

Na vprašanje o svoji izobrazbi mi trije anketirani ponovno niso želeli odgovoriti (zopet s CSD Domžale), kljub temu da sem v vprašalnik prav iz tega razloga napisala, da je anonimen in da bom podatke potrebovala le za raziskovalni del diplomske naloge.

4.4 Rejniška dejavnost kot poklic ali sorodstveno razmerje

Graf 4.2 Rejniška dejavnost kot poklic ali sorodstveno razmerje

Na CSD Domžale prevladujejo rejnice, ki se z rejništvom ukvarjajo poklicno, med rejnicami CSD Maribor pa so si podatki nekoliko bolj izenačeni; rejnic, ki se z rejništvom ukvarjajo poklicno (7 odgovorov), in rejnic, ki z otrokom sicer niso v sorodu, (ampak so zaposlene) (4 odgovori), je skupno 11. Štiri rejnice pa se z rejništvom ukvarjajo kot sorodnice.

Skupno se največ anketiranih z rejništvom ukvarja poklicno, teh je skupno kar 66,67 %. Deset jih opravlja rejniško dejavnost kot sorodnice, sedem pa je takšnih, ki opravljajo rejništvo samo kot rejnice, ne poklicno, vendar z otrokom niso v sorodstvu.

Po podatkih MDDSZ je bilo v marcu 2010 registriranih 807 rejniških družin, od katerih je večina takšnih, ki rejništvo opravljajo kot sorodniki – kar 671 družin (<http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/rejnistvo>). Dobljeni podatki pa nakazujejo, da je med anketiranimi več takšnih, ki se poklicno ukvarjajo z rejništvom. Dobljeni podatki me niso presenetili, socialna delavka CSD Domžale, ga. Marta Tomec mi je posredovala podatek, da je na njihovem območju 76 rejniških družin, od tega je večina nesorodniških, medtem ko za celotno območje Slovenije to ne velja. Na območju CSD Maribor na podlagi dobljenih podatkov poklicno rejništvo ni tako izrazito kot v Domžalah.

Dobljeni rezultati za območje CSD Domžal pa me niso presenetili tudi zato, ker korenine organiziranega rejništva segajo ravno v Domžale.

4.5 Centri za socialno delo, s katerimi rejnice in rejnik še sodelujejo poleg matičnega CSD-ja

Največ, 12 oz. 36,36 % rejnic iz območja CSD Domžale sodeluje še s CSD-ji z območja Ljubljane, in sicer s CSD-ji Bežigrad, Moste - Polje, Vič - Rudnik in Šiška, 8 rejnic sodeluje s centri za socialno delo na območju Gorenjske (CSD Škofja Loka, Kamnik in Kranj), sledi Zasavska regija, CSD Trbovlje, Hrastnik in Zagorje, s katerimi skupno sodeluje 6 oz. 18,18 % rejnic. 4 rejnice sodelujejo samo s CSD Domžale. Po dve rejnici sodelujeta še s CSD Tolmin, Vrhnika, Murska Sobota in Ribnica. Po ena rejnica pa sodeluje še s CSD Laško, Sežana, Kočevje, Sevnica, Šmarje pri Jelšah, Metlika in Postojna.

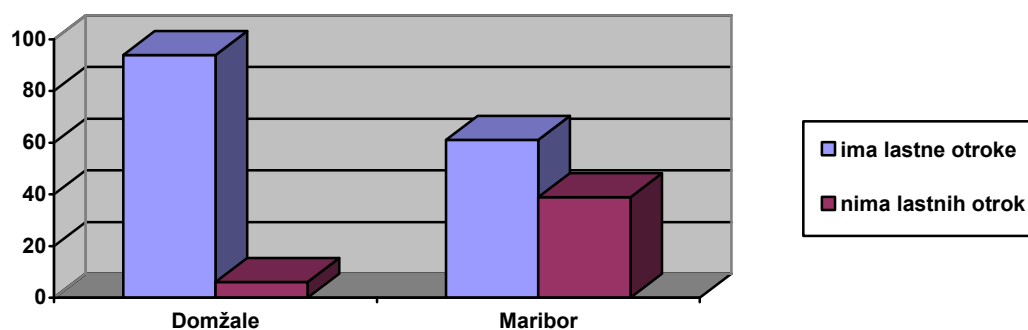
Največ, kar 12 rejnic iz območja CSD Maribor, pri svojem delu sodeluje samo s CSD Maribor, sledijo še ostali kraji s tega območja: Ruše, Ptuj, Murska Sobota in Šmarje pri Jelšah.

Z odgovorom na vprašanje, s katerimi CSD še sodelujejo rejniške družine poleg CSD Domžale oz. Maribor, sem posredno dobila odgovor na vprašanje, iz katerih območij Slovenije so v rejniške družine v Domžalah oz. Mariboru nameščeni otroci, ki trenutno ne morejo živeti pri svojih bioloških starših. Socialne delavke centrov za socialno delo naj bi

otroke, ki trenutno ne morejo živeti pri svojih starših, nameščale v rejniške družine, ki so čim bližje otrokovemu domu, če je to otroku v korist. Glede na to, da veliko rejnic sodeluje s centri za socialno delo, ki so v bližini območja CSD Domžale (Ljubljana, Domžale, Gorenjska regija) oz. CSD Maribor – večina rejnic celo sodeluje samo s CSD Maribor –, lahko to prakso na podlagi dobljenih podatkov potrdimo. Dva otroka, ki sta v rejništvu nameščena na območju CSD Domžale, sta očitno z območja CSD Murska Sobota, kar je precej daleč, vendar je lahko slednje tudi otroku v korist oz. zanj niso našli primernejše rejniške družine v bližnjem kraju.

4.6 Ali imate poleg rejniških otrok tudi lastne otroke?

Graf 4.3 Imate tudi lastne otroke?

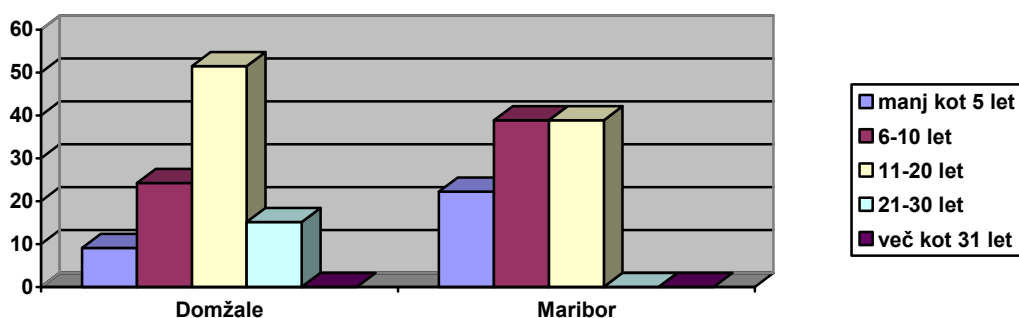
Na območju CSD Domžale ima lastne otroke 31 oz. 93,94 % anketiranih, medtem ko je ta odstotek na območju CSD Maribor nekoliko nižji, saj ima lastne otroke 11 oz. 61,11 % anketiranih. Skupno ima 82,35 % anketiranih rejnic tudi lastne otroke.

Iz dobljenih rezultatov ne moremo reči, da se za rejniško dejavnost odločajo osebe, ki nimajo lastnih otrok. Če pa povežemo te podatke in podatke o starosti rejnic, lahko rečemo, da se morda za rejništvo odločajo rejnice, ko njihovi lastni otroci odrastejo, saj mi je kar nekaj rejnic k odgovoru pripisalo, da so njihovi otroci že odrasli.

4.7 Koliko časa ste že rejnica/rejnik?

Graf 4.4 Časovno obdobje izvajanja rejništva

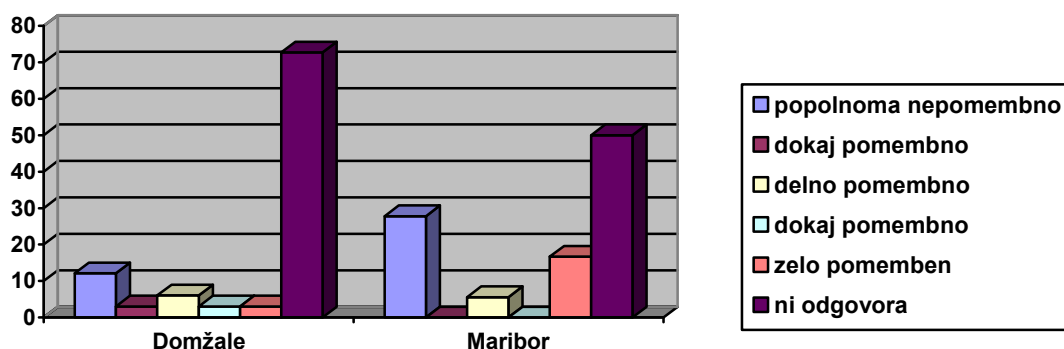

Na območju CSD Domžale je pet rejnic, ki se z rejništvom ukvarja med 21 in 30 let, medtem ko se na območju CSD Maribor nobena izmed anketiranih z rejništvom ne ukvarja več kot 20 let. Največ, skupno 47,06 % anketiranih rejnic se z rejništvom ukvarja med 11 in 20 let.

Kljub mnogim kritikam ureditvi rejništva pri nas lahko vidimo, da prevladujejo rejnice, ki v rejništvu delajo že več kot enajst let, nekaj je tudi takšnih, ki so rejnice že skoraj trideset let. Poleg tega je skupno tudi 7 rejnic, ki se z rejništvom ukvarja manj kot 5 let, kar si lahko razlagamo v tej smeri, da se tudi v zadnjih nekaj letih družine še vedno odločajo za rejništvo. Če te podatke povežemo s povprečno starostjo rejnic, lahko z gotovostjo sklepamo, da so se rejnice za rejništvo odločale pred štiridesetim letom starosti, kar se mi zdi povsem v redu.

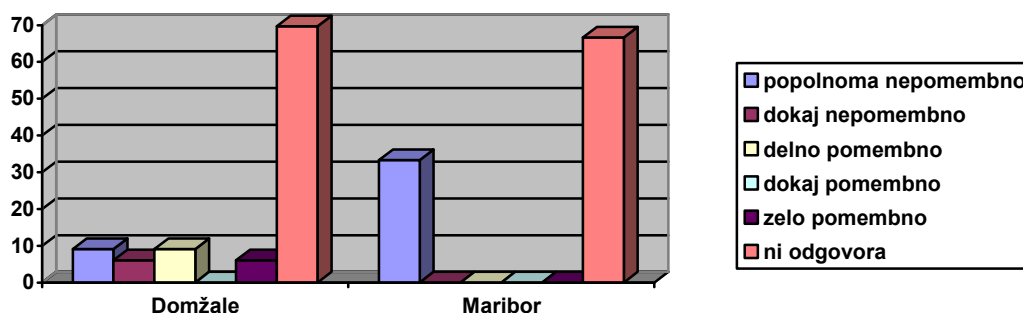
4.8 Dejavniki, ki so botrovali k odločitvi za rejništvo

Graf 4.5 Pomembnost dejavnika: Ker nimam lastnih otrok

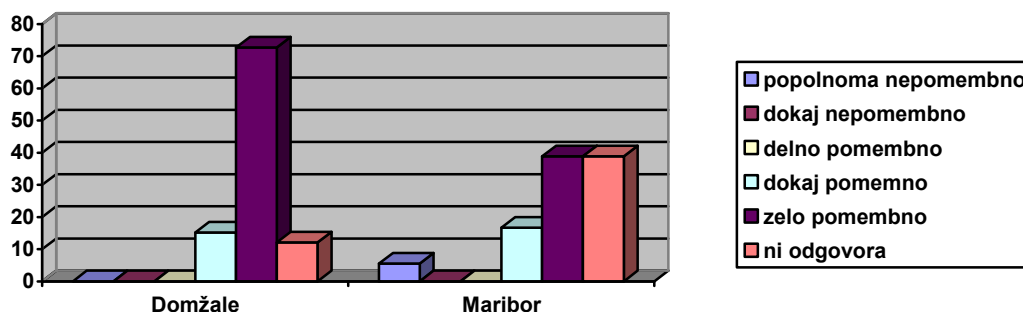
33 oz. 64,71 % anketiranih na vprašanje ni odgovorilo. Sicer pa štiri anketirane iz CSD Domžale menijo, da je bil pri odločitvi za rejništvo dejavnik, če imajo lastne otroke, popolnoma nepomemben, tako meni tudi pet anketiranih iz območja CSD Maribor.

Graf 4.6 Pomembnost dejavnika: Ker nisem dobila druge službe

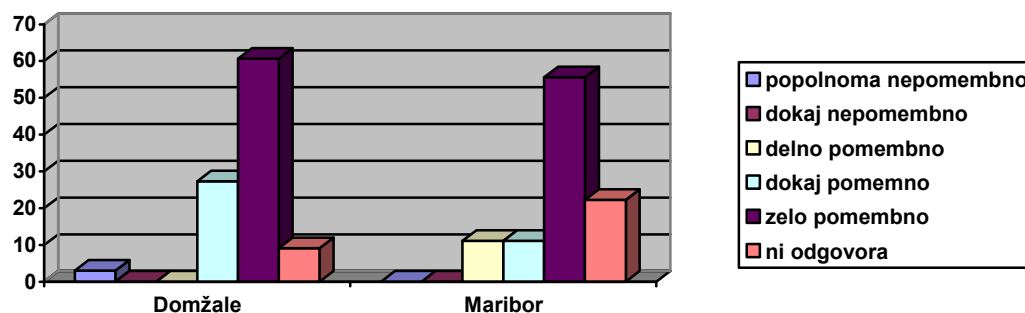
35 oz. 68,63 % anketiranih na vprašanje ni odgovorilo, sicer pa največ tistih, ki so na vprašanje odgovorili (9 anketiranih), meni, da je omenjeni dejavnik (ni bilo druge zaposlitve) popolnoma nepomemben.

Graf 4.7 Pomembnost dejavnika: Zaradi ljubezni do otrok

Da je ta dejavnik zelo pomemben, je odgovorilo 24 oz. 72,73 % anketiranih z območja CSD Domžale in 7 oz. 38,89 % z območja CSD Maribor. Med anketiranimi s CSD Domžale štiri oz. 12,12 % rejnic ni odgovoril na vprašanje, na območju CSD Maribor pa je bilo takšnih 7 oz. 38,89 %.

Graf 4.8 Pomembnost dejavnika: Občutek dobrodelnosti in želja po pomoči drugim

Tako pri CSD Domžale (20 rejníc) kot pri CSD Maribor (10 rejníc) so rejníc najpogosteje obkrožile, da je bil občutek dobrodelnosti in želje po pomoči drugim med zelo pomembnimi dejavniki pri odločitvi za rejništvo. Na vprašanje skupno ni odgovorilo 7 rejníc.

Na vprašanje je v celoti odgovorilo 8 rejníc iz CSD Domžale in 5 rejníc iz CSD Maribor. Kot najpomembnejši dejavnik pri odločitvi za rejništvo se kaže ljubezen do otrok (33 odgovorov), ki mu sledi dejavnik občutka dobrodelnosti in želje po pomoči drugim (30 odgovorov). Povprečna ocena pomembnosti dejavnika ljubezni do otrok znaša 4,70, pri čemer ocena 1 pomeni, da je dejavnik popolnoma nepomemben in ocena 5 pa, da je omenjeni dejavnik zelo pomemben. Povprečna ocena za dejavnik občutka dobrodelnosti in želje po pomoči drugim znaša 4,57. Povprečna ocena za odločitev za rejništvo zaradi dejavnika, ker niso našli druge službe, znaša 2,00, zaradi dejavnika, ker nimajo lastnih otrok, pa 2,44.

Če predpostavljamo, da na vprašanja rejníc niso odgovorile, ker se jim ne opisani dejavniki ne zdijo pomembni in obkrožimo odgovore številka 1- popolnoma nepomembno, lahko opravimo t-test za male odvisne vzorce.

Hipoteza1: Predpostavljam, da sta bila t.i. altruistična dejavnika (ljubezen do otrok in občutek dobrodelnosti in želje po pomoči drugim) bolj pomembna pri odločitvi za izvajanje rejniške dejavnosti v primerjavi z t.i. egoističnima dejavnikoma (ker nimam lastnih otrok in nisem dobila druge službe).

Na podlagi izračunanega t-testa za razlike med aritmetičnima sredinama med t.i. egoističnimi dejavniki za odločitev za rejništvo (ker nimam lastnih otrok in nisem dobila druge službe) in altruističnimi dejavniki (ljubezen do otrok in občutek dobrodelnosti in želja po pomoči drugim) lahko z 95% zaupanjem rečemo, obstajajo razlike v pomembnosti omenjenih dejavnikov. Izračunana t-vrednost namreč znaša 13,122 (standardni odklon= 0,392) in je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009).

Na vprašanje je v celoti odgovorilo le 13 od skupno 51 anketiranih rejnic. Nepopolne odgovore si razlagam na dva načina. Prvi je ta, da je bilo vprašanje preveč nepregledno in nejasno zastavljeno, čeprav so vprašalnice poleg mentorjev pregledale tudi socialne delavke obeh CSD-jev in naj bi bil po njihovi oceni primeren in ustrezen. Drugi razlog za nepopolne odgovore pa vidim v sami naravi odgovorov. Naj v nadaljevanju pogledam vsak dejavnik posebej.

- *Ker nimam lastnih otrok: Kot smo videli, večina anketiranih oz. 82,35 % rejnic ima lastne otroke in se jim je najbrž zdelo nesmiselno odgovarjati na vprašanje, ali so se odločile za rejništvo, ker nimajo lastnih otrok, ker jih same pač imajo. Sama sem v tem primeru predvidevala, da bodo rejnice obkrožile odgovor, da je bil ta dejavnik popolnoma nepomemben.*
- *Ker nisem dobila druge službe: Tudi na to vprašanje mi je odgovorilo le 31,37 % anketiranih; morda na vprašanje niso odgovarjale rejnice, ki se z rejništvom ukvarjajo kot sorodnice in so zaposlene – naj spomnim, da je 31,37 % anketiranih rejnic takšnih, ki se z rejništvom ukvarjajo kot sorodnice. Lahko pa se je nekaterim, ki na vprašanje niso odgovorile, zdel ta razlog tako nesmiseln in nepomemben, da nanj niso želele odgovoriti, ali ravno obratno, morda niso želele »priznati«, da so se za rejništvo odločile (tudi) zato, ker niso dobile druge zaposlitve, saj je konec koncev med rejnicami veliko takšnih, ki imajo zaključeno le osnovno šolo.*
- *Zaradi ljubezni do otrok ter občutka dobrotelosti in želje po pomoči drugim: Na slednji vprašanji pa mi je odgovorilo veliko več anketiranih, kar lahko povežem s prejšnjimi sklepanji, da so rejnice obkrožile tiste odgovore, ki so se jim zdeli bolj pomembni pri odločitvi za rejništvo. Kot lahko vidimo so namreč pogosteje odgovarjale na vprašanja o dejavnikih, ki so se jim zdeli bolj pomembni, na vprašanja o dejavnikih, ki se jim niso zdeli tako pomembni, pa niso odgovarjale, medtem ko sem sama pričakovala, da bodo obkrožile odgovor 1 – popolnoma nepomembno.*

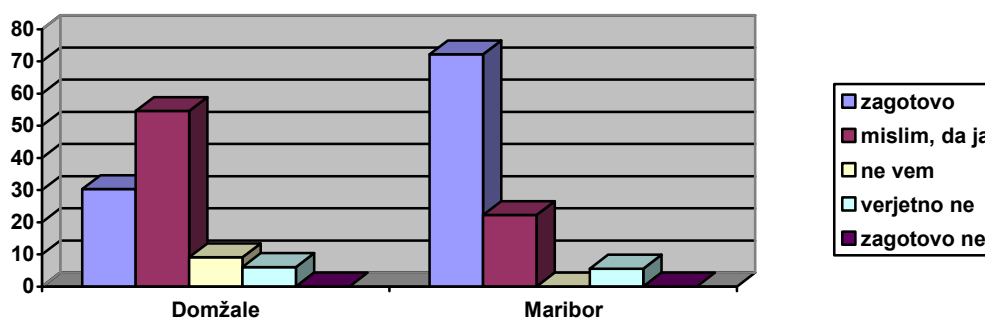
Če povzamem, bi verjetno morala k navodilom za odgovore na omenjeno vprašanje, pripisati, naj obkrožijo pomembnost vseh dejavnikov, četudi se jim nekateri zdijo popolnoma nesmiselni in nepomembni.

Iz vsebinskega vidika pa lahko rečemo, da sta čut za dobrotelost, želja po pomoči drugim in ljubezen do otrok še vedno poglobljena dejavnika za odločitev za opravljanje rejniške

dejavnosti. Slednje se mi zdi tudi osnovni pogoj, saj otrok v rejniški družini potrebuje ravno razumevanje, toplino, sprejetost, ljubezen ipd.

4.9 Bi se danes ponovno odločili za rejništvo?

Graf 4.9 Možnost ponovne odločitve za rejniško dejavnost

Na vprašanje so odgovorili vsi anketirani. Med rejnicami CSD Domžale prevladuje odgovor 4 – mislim, da bi se danes ponovno odločila za rejništvo – takšnih je 18 od 33 vprašanih rejnic, medtem ko med rejnicami CSD Maribor prevladuje odgovor 5 – zagotovo bi se ponovno odločila za rejništvo, takšnih je 13 vprašanih rejnic. Povprečna ocena možnosti za ponovno odločitev za rejništvo znaša med rejnicami CSD Domžale 4,09 med rejnicami CSD Maribor pa nekoliko več in sicer 4,61; pri čemer ocena 1 pomeni, da se zagotovo ne bi ponovno odločila za rejništvo, ocena 5 pa, da bi se zagotovo ponovno odločila za rejništvo. Skupna povprečna ocena znaša 4,27. Med vsemi anketiranimi jih kar 45 oz. 88,23 % misli, da bi se, oz. bi se zagotovo danes ponovno odločile za rejništvo.

Povprečna ocena 4,27 verjetnosti za ponovno odločitev za rejništvo nam pove, da bi se večina anketiranih danes ponovno odločila za rejništvo. Iz dobljenih rezultatov si lahko razlagamo, da so izvajalci rejniške dejavnosti očitno zadovoljni s svojim trenutnim položajem ali da sta ljubezen do otrok in čut za dobrodelnost tako močna, da bi se ne glede na položaj rejnic danes ponovno odločili za rejništvo.

4.10 Kaj pomeni, da rejništvo uspe?

Odgovori rejnic CSD Domžale:

- da ima otrok pozitivno mnenje o svojem rejništvu (6 odgovorov),
- da je uspešen (5 odgovorov),
- da se otrok osamosvoji (4 odgovori),
- da je zadovoljen (3 odgovori),
- da odraste v dobro osebo (2 odgovora),
- da si otrok pridobi poklic, izobrazbo (2 odgovora),
- da je otrok pravilno vzgojen,
- da ga spravim na pravo pot s toplim in ljubečim domom,
- da ima v šoli dobre ocene,
- da se z otrokom razumemo,
- da otrok napreduje,
- da je otrok srečen,
- da otrok uresniči svoje sposobnosti,
- da otrok ne ponovi napake svojih staršev,
- da otroku zaupamo,
- da si otrok ustvari družino,
- da se otrok znajde v življenju in zna deliti,
- dobro sodelovanje z vsemi, ki se ukvarjajo z otrokom,
- da se vsi držimo dogovorov,
- da imaš čut za otroke,
- da smo pravilno in dobro delali,
- biti moraš potrpežljiv in zmeraj dobre volje,
- strpnost in razumevanje,
- stiki otroka s starši,
- da si otroku v pomoč.

Največ rejnic, kar 6, jih meni, da rejništvo uspe, ko ima tudi otrok pozitivno mnenje o svoji izkušnji rejništva. Med pogostejšimi odgovori so še osamosvojitvev otroka (4 odgovori), da je otrok uspešen (5 odgovorov), zadovoljstvo otroka (3 odgovori), da si otrok pridobi izobrazbo in poklic (2 odgovora) in da otrok zraste v dobro osebo (2 odgovora).

Odgovori rejnic CSD Maribor:

- da je otrok srečen, da se razumeva in uspešno konča šolanje,
- da otrok pridobi poklic in se osamosvoji,
- sodelovanje, posluš otroka, ljubezen, sodelovanje s CSD,
- da otroku omogočiš lepše in manj stresno življenje in če mu uspeš ponuditi ljubezen, ki jo potrebuje za normalen razvoj, in da otrok v življenju uspe,
- da ti tak otrok pomeni toliko kot tvoj, ki si ga rodil in mu dal ljubezen, da ne delaš razlike med svojimi in rejniškimi otroci – ti potrebujejo še več ljubezni,
- dobro sodelovanje,
- da otrok dobi varnost, toplino, podporo pri čustvenem in vzgojnem izobraževanju, veliko ljubezni in še marsikaj, kar mu pomaga, da dokonča šolanje in odraste v dobro in razumno osebo,
- pomembno je to, da se dobro razumemo,
- da je otrok dobro opremljen za življenje v smislu čustvenega razvoja ter da pridobi določeno izobrazbo,
- to mi je zelo pomembno,
- da vsi skupaj dobro sodelujemo,
- da se otrok izuči in si ustvari družino,
- da otrok uspe v življenju.

Če povzamemo, rejnice CSD Maribor uspešno rejništvo povezujejo z razumevanjem in sodelovanjem ter s tem, da otroku rejniška družina ponudi ljubezen in toplino, ki jo otrok potrebuje, in da se otrok izšola ter usposobi za samostojno življenje ipd.

Zelo dober se mi zdi odgovor rejnic CSD Domžale, da po njihovem mnenju rejništvo uspe, ko ima tudi otrok pozitivno mnenje o rejništvu. Do tega pa pride, sklepam, takrat, ko je otrok živel v rejniški družini, ki mu je omogočila dobro izkušnjo, kjer je dobil potrebno toplino, ljubezen, razumevanje ter se je na drugi strani tudi izšolal in psihično opremil za samostojno življenje in delo.

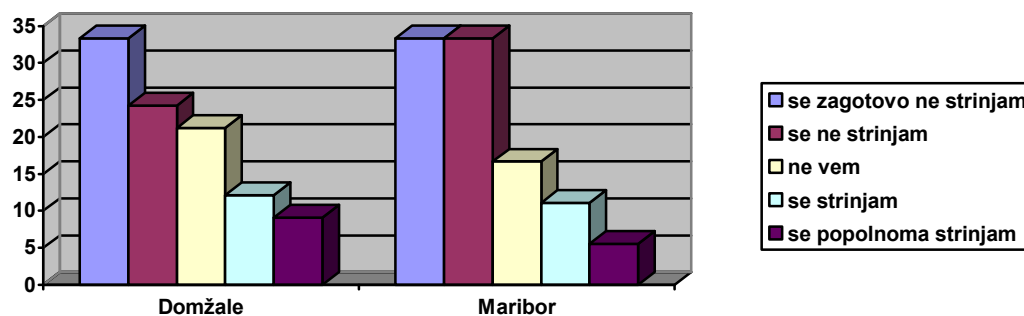
Večina rejnic je na vprašanje odprtega tipa sicer odgovarjalo, čeprav po odgovorih sodeč opažam, da nekatere niso povsem dobro razumele vprašanja (sklepam po odgovorih, kot so:

biti moraš potrpežljiv in dobre volje, da smo pravilno in dobro delali, da imaš čut za otroke ipd.). Tu so rejnice bolj pisale o dejavnikih, ki prispevajo k temu, da rejništvo uspe, ne pa o tem, kaj pomeni, da rejništvo uspe.

4.11 Ocena spoštovanja in cenjenosti rejniškega dela v družbi

Trditev: Kako se strinjate s trditvijo, da je delo rejnika v družbi cenjeno in spoštovano?

Graf 4.10 Ocena strinjanja, da je delo rejnice/rejnika cenjeno in spoštovano

Med rejnicami CSD Domžale je 19 oz. 57,58 % takšnih, ki se z omenjeno trditvijo (zagotovo) ne strinjajo, med rejnicami CSD Maribor pa je takšnih 12 oz 66,67 % rejnic. Povprečna ocena strinjanja s trditvijo med rejnicami CSD Domžale je 2,39, med rejnicami CSD Maribor pa 2,22; pri čemer ocena 1 pomeni, da se s trditvijo zagotovo ne strinjam, in ocena 5, da se s trditvijo popolnoma strinjam.

Povprečna ocena strinjanja s trditvijo med vsemi anketiranimi znaša 2,33. Največ anketiranih, 33,33 %, se zagotovo ne strinja s trditvijo, da je rejništvo v družbi spoštovan in cenjen poklic, sledi 14 oz. 27,45 % anketiranih, ki se s trditvijo ne strinjajo.

Več kot polovica anketiranih oz. 60,78 % se bolj ali manj ne strinja s trditvijo, da je delo rejnic in rejnikov v Sloveniji spoštovano in cenjeno. Ocena cenjenosti rejniškega dela je lahko povezana tudi z nizkim plačilom, ki so ga deležne rejnice in rejniki. Torej se nizko plačilo za delo povezuje z ugledom poklica.

64,71 % anketiranih prihaja z območja CSD Domžale, kjer ima rejništvo dolgo tradicijo, zato sem posledično pričakovala nekoliko višjo oceno strinjanja s trditvijo. Vendar povprečna ocena (2,39) strinjanja rejnic z območja CSD Domžale s trditvijo pokaže, da rejnice tudi na območju, kjer je rejništvo tako rekoč doma, ne občutijo, da bi bilo njihovo delo cenjeno in spoštovano.

Hkrati pa dobljeni rezultati kličejo po tem, da je potrebno osveščanje družbe o delu in trudu rejniških družin, ki ga vložijo v svoje delo. Rejništvo ni samo imeti tujega otroka v hiši in ga nahraniti, umiti in mu oprati obleko. Je veliko več. Obenem pa se tudi v medijih o rejništvu govori malo, če pa se že govori, se govori o pretresljivih zgodbah otrok, o domnevnih nepravilnostih strokovnih delavcev in podobno. Rejnice in rejniki pa vse premalokrat stopijo v javnost in povedo, kdo so in kaj počnejo. Menim, da poleg otrok z negativno izkušnjo obstajajo tudi otroci s pozitivnimi izkušnjami rejništva, o katerih slišimo (pre)malo.

Glede na to, da že sami izvajalci rejniške dejavnosti občutijo nespoštovanje svojega dela, se lahko upravičeno vprašamo, kako šele svoje življenje v rejniški družini doživljajo otroci.

Raziskovalno vprašanje 1: Ali obstaja visoka povezava med možnostjo za ponovno odločitev za rejništvo in oceno spoštovanja in cenjenosti rejniškega poklica?

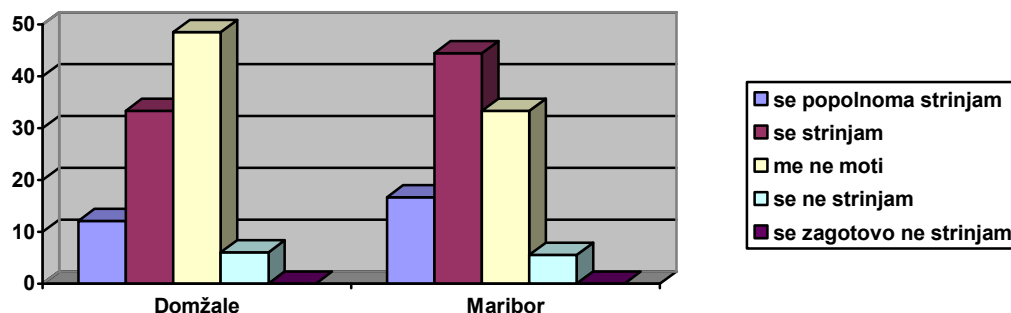
Na podlagi dobljenega koeficienta, ki znaša 0,329 lahko na vprašanje odgovorimo nikalno, saj podatki govorijo o nizki povezavi.

Pearsonov koeficient je 0,329, kar govori o nizki povezavi med omenjenima spremenljivkama. Sama sem v hipotezi predpostavljala, da obstaja visoka povezava med tem, da tiste rejnice, ki bi se bolj verjetno ponovno odločile za rejništvo, tudi ocenjujejo, da je njihovo delo v družbi bolj cenjeno in spoštovano. Na podlagi dobljenih podatkov lahko zaključimo, da bi se rejnice ponovno odločile za rejniški poklic ne glede na to, kako ocenjujejo, da je njihovo delo v družbi cenjeno in spoštovano.

4.12 Ustreznost uporabljene terminologije v rejništvu

Trditev: Poimenovanja rejenec, rejnik, rejnica, rejenka se mi zdijo sporna, ponižujoča.

Graf 4.11 Ocena strinjanja s trditvijo, da sta poimenovanji rejenec, rejnica sporni in ponižujoči

16 oz. 48,48 % anketiranih z območja CSD Domžale je odgovorilo, da jih poimenovanja rejenec, rejnica, rejenka ne motijo. Sledi 11 oz. 33,33 % anketiranih, ki se strinjajo s trditvijo, da sta poimenovanji rejenka, rejnica sporni in ponižujoči. Med rejnici CSD Maribor pa se skupno 12 oz. 66,67 % rejníc (popolnoma) strinja, da so poimenovanja rejnica, reja, rejenec sporna in ponižujoča. Šest oz. 33,33 % rejníc uporabljena terminologija ne moti, ena rejnica pa se s trditvijo ne strinja.

Povprečna ocena strinjanja s trditvijo med rejnici CSD Domžale znaša 2,48, med rejnici CSD Maribor pa znaša 2,27; pri čemer ocena 1 pomeni, da se popolnoma strinjam, da sta poimenovanji rejenec, rejnica sporni in ponižujoči, ocena 5 pa, da se s trditvijo zagotovo ne strinjam in uporabljena terminologija ni ponižujoča in sporna.

Največ, 22 oz. 43,13 %, anketiranih je mnenja, da jih poimenovanja rejenec, reja, rejnica ne motijo. Povprečna ocena strinjanja s trditvijo o uporabljeni terminologiji znaša 2,41.

Hipoteza 2: Anketirane rejnice se (popolnoma) strinjajo s trditvijo, da je uporabljena terminologija v rejništvu sporna in ponižujoča.

Na podlagi t-testa, kjer je izračunana vrednost 5,22 ($s = 0,796$, za oceno tri ali več) večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti in pri 5% tveganju, lahko postavljeno hipotezo potrdimo.

Polovica anketiranih se torej strinja s trditvijo, medtem ko jih je na drugi strani 43,13% takšnih, ki jih uporabljena terminologija ne moti. Dobljena povprečna ocena strinjanja s trditvijo in izračunani t test nam povesta, da se v povprečju rejnice strinjajo, da je poimenovanje reja, rejnica, rejenec ponižujoče in sporno.

Uporabljena terminologija je tudi tema strokovnih debat, kjer se strokovnjaki v glavnem strinjajo o neustrezni terminologiji. Temu se pridružujem tudi sama in se v ta namen v diplomski nalogi izogibam predvsem terminu reja in rejenec.

4.12.1 Zakaj se zdijo/se ne zdijo poimenovanja rejnica, reja, rejenka, rejnik sporna in ponižujoča?

Odgovori rejnic CSD Domžale, ki se s trditvijo strinjajo:

- Otroci so občutljivi na take izraze v okolju.
- Ker sta tako rejenec kot rejnik človeka kot vsi drugi.
- Ker si vsak otrok želi pripadati družini.
- Lahko bi se imenovalo drugače.
- Bolje bi bilo varovanec.
- Zato ker otroci tega nočejo slišati.
- Ker moja vnuka ne sprejemata tega naziva.
- Rejnica je grob in neprimeren izraz, težka beseda.
- Zaradi družbe.
- Ljudi opozarjajo, da so otroci zelo nesrečni, ker so v rejništvu.

Odgovori rejnic CSD Domžale, ki jih poimenovanje ne moti:

- Živimo v okolju, kjer je to vsakdanje.
- Nikoli ne rečem rejenec, ampak naši otroci in mama.

21 anketiranih na podvprašanje ni odgovorilo

Odgovori rejnic CSD Maribor, ki se s trditvijo strinjajo:

- Sporna se mi zdijo za otroka, ker ga zaznamujejo, napeljejo na ustvarjanje mnenja o njegovi družini. S tem vzdevkom je težko enakovreden drugim ali celo boljši od njih. Poleg tega pri ljudeh vzbuja usmiljenje.
- Izraz rejenec je, kot bi dobil žival v hišo na hranjenje.
- Ljudje sploh ne vejo, kaj je rejništvo! Tukaj vidijo samo denar, ne cenijo!
- Ker je isti izraz uporabljen za rejo živali.
- Zaradi neprimerne naziva »rejenec«.
- Lahko bi bila tudi kakšna druga beseda kot pa rejništvo, npr. skrbništvo bi bilo dosti lepše – redimo živali in ta beseda mi ni všeč.

- Ker si rejništvo ljudje oz. družba razlaga čisto drugače, kot pridobitno dejavnost in ne kot nekaj, za kar bi lahko rekli, da je plemenito dejanje, v katerega je vloženega ogromno truda in ljubezni.

Odgovori rejnic CSD Maribor, ki jih poimenovanje ne moti:

- Me ne motijo, ker so izpeljane iz reje oz. vse sodijo v isto besedno zvezo.
- Se mi ne zdijo sporna in ponižujoča.
- To poimenovanje se mi ne zdi sporno.

8 rejnic CSD Maribor svojega mnenje ni utemeljilo.

Rejnice, ki jih poimenovanja rejnec, rejnica, motita, so svoje mnenje utemeljile predvsem s tem, da ima termin reja že v osnovi negativen prizvok in se sočasno uporablja tudi za rejo živali, zato se s tega vidika ne zdi ustrezen. Rejnice tudi izpostavljajo, da ima ta terminologija negativen učinek ravno na otroke, ki so že tako najbolj ranljiva skupina.

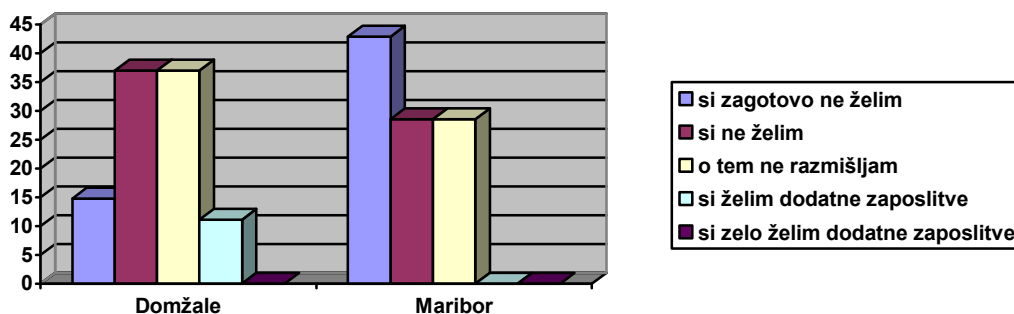
Sama menim, da ima beseda rejnec res negativen prizvok, in ne vidim razloga, zakaj je takšno poimenovanje sploh potrebno, saj so tudi otroci v rejništvu le otroci, ki, kot vsi ostali, potrebujejo ljubezen, sprejetost, razumevanje, varnost ipd.

Nekatere rejnice so predlagale poimenovanja, kot sta varovanec ali pa skrbništvo. Sama menim, da bi bilo povsem na mestu enostavno poimenovanje – otrok. Dodatne oznake se mi ne zdijo potrebne, saj je otroka dovolj zaznamovalo že to, da je moral zapustiti matično družino.

Uporabljena terminologija je tudi tema strokovnih debat in večinoma so strokovnjaki enakega mnenja, da je to poimenovanje neustrezno.

4.13 Ali si poklicne rejnice in rejniki poleg rejniške dejavnosti želijo dodatne zaposlitve?

Graf 4.12 Želja po dodatni zaposlitvi poklicnih rejnic

Na omenjeno vprašanje je odgovorilo 27 rejníc CSD Domžale in 7 rejníc CSD Maribor; rejnice, ki se z rejništvom ukvarjajo kot sorodnice, na vprašanje niso odgovarjale. Kot vidimo na grafu, si 37,04 % rejníc s CSD Domžale ne želi dodatne zaposlitve, enak je odstotek tistih, ki o tem ne razmišljajo. Med rejnícami CSD Maribor si 42,86 % poklicnih rejníc zagotovo ne želi dodatne zaposlitve.

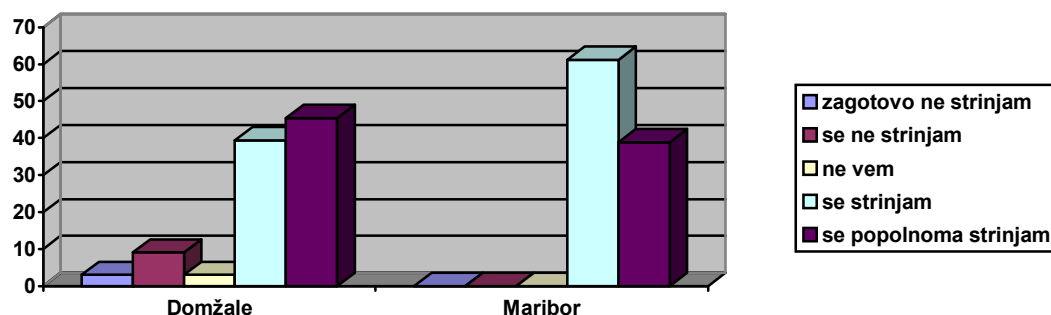
Skupno si 19 oz. 54,29 % poklicnih rejníc (zagotovo) ne želi dodatne zaposlitve. Povprečna ocena želje po dodatni zaposlitvi poklicnih rejníc znaša 2,32; pri čemer ocena 1 pomeni, da si dodatne zaposlitve zagotovo ne želim, in ocena 5, da si dodatne zaposlitve zagotovo želim.

Odgovore na vprašanje o želji po dodatni zaposlitvi si lahko razlagamo na več načinov. Največ, devetnajst, rejníc pravi, da si dodatne zaposlitve (zagotovo) ne želi. K temu bi lahko dodali, da verjetno niti ne bi zmogle službe in še vzgoje otrok, ki ne morejo živeti doma, in posledično potrebujejo še dodatne skrb, pozornost, čas in vzgojo. Na drugi strani pa bi lahko tisti, ki menijo, da je rejniško delo dovolj plačano, rekli, da očitno rejniške družine niso v tako slabem finančnem položaju, če si rejnice ne želijo dodatne zaposlitve. Meni osebno je bližje interpretacija, da je skrb za rejniškega otroka zahtevna in rejnice ne bi zmogle kvalitetno opravljati rejniškega dela, če bi imele še dodatno zaposlitev. O slednjem lahko govori tudi podatek, da devet rejníc o morebitni dodatni zaposlitvi niti ne razmišlja – o tem niti nimajo časa razmišljati.

4.14 Koristnost uvodnih izobraževanj in usposabljanj za delo rejnika

Trditev: Uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnice, rejnika so mi zelo koristila

Graf 4.13 Koristnost uvodnih izobraževanj in usposabljanj

Med rejnicami CSD Domžale se jih največ, 15, strinja s trditvijo, da so jim uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnika zelo koristila. Med rejnicami CSD Maribor je največ, 11, takšnih, ki se s trditvijo strinjajo, in sedem takšnih, ki se s trditvijo o koristnosti uvodnih izobraževanj in usposabljanj popolnoma strinjajo.

Skupno se 46 oz. 90,20 % vprašanih (popolnoma) strinja s trditvijo, da so jim uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnika zelo koristila. Povprečna ocena strinjanja s trditvijo znaša 4,23.

Skupno se kar 90,20 % anketiranih bolj ali manj strinja s trditvijo, da so jim uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnika zelo koristila. Podatek nam jasno govori o tem, da so uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnika koristna.

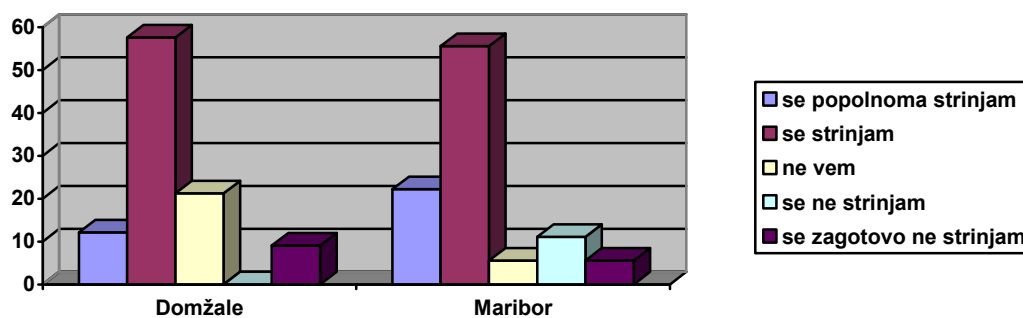
Dobljeni podatki so lahko tudi odgovor na kritike strokovne javnosti, da so izobraževanja in usposabljanja za delo rejnika neustrezna, in sicer v smislu tematik, ki se jih obravnava na usposabljanjih, in glede samega poteka usposabljanj.

Dobljeni podatki pa so odraz mnenja rejnic, ki rejniško dejavnost izvajajo. Njim se zdi uvodna usposabljanja in izobraževanja zelo koristna.

4.15 Potreba po dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih

Trditev: Pri svojem delu bi potrebovali več izobraževanj in usposabljanj

Graf 4.14 Potreba po dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih

Med anketiranimi na območju CSD Domžale se skupno 23 oz. 69,70 % rejnic (popolnoma) strinja s trditvijo, da bi pri svojem delu potrebovale več izobraževanj in usposabljanj. Med rejnicami CSD Maribor je takšnih 14 oz. 77,78 %.

Skupno se 37 oz. 72,55 % vprašanih (popolnoma) strinja s trditvijo, da bi pri svojem delu potrebovali več izobraževanj in usposabljanj. Povprečna ocena strinjanja znaša 2,31; pri

čemer ocena 1 pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjam, in ocena 5, da se s trditvijo zagotovo ne strinjam.

Hipoteza 3: Rejnice se strinjajo s trditvijo, da bi pri svojem delu potrebovale več izobraževanj in usposabljanj.

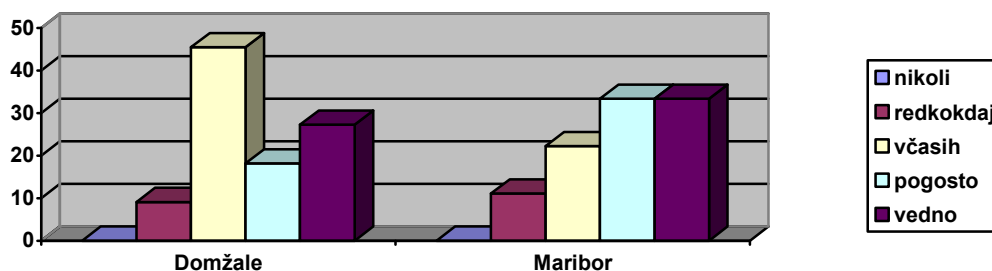
Izračunana t-vrednost znaša 4,674 (primerjana vrednost je 3, $s = 1,377$), kar je več kot tabelirana vrednost (2,009) pri danih stopinjah prostosti in tako lahko dano hipotezo s 95% zaupanjem potrdimo.

Kljub temu da sem iz odgovorov na prejšnje vprašanje ugotovila, da so bila uvodna izobraževanja in usposabljanja za večino rejnic zelo koristna, je vseeno moč zaznati potrebo po dodatnih izobraževanjih. Slednje naznanja potrebo po tem, da bi centri za socialno delo glede na potrebe rejnic po določenem znanju organizirali več izobraževalnih vsebin zanje. Zelo pozitivno se mi zdi, da so rejnice izrazile potrebo po novih znanjih, in dobro bi bilo, da bi se jim strokovni delavci centrov za socialno delo pri tem pridružili.

4.16 Po pomoč in podporo na center za socialno delo

Vprašanje: Kako pogosto se v primeru težav na področju rejništva obrnete na center za socialno delo?

Graf 4.15 Pogostost iskanja pomoči in podpore na CSD

Med rejnicami na CSD Domžale se jih največ, 15 oz. 45,45 %, včasih obrne po pomoč in podporo na CSD. Povprečna ocena pogostosti iskanja pomoči in nasveta na CSD med rejnicami CSD Domžale znaša 3,64, med rejnicami CSD Maribor pa ta povprečna ocena znaša 3,89; pri čemer ocena 1 pomeni, da se na CSD ne obrnejo nikoli, ocena 5 pa pomeni vedno. 6 oz. 33,33 % rejnic CSD Maribor se vedno obrne po pomoč in nasvet na CSD, prav tako 6 jih to stori pogosto.

Največ vprašanih je odgovorilo, da se na CSD obrne včasih, takšnih je 19, sledi 15 rejníc, ki se na CSD obrne vedno, in 12 rejníc, ki to stori pogosto. Povprečna ocena pogostosti iskanja pomoči in podpore na CSD-ju znaša 3,73.

V celoti gledano lahko rečemo, da se rejnice pogosto obrnejo po pomoč in nasvet na center za socialno delo, kar si razlagam kot zelo pozitivno. Se pravi, da so strokovne delavke centra za socialno delo uspele vzpostaviti stik z rejnícami v smislu, da se rejnice lahko obrnejo nanje v primeru težav.

Kot pravi Čačinovič Vogrinčičeva (2006) so izvajalci rejniške dejavnosti strokovni sodelavci centra za socialno delo in s tega vidika je pomembno, da CSD in rejniška družina vzpostavita delovni odnos, kjer se soustvarja izvirni delovni projekt za otroka.

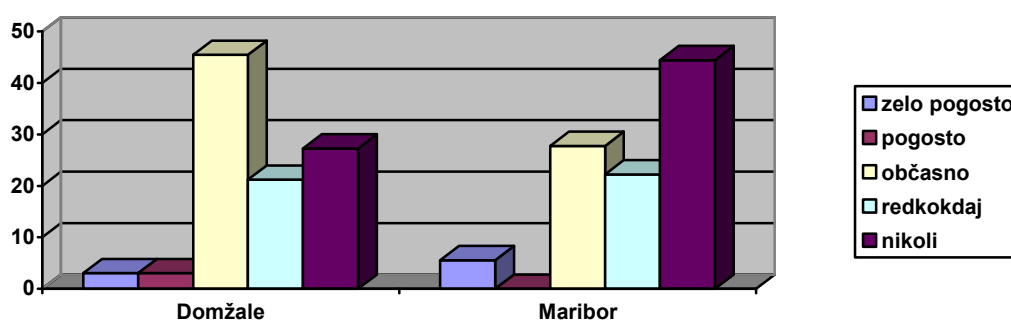
V kolikor pa se rejnice ne čutijo varne obrniti se na CSD, se mi to ne zdi dobro, saj je za kvaliteten projekt pomoči nujno, da strokovni delavci CSD-ja poznajo potek rejništva in se vanj po potrebi vključujejo.

Zdi se mi smiselno, da bi k temu vprašanju dodala še vprašanja, pri katerih strokovnjakih rejnice še iščejo pomoč in podporo ter v primeru katerih vprašanj se obrnejo rejnice še na druge strokovnjake in zakaj.

4.17 Potreba po dodatni pomoči in podpori s strani CSD

Trditev: Pogrešam več pomoči in podpore s strani centra za socialno delo

Graf 4.16 Potreba po dodatni pomoči in podpori s strani CSD

15 oz. 45,45 % anketiranih z območja CSD Domžale občasno pogreša več pomoči in podpore centra za socialno delo. Med rejnícami z območja CSD Maribor pa največ, 8 oz. 44,44 %, anketiranih nikoli ne pogreša več pomoči in podpore s strani centra za socialno delo.

Skupno je med vsemi vprašanimi najpogostejši odgovor, da občasno pogrešajo več pomoči in podpore s strani CSD-ja. Sledi 17 rejníc, ki slednjega nikoli ne pogreša, in 11 rejníc, ki pomoč in podporo s strani CSD-ja le občasno pogrešajo.

Hipoteza 4: Anketirane rejnice občasno, pogosto ali zelo pogosto pogrešajo več podpore s strani CSD – ja.

Izračunana t-vrednost znaša 5,263 kar je več kot tabelirana vrednost pri 5% tveganju in pri danih stopinjah prostosti, kar pomeni, da lahko hipotezo potrdimo.

Raziskovalno vprašanje 2: Ali obstaja povezava med pogostostjo iskanja pomoči in podpore na CSD–ju in potrebo po več pomoči in podpore s strani CSD–ja?

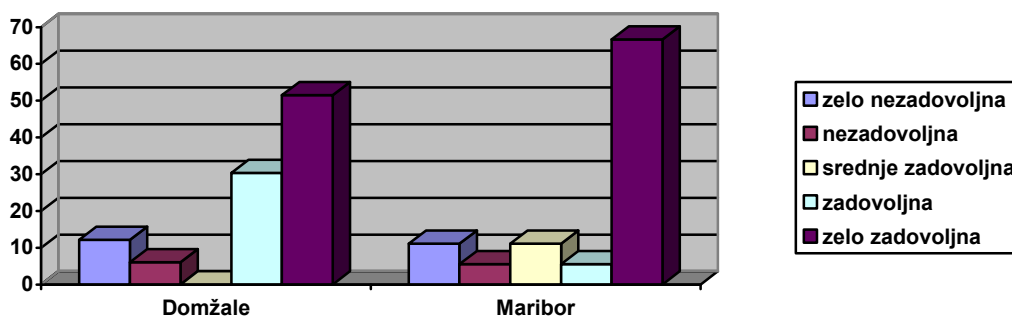
Izračunani Pearsonov koeficient med pogostostjo iskanja pomoči in podpore na CSD-ju in potrebo po več pomoči in podpore s strani CSD-ja (torej med 13. im in 14im vprašanjem) znaša 0,11.

V celoti gledano rejnice občasno pogrešajo nekoliko več podpore in pomoči s strani CSD-ja. Sama dobljene podatke še vedno ocenjujem kot pozitivne, čeprav nekatere rejnice vseeno vsaj včasih želijo več podpore in pomoči. Vzroke za to moramo iskati tudi v visokem številu uporabnikov, ki jih ponavadi »pokriva« socialna delavka, in posledično morda ni vsak trenutek dostopna uporabnikom. Poleg tega so uradne ure centra za socialno delo samo v dopoldanskem času (enkrat tedensko tudi popoldne), rejnica pa bi morda pomoč, nasvet potrebovala v večernih urah. V ta namen bi bilo morda smiselno razmišljati o možnosti, da bi bila strokovna delavka v nujnih primerih dostopna vsaj po telefonu 24 ur dnevno.

4.18 Ocena dela socialne delavke centra za socialno delo

Vprašanje: Kako bi ocenili delo socialne delavke centra za socialno delo?

Graf 4.17 Ocena dela socialne delavke

Skupno je med rejnicami CSD Domžale 27 oz. 81,82 % anketiranih zelo zadovoljnih ali zadovoljnih z delom socialne delavke. Povprečna ocena zadovoljstva z delom socialne delavke znaša 4,03; pri čemer ocena 1 pomeni zelo nezadovoljen, ocena 5 pa zelo zadovoljen.

Povprečna ocena zadovoljstva z delom socialne delavke na CSD Maribor pa znaša 4,11. Največ, kar 12 oz. 66,67 %, jih je z delom socialne delavke zelo zadovoljnih.

Več kot polovica, kar 56,86 % vseh vprašanih rejnic je zelo zadovoljnih z delom svoje socialne delavke. Na drugi strani pa je 11,76 % rejnic, ki so z delom socialne delavke zelo nezadovoljne. Povprečna ocena zadovoljstva z delom socialne delavke znaša 4,06.

Hipoteza 5: Rejnice so z delom socialne delavke CSD- ja srednje zadovoljne, zadovoljne ali zelo zadovoljne.

Izračunana t vrednost znaša 5,434 (primerjana vrednost 3, s= 1,377), kar je več kot tabelirana vrednost pri 5% tveganju pri danih stopinjah prostosti. Postavljeno hipotezo s 95% zaupanjem potrdimo.

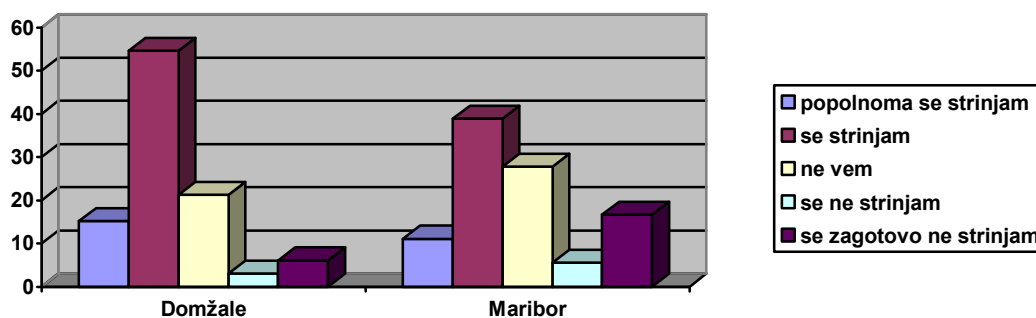
Izračunana povprečna ocena zadovoljstva z delom socialne delavke nam pove, da so rejnice v povprečju zadovoljne. Med rejnicami obeh centrov ni večjih razlik.

Dobljeni podatki so spodbudni in pomenijo, da socialne delavke delajo dobro in da so rejnice z njihovim delom v povprečju zadovoljne. Odstotek bolj ali manj nezadovoljnih je sicer majhen, vendar vseeno ni zanemarljiv in je morda pomemben kot opozorilo socialnim delavkam, da vsi vendarle niso zadovoljni z njihovim delom.

4.19 Želja po dodatnih medsebojnih srečanjih rejnic

Trditev: Želim si več srečanj z rejniki in rejnicami

Graf 4.18 Želja po dodatnih medsebojnih srečanjih rejnic

18 oz. 54,54 % anketiranih s CSD Domžale se strinja, da si želijo več srečanj z rejnicami in rejniki, sedem (21,2 %) jih je glede tega neopredeljenih (odgovor ne vem).

Med rejnicami CSD Maribor se največ, 7 oz. 38,89 %, vprašanih strinja, da si želijo več srečanj z rejnicami. Pet (27,78 %) rejnic je glede tega neopredeljenih.

Skoraj polovica oz. 49,02 % vprašanih se strinja, da si želijo več srečanj z rejnicami. 23,53 % jih je glede tega vprašanja neopredeljenih, 13,73 % pa se z omenjeno trditvijo bolj ali manj ne strinja. Povprečna ocena strinjanja s trditvijo znaša 2,47; pri čemer ocena 1 pomeni se popolnoma strinjam in ocena 5 se zagotovo ne strinjam.

Hipoteza 6: Anketirane rejnice se strinjajo s trditvijo, da si želijo več srečanj rejnic med seboj.

Na podlagi t testa, kjer je izračunana vrednost t 3,431 (primerjana vrednost je 3, s= 1,091) večja od tabelirane vrednosti 2,009, lahko dano hipotezo potrdimo.

Dobljeni podatki kličejo po dodatnih srečanjih rejnic med seboj. Oba centra za socialno delo sicer vsak mesec organizirata mesečna srečanja rejnic, vendar rejnice izražajo potrebo po dodatnih srečanjih in druženjih – takšnih rejnic je kar 62,75 %. Srečanja in druženja z drugimi rejnicami jim verjetno pomenijo neke vrste razbremenitev, podelitev izkušenj, morda iskanje nasveta ipd.

Upoštevati pa moramo tudi to, da so vprašalnike izpolnjevale rejnice na mesečnih srečanjih rejnic, kamor ne hodijo vse rejnice. Tiste rejnice, ki ne hodijo na mesečna srečanja, imajo morda manj želje po dodatnih druženjih z ostalimi rejnicami in tudi s tega vidika podatki niso posplošljivi na celotno populacijo CSD Domžale in Maribor. Vendar je na drugi strani kljub vsemu izražena potreba po dodatnih medsebojnih srečanjih rejnic in tudi predlog strokovnim delavkam centra za socialno delo za njihovo organiziranje.

4.20 Kaj pogrešate s strani centra za socialno delo?

Odgovori rejnic CSD Domžale:

- premalo se dela z matično družino otroka,
- nič (6 odgovorov),
- nič, ker sem zelo zadovoljen (2 odgovora),
- pomoč pri vzgoji in izobraževanju,
- več obiskov na domu,

- dežurno službo za sobote in nedelje.

Na vprašanje je odgovorilo 12 anketiranih (36,36 %), 21 pa jih na vprašanje ni odgovorilo.

Odgovori rejnic CSD Maribor:

- več moči,
- več druženja,
- vsega je dovolj.

Na vprašanje so odgovorile samo tri anketirane, kar 15 (83,33 %) jih na vprašanje ni odgovorilo ali so napisale samo »nič«.

Na vprašanje odprtega tipa je odgovorilo malo rejnic; morda zato, ker s strani centra za socialno delo ničesar ne pogrešajo, morda zato, ker na vprašanje niso želele odgovoriti v smislu, da se bojijo ali pa ne želijo podati kritike centra za socialno delo.

Glede na predhodno dobljene podatke, ki govorijo o zadovoljstvu z delom in sodelovanjem s centrom za socialno delo, mislim, da rejnice na vprašanje niso odgovorile zato, ker dejansko ničesar ne pogrešajo s strani CSD-ja.

Odgovore rejnic pa si lahko razlagamo tudi kot predloge za še boljše delo centra za socialno delo; npr. dežurna služba ob vikendih, več sodelovanja z matično družino otroka, več druženja ipd.

4.21 Kaj bi s strani CSD pohvalili, kaj vam je posebej v pomoč?

Odgovori rejnic CSD Domžale:

- Da se znajo pogovoriti (2).
- Ko potrebujem pomoč, mi pomagajo gospa D., M. in M.
- Zmeraj mi radi in dobro svetujejo (23).
- Center se trudi v največji moči ob problemu rejencev, ki so problematični.
- V pomoč mi je rejniška skupina.
- Sem z vsem zelo zadovoljna.
- Skupno reševanje problemov in opora.
- Kadarkoli rabim pomoč, jo vedno dobim (2).
- Kadarkoli pokličem, dobim zadovoljive informacije.

- Pomagajo, če se ne da sodelovati z drugim centrom. Pohvala centru za odzivanje in spodbudo.
- Da vedno prisluhnejo in pomagajo (23).
- Pohvala gospe M. T.
- Da ti stojijo ob strani, ko ne veš, kako naprej, vedno stojijo ob strani.
- Kontaktiranje je v redu.
- Prijaznost, razumevanje in pomoč.
- Sodelovanje z matično družino otroka.

Na vprašanje je odgovorilo 23 oz. 69,70 % anketiranih. 10 oz. 30,30 % jih na vprašanje ni odgovorilo.

Odgovori rejnic CSD Maribor:

- Razumevanje in podpora tako do otrok kot do rejnikov.
- Socialne delavke so s srcem in dušo na pravem mestu.
- Socialne delavke mi vedno prisluhnejo.
- Socialne delavke so mi vedno pripravljene pomagati (9 odgovorov).
- Ko si v stiski, ti pozitivno svetujejo.
- Da ne sitnarijo, ampak svetujejo.
- So strokovno usposobljene.
- Dobro sodelujejo z nami (2 odgovora).

7 oz. 39,89 % vprašanih na vprašanje ni odgovorilo.

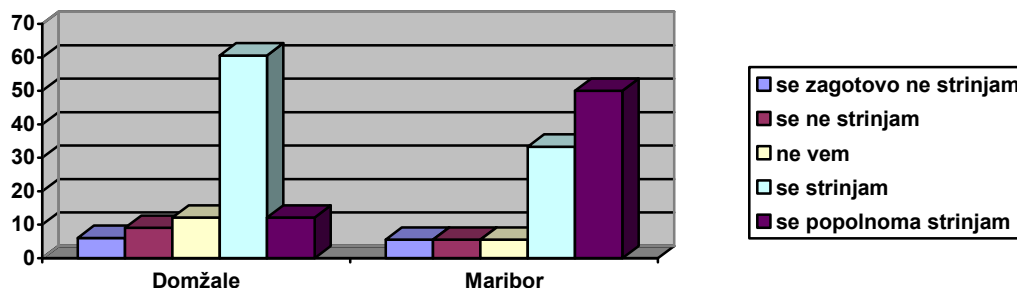
Na vprašanje ponovno niso odgovorile vse rejnice, razlog je verjetno v tem, da niso imele ničesar konkretno za pohvaliti, morda se jim niti ni ljubilo pisati (jim je bližje obkroževanje odgovorov).

Sicer pa lahko iz dobljenih odgovorov vidimo, da rejnicam veliko pomeni, da so jim socialne delavke vedno pripravljene pomagati in jim prisluhniti. Ti odgovori naj bodo socialnim delavkam tudi v pomoč za nadaljnje dobro delo in sodelovanje z rejnicami. Socialne delavke lahko vidijo, kje delajo dobro, hkrati pa je to tudi spodbuda za prihodnje.

4.22 Sodelovanje CSD-ja z matično družino otroka

Trditev: Center za socialno delo se zelo trudi sodelovati z matično družino otroka

Graf 19. Sodelovanje CSD-ja z matično družino otroka

20 oz. 60,61 % anketiranih iz CSD Domžale se strinja s trditvijo, da se center za socialno delo zelo trudi sodelovati z matično družino otroka. Pet (15,15 %) anketiranih CSD Domžale se s trditvijo (zagotovo) ne strinja. Povprečna ocena strinjanja s trditvijo znaša 3,64; pri čemer ocena 1 pomeni, da se s trditvijo zagotovo ne strinjam, ocena 5 pa, da se s trditvijo popolnoma strinjam. Povprečna ocena strinjanja s trditvijo med anketiranimi CSD Maribor je 4,17. Devet oz. 50 % vprašanih se popolnoma strinja s trditvijo, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka. S trditvijo se (zagotovo) ne strinjata dve rejnici CSD Maribor.

Povprečna ocena strinjanja s trditvijo za vse anketirane znaša 3,82. Polovica vprašanih se strinja s trditvijo, popolnoma pa se jih strinja 13 oz. 25,49 %. S trditvijo se (zagotovo) ne strinja 7 oz. 13,73 % vprašanih.

Hipoteza 7: Anketirane rejnice se strinjajo s trditvijo, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka.

Na podlagi izračunanega t-testa, kjer je izračunana vrednost (5,395) večja od tabelirane (2,009), lahko dano hipotezo s 95 % zaupanjem potrdimo. (Primerjana vrednost je 3, $s=1,079$.)

Raziskovalno vprašanje 3: Ali obstaja povezava med oceno dela socialne delavke in oceno, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka?

Pearsonov koeficient med oceno dela socialne delavke in oceno, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka, je 0,363- kar govori o nizki povezavi.

Povprečna ocena strinjanja s trditvijo je med rejnicami CSD Domžale v primerjavi z rejnicami CSD Maribor nekoliko nižja, vendar ni bistvenih odstopanj. Na splošno lahko rečemo, da rejnice ocenjujejo, da se strokovne delavke centrov za socialno delo trudijo sodelovati z matičnimi družinami otrok. Ta podatek me je tudi nekoliko presenetil, kar je razvidno tudi z ozirom na hipotezo, ki sem jo postavila. Sama sem pričakovala bolj negativne odgovore, pri čemer so mojemu sklepanju botrovale kritike, ki jih postavljajo centrom za socialno delo. Centri za socialno delo naj bi namenili premalo pozornosti matični družini otroka, kar naj bi bil tudi vzrok za dolgotrajna rejništva.

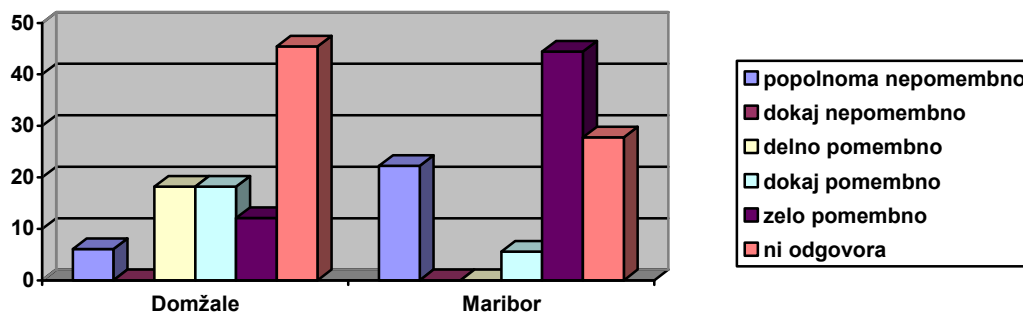
Po mnenju rejnic pa se center za socialno delo trudi sodelovati z matičnimi družinami. Odpirata se mi torej dve vprašanji: na eni strani me zanima, kako uspešne so strokovne delavke pri svojem prizadevanju za sodelovanje z matičnimi družinami, na drugi strani pa se mi zastavlja tudi vprašanje, koliko sodelovanja z matično družino si rejnice sploh želijo. Želim poudariti, da gre pri pridobljenih podatkih za subjektivno oceno rejnic. Morda si nekatere rejnice niti ne želijo (ker menijo, da je tako za otroka najbolje), da bi center preveč sodeloval z matično družino, saj je njihovo mnenje, da za otroka vrnitev domov ni perspektivna rešitev.

Lahko pa iz podatkov izhaja tudi enostavna razlaga, da strokovne delavke CSD-jev delajo dobro in se trudijo sodelovati z matično družino otroka. Skozi celotno diplomsko delo vendarle želim opozoriti na to, da obstajajo v rejništvu tudi primeri dobrih praks, o katerih pa se običajno ne govori.

4.23 Rejništvo – v praksi dolgotrajen ukrep

Ocena pomembnosti dejavnikov za dolgotrajno rejništvo

Graf 4.20 CSD se premalo posveča otrokovi družini

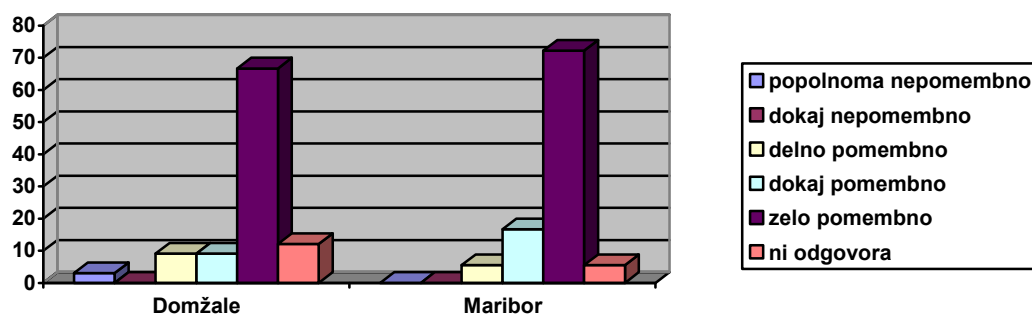

Med rejnicami CSD Domžale jih na vprašanje kar 15 ni odgovorilo, med rejnicami CSD Maribor pa 5.

12 rejnicam CSD Domžale se zdi vzrok, da se CSD premalo posveča otrokovi družini, delno ali pa dokaj pomemben. Med rejnicami CSD Maribor tako meni ena rejnica. Med rejnicami CSD Maribor največ rejnic, osem, meni, da je navedeni vzrok zelo pomemben za dolgotrajno rejništvo.

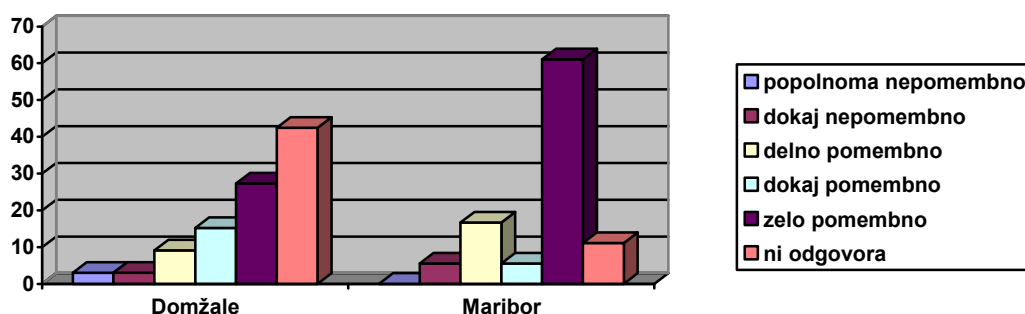
39,22 % vprašanih na vprašanje ni odgovorilo. 23,53 % oz. 12 vprašanih meni, da je navedeni vzrok zelo pomemben za dolgotrajna rejništva, sedem oz. 13,73 % jih meni, da je navedeni vzrok dokaj pomemben, na drugi strani pa jih 6 oz. 11,76 % meni, da je navedeni vzrok popolnoma nepomemben.

Graf 4.21 Otroci prihajajo iz težkega družinskega okolja

S 35 izbirami prevladuje odgovor, da se rejnicam zdi zelo pomembno, da otroci dolgo časa ostajajo v rejništvo zato, ker prihajajo iz težkega družinskega okolja. Pet rejnic na vprašanje ni odgovorilo.

Graf 4.22 Starši si niti ne želijo svojih otrok nazaj

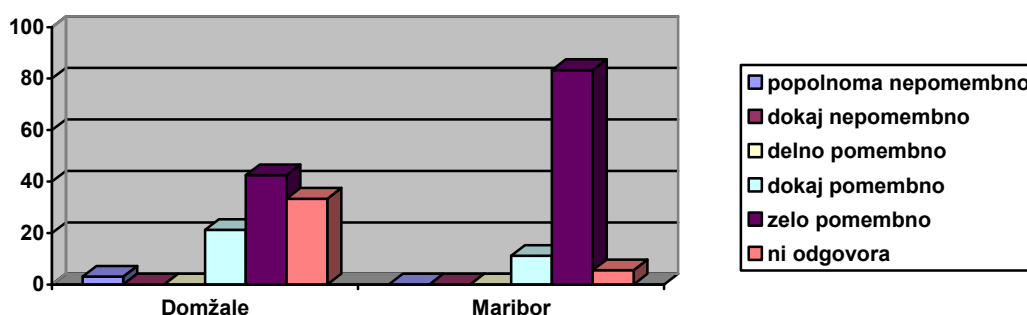

Med rejnicami CSD Domžale jih 14 na vprašanje ni odgovorilo. Devet jih meni, da je postavljeni dejavnik za dolgotrajna rejništva zelo pomemben, pet jih meni, da je pomemben, dve rejnici pa menita, da je navedeni dejavnik popolnoma oz. dokaj nepomemben.

Med rejnicami CSD Maribor jih 11 ocenjuje, da je navedeni vzrok zelo pomemben dejavnik za dolgotrajna rejništva. Ena rejnica pa ocenjuje, da je navedeni razlog dokaj nepomemben.

Skupno 26 oz. 50,98 % rejnic ocenjuje, da je navedeni razlog dokaj oz. zelo pomemben za dolgotrajno rejništvo otrok. Skupno 3 oz. 5,88 % rejnic ocenjuje, da je navedeni razlog popolnoma oz. dokaj nepomemben. 16 oz. 31,37 % rejnic na vprašanje ni odgovorilo.

Graf 4.23 Otrokom je bolje v rejniški družini

Med rejnicami CSD Domžale jih 14 meni, da je zelo pomemben dejavnik za dolgotrajno rejništvo to, da se imajo otroci bolje v rejniški družini. Tudi med rejnicami CSD Maribor jih največ, 16, meni, da je omenjeni razlog zelo pomemben. 11 rejnic CSD Domžale na vprašanje ni odgovorilo, med rejnicami CSD Maribor pa na vprašanje ni odgovorila ena rejnica.

58,82 % vprašanim se zdi zelo pomemben razlog za dolgotrajna rejništva to, da je otrokom bolje v rejniški družini. 15,69 % vprašanih meni, da je navedeni razlog pomemben. 23,53 % jih na vprašanje ni odgovorilo.

Med rejnicami CSD Maribor se na podlagi povprečnih ocen pomembnosti navedenih razlogov kot najpomembnejši izkaže dejavnik, da je otrokom bolje v rejniški družini. Med rejnicami CSD Domžale pa sta si na podlagi povprečne ocene zelo izenačena dva razloga, in sicer, da otroci prihajajo iz težkega družinskega okolja in da je otrokom bolje v rejniški družini. S skupno povprečno oceno 4,67 je najpomembnejši razlog po mnenju rejnic, ki so odgovorile na vprašanje, težko družinsko okolje, iz katerega prihajajo otroci.

Izračunana razmerja med pomembnostjo navedenih dejavnikov so 19:31:23:27; po pomembnosti si dejavniki sledijo v istem vrstnem redu: težko družinsko okolje, otrokom je bolje v rejništvu, starši si ne želijo otrok nazaj in CSD se premalo posveča otrokovi družini.

Raziskovalno vprašanje 3: Kateri izmed naštetih dejavnikov je po mnenju rejnic glavni dejavnik za dolgotrajna rejništva?

Na podlagi dobljenih podatkov sta po mnenju anketiranih rejnic za dolgotrajno rejništvo glavna razloga, da otroci izhajajo iz težkega družinskega okolja in da jim je bolje v rejniški družini. Nesodelovanje centra za socialno delo z matično družino otroka se kaže kot najmanj pomemben razlog za dolgotrajno rejništvo.

Tako kot pri enem izmed prejšnjih vprašanj podobnega tipa tudi tukaj na vprašanje niso odgovarjale vse rejnice. Tukaj lahko še enkrat potrdim tezo, da so rejnice redkeje odgovarjale na vprašanja, ki so se jim zdela manj pomembna. Na vprašanje o pomembnosti težkega družinskega okolja, iz katerega prihaja otrok, je npr. odgovorilo 90,20 % vprašanih – ta odgovor se je izkazal tudi kot najpomembnejši. Medtem se je odgovor, da se CSD premalo posveča otrokovi družini, izkazal za najmanj pomembnega, nanj pa je odgovorilo tudi najmanj, 60,78 % vprašanih rejnic.

Kot najpomembnejši dejavnik se kaže problem v matični družini otroka, iz česar lahko še dodatno poudarimo, da je za vrnitev otroka v matično družino potrebnega veliko dela z matično družino otroka. Na drugi strani pa rejnice ne ocenjujejo, da bi se CSD premalo posvečal otorkovi družini.

4.23.1 Kje še vidite razloge za dolgotrajna rejništva?

Odgovori rejnic CSD Domžale:

- Starši na otroka »pozabijo«, se ne odzivajo na vabila.
- Problem je v matičnih družinah otroka.
- Ne gre drugače, kot da je otrok v rejništvu.
- Razlog je v situaciji matične družine.
- Neurejene razmere pri starših.
- Otroci nimajo kam iti.
- Otroci se v reji počutijo kot doma.

- Če je rejnec dovolj star (18 let), naj se odloči sam.
- Zelo pomembno je, da otrok odrašča v eni rejniški družini.
- Otrok rabi stalnico.
- Starši nimajo volje dobiti lastnih otrok nazaj.
- S tem, da se otroke čim manj bega.

Na vprašanje odprtega tipa je odgovorilo 12 od 33 anketiranih. Njihovi odgovori o razlogih za dolgotrajno rejništvo se pogosto navezujejo na problem matične družine otroka. K temu pa nekateri še dodajajo, da je za otroka, ki ne more živeti v svoji matični družini, pomembno, da odrašča v eni rejniški družini, da otrok potrebuje stalnico in da se ga posledično čim manj bega.

Odgovori rejnic CSD Maribor:

- Nezainteresiranost države in staršev, da se matična družina uredi.
- Otrok nima nikogar ali pa ga njegovi starši nočejo in se zanj ne zanimajo.
- Če je otrok v rejništvu več let, ga ne moremo dati kar nekam drugam, saj ni predmet. Lahko mu je v večletnem rejništvu lepo.
- Starši se premalo trudijo.
- Neurejene družinske razmere.
- Dolgotrajno rejništvo je lahko dobro: če je otrok kot dojenček šel v rejništvo in ga potem mati po desetih letih hoče nazaj, ker si je uredila življenje, je moje mnenje, da ostane v rejništvu, saj svoje mame ne pozna, to je bolje za otroka.
- Otrokom se drugje ne more zagotoviti normalnega življenja.
- Otrok se navadi živeti v rejniški družini, sam ne želi nazaj v družino.
- Se strinjam z dolgotrajnim rejništvom, saj nikomur ne odgovarja, da se seli iz družine v družino, saj s tem nima občutka pripadnosti in ljubezni.

50 % vprašanih na vprašanje odprtega tipa ni odgovorilo.

Tudi med rejnicami CSD Maribor se večina odgovorov vrti okrog neurejene matične družine otroka. Nekateri rejnice izpostavljajo, da dolgotrajno rejništvo ne pomeni vedno slabega in da je lahko otroku v korist.

Večina rejnic glavni vzrok za dolgotrajno rejništvo išče v matični družini otroka; v smislu, da si ta ne prizadeva dovolj, da bi se otrok lahko vrnil domov, da je otrokova matična družina še

vedno neurejena in v takšno družino se otrok ne more vrniti. In če se pri vprašanju zaprtega tipa ni pokazalo, da ima pri dolgotrajnih rejništvih pomembno vlogo CSD, se sedaj to posredno pokaže, saj je CSD tisti, od katerega se pričakuje, da bo delal z matično družino, da bo zmožna sprememb, ki bodo omogočile otrokovo vrnitev domov v urejeno družinsko okolje.

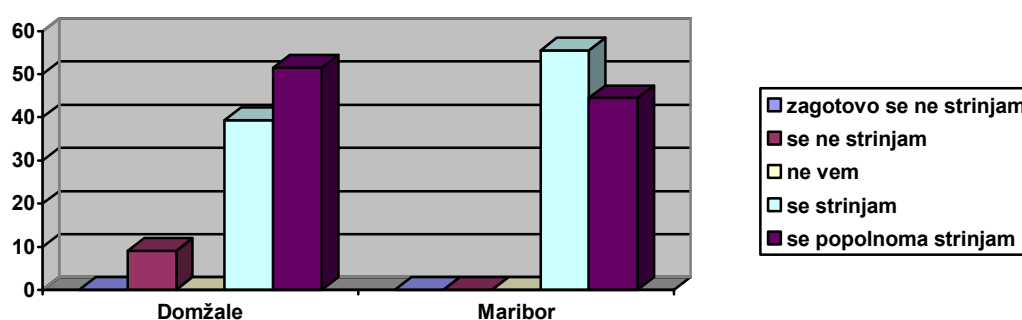
Obenem pa rejnice poudarjajo, da otrok v rejniški družini dobi tisto toplino in varnost, ki je doma ne bi dobil. Rejniška družina mu lahko pomeni stalnico, ki jo otrok potrebuje, zato se otrok lahko v rejniški družini, čeprav več let, dobro počuti. Nekatere rejnice spregovorijo konkretno v prid dolgotrajnemu rejništvu, saj po njihovih besedah otrok v rejniški družini tako dobi stalnico, ki je sicer v matični družini ni.

Zanimivo, da noben odgovor ne podaja kritike dela strokovnih delavk centra za socialno delo. Zanimivo se mi zdi tudi to, da so rejnice same izpostavile pozitivno plat dolgotrajnega rejništva, pri tem pa sklepam tudi, da se rejnice na otroka, ki pri njih živi več let, verjetno še bolj navežejo in se od njega še toliko težje ločijo. Vendar na drugi strani to tudi pomeni, da je rejniška družina otroku sposobna ponuditi toplino, varnost, ljubezen in stalnost, ki jo otrok potrebuje. In tudi otrok se v vseh teh letih verjetno naveže na rejniško družino in ker, kot pravi ena izmed rejnic, potrebuje stalnico, ga ne smemo stalno seliti iz ene družine v drugo.

4.24 Koristnost in nujnost individualnih projektnih skupin

Trditev: Individualne projektne skupine se mi zdijo zelo koristne in nujne

Graf 4.24 Koristnost in nujnost IPS

17 oz. 51,52 % anketiranih iz CSD Domžale se popolnoma strinja s trditvijo, da so individualne projektne skupine zelo koristne in nujne. Med rejnicami CSD Maribor se vse strinjajo oz. popolnoma strinjajo, da so individualne projektne skupine zelo koristne in nujne.

49,02 % vprašanih se popolnoma strinja s trditvijo, da so individualne projektne skupine zelo koristne in nujne v rejništvu. 45,10 % anketiranih rejnic pa se s trditvijo strinja.

Hipoteza 8: Anketirane rejnice se (popolnoma) strinjajo s trditvijo, da so IPS koristne in nujne.

Na podlagi t-testa, kjer je izračunana t-vrednost 12,671 (primerjana vrednost 3, $s = 0,766$) večja od tabelirane 2,009, dano hipotezo potrdimo.

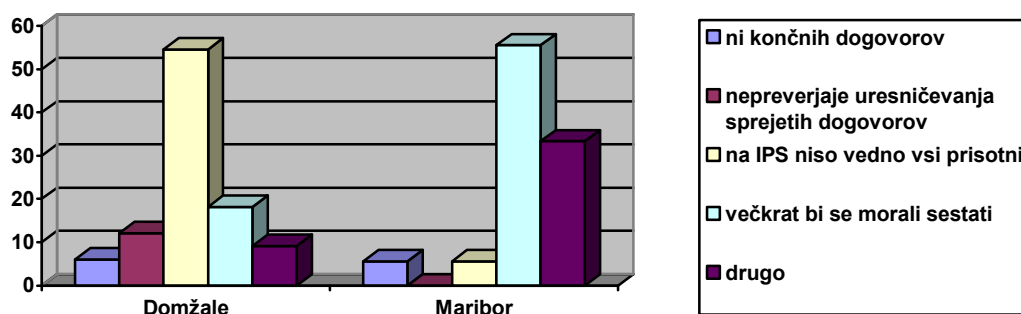
Na podlagi dobljenih rezultatov lahko rečemo, da so individualne projektne skupine z vidika anketiranih rejnic koristne in nujno potrebne. Tako jasnega odgovora nisem pričakovala, tudi glede na to, da se v javnosti pojavljajo kritike o neučinkovitosti IPS. V. Berglez (2007: 7–13) opozarja, da IPS vselej ne potekajo tako kot predvideva zakon, pogosto se za sodelovanje pri IPS ne uspe pridobiti otrokovih staršev. Berglezova celo izpostavi, da so IPS za otroke škodljive (Rakar 2010: 97). Dobljeni podatki, ki so jih posredovale rejnice dveh CSD-jev v Sloveniji pa jasno govorijo o nujnosti in koristnosti IPS.

Dobljene rezultate si razlagam kot klic po tem, da rejnice sprejemajo idejo o IPS in da je potrebno na tem graditi. Zavedam se, da se v praksi IPS ne izvajajo tako, kot to predvideva zakon, kar pomeni, da socialne delavce na tem področju čaka še veliko dela.

Ena izmed rejnic (osebni razgovor) pa me je opozorila, da dobljeni podatki govorijo o tem, da rejnice ne poznajo pravega namena IPS, saj se v praksi skorajda ne izvajajo. Morda bi v ta namen morala postaviti predhodno vprašanje, kaj rejnice razumejo kot namen IPS. S tem bi videla, če rejnice poznajo namen IPS, in posledično bi bili tudi odgovori na to vprašanje bolj veljavni.

4.25 Pomanjkljivost individualnih projektnih skupin.

Graf 4.25. Pomanjkljivosti IPS

Kot največja pomanjkljivost individualnih projektne skupin se med rejnicami CSD Domžale z 18 odgovori kaže, da na IPS niso vedno prisotni vsi, ki jih zakon predvideva. Šest anketiranih iz CSD Domžale meni, da je največja pomanjkljivost pogostost srečanj – da bi se morali vsi udeleženi večkrat zbrati. Štirje anketirani vidijo pomanjkljivost IPS v tem, da nihče ne preverja, če se sprejeti dogovori tudi izvajajo in uresničujejo. Dva anketirana menita, da se na IPS ne doseže nobenih končnih dogovorov. Pod *drugo* pa je ena anketirana rejnica iz CSD Domžale navedla, da je težko sodelovati s starši otroka, dve pa, da sta z IPS povsem zadovoljni.

Med rejnicami CSD Maribor jih deset meni, da bi se morali vsi udeleženi v rejništvu večkrat zbrati na IPS. Šest rejnic je obkrožilo odgovor *drugo* in k temu so štiri zapisale, da so s potekom IPS zadovoljne oz. ne vidijo pomanjkljivosti, ena je izpostavila, da jo moti nezainteresiranost otrokovih staršev, ena pa, da so IPS koristne zato, ker imajo rejnice tako možnost spoznati otrokove starše.

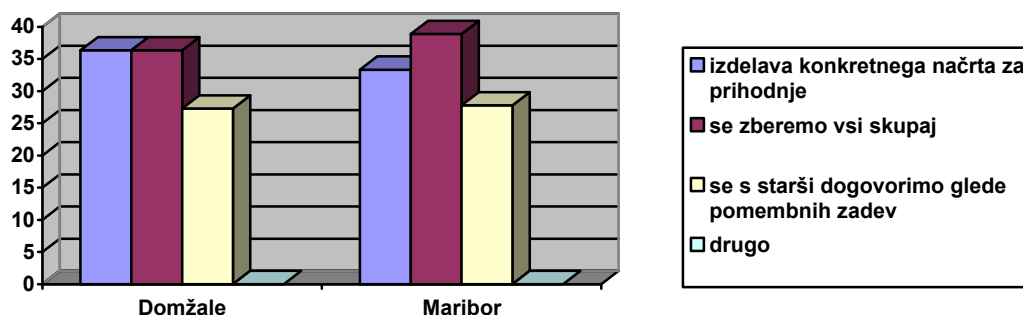
V celoti gledano največ, 19 oz. 37,25 % rejnic kot največjo pomanjkljivost IPS zaznava, da na srečanju niso vedno vsi prisotni, čemur s 16 odgovori sledi želja po pogostejših srečanjih.

Tokrat se odgovori rejnic med centroma za socialno delo nekoliko razlikujejo. Medtem ko rejnice iz CSD Domžale vidijo največjo pomanjkljivost v tem, da na IPS niso vedno vsi prisotni, pa med rejnicami CSD Maribor prevladuje mnenje, da bi morale IPS potekati večkrat. Odgovori se verjetno razlikujejo tudi zaradi same prakse dela, ki ga imajo socialne delavke posameznega centra. Na podlagi dobljenih podatkov torej lahko rečem, da bi si morale strokovne delavke CSD Domžale bolj prizadevati, da za sodelovanje pridobijo otrokove starše, medtem ko naj bi na CSD Maribor poskušali IPS organizirati pogosteje. Kot opozarja tudi Čačinovič Vogrinčičeva (2006), individualne projektne skupine ne smejo biti enkratni dogodek v letu.

Kot najredkeje omenjena pomanjkljivost IPS pa se izpostavlja, da se na IPS ne doseže končnih dogovorov, kar lahko pomeni, da se na IPS dosega končne dogovore, lahko pa to pomeni tudi, da rejnic dejansko ne moti, če se na IPS ne sklepajo končni dogovori o nadaljnjem poteku rejništva.

4.26 Prednosti individualnih projektnih skupin

Graf 4.26 Prednosti IPS

12 oz. 36,36 % anketiranih iz CSD Domžale meni, da je prednost IPS v tem, da se izdelava konkreten načrt dela v prihodnje. Prav tako 12 oz. 36,36 % vidi prednost v tem, da se na IPS zberejo vsi skupaj (otrok, starši, rejniki, strokovnjaki z različnih področij). Med rejnicami CSD Maribor se kot najpomembnejša prednost IPS s sedmimi oz. 38,89 % izbirami kaže to, da se zberejo vsi skupaj, s šestimi oz. 33,33 % pa izdelava konkretnega načrta za delo v prihodnje.

20 anketiranih vidi največjo prednost IPS v tem, da se zberejo vsi skupaj, z enim odgovorom manj sledi, da se izdelava konkreten načrt za delo v prihodnje, s 14 odgovori pa sledi odgovor, da se na IPS dogovorijo glede vseh pomembnih zadev.

Med odgovori na zastavljeno vprašanje ni odgovora, ki bi prevladoval, ampak so odgovori na vprašanje enakomerno razporejeni. Medtem ko se je pri prejšnjem vprašanju kot največja pomanjkljivost IPS pokazalo, da se na IPS ne zberejo vsi udeleženi v rejniškem sistemu, pa se je sedaj kot največja prednost IPS izkazalo ravno obratno, torej da se na IPS zberejo vsi skupaj. S tega vidika mislim, da bi morala vprašanja o IPS nekoliko drugače oblikovati ali pa bi morda morala postaviti vprašanja odprtega tipa.

Moja prejšnja sklepanja, ker se je kot najredkejša pomanjkljivost IPS pokazalo oblikovanje končnih načrtov dela za prihodnje, lahko sedaj ovržem. Na podlagi dobljenih podatkov namreč ne gre za to, da se na IPS končnih dogovorov ne bi dosegalo in to rejnic ne bi motilo, ampak se očitno končni dogovori za nadaljnji potek rejništva sklepajo.

5 RAZPRAVA

Tako dobljeni rezultati raziskave kot podatki, ki jih je objavilo Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve (<http://www.mdds.gov.si/si/statistika/rejnistvo/>), govorijo o tem, da imajo rejniško dejavnost v glavnem registrirano predstavnice ženskega spola. Vendar se je potrebno zavedati, da se mora za izvajanje rejniške dejavnosti, če želimo, da je uspešno, odločiti celotna družina. Pomembno je, da se z odločitvijo o izvajanju rejniške dejavnosti strinjajo tako partner kot otroci. Kot pravi Craft (adoption.about.com/od/fosterin1/a/fosterbasic.htm), mora biti rejniška družina pripravljena na sprejetje otroka z negativnimi preteklimi izkušnjami in sodelovanje z različnimi strokovnjaki. Tudi otrokom verjetno ni lahko sprejeti, da v njihovo družinsko okolje prihajajo »tujci« otroci, ki prav tako potrebujejo toplino, ljubezen, razumevanje ipd. Dobljeni podatki so namreč pokazali, da ima kar 82,35 % rejnic tudi lastne otroke. Povprečna starost anketiranih rejnic znaša nekaj več kot 48 let, slednje pa lahko povežemo tudi s podatkom, da se skoraj polovica anketiranih z rejništvom ukvarja med 11 in 20 let. Tri vprašane rejnice so stare nad 64 let. Ta starost se mi zdi že kar visoka in menim, da bi bilo v korist otroka smiselno postaviti tudi zgornjo mejo starosti rejnic in rejnikov.

Nekoliko v nasprotju z zakonom pa so dobljeni podatki o izobrazbeni strukturi rejnic. 43,14 % vprašanih rejnic ima dokončano le osnovnošolsko izobrazbo, medtem ko Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD, Uradni list RS, št. 110/2002 in nasl.) le izjemoma dopušča nižjo izobrazbo od poklicne ali strokovne izobrazbe. Na drugi strani pa se nam odpira vprašanje o pomembnosti stopnje izobrazbe izvajalcev rejniške dejavnosti. V Pravilniku o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti je predvideno 10–12-urno usposabljanje, za izvajalce rejniške dejavnosti pa 20–25-urno izobraževanje v roku petih let (glej poglavje 1.3.1.9.2). Je to dovolj? Oziroma, kaj je pomembnejše, stopnja izobrazbe rejnic ali motiv, ki jih je pripeljal do odločitve za rejništvo? Podatki na podlagi raziskave so pokazali, da so se rejnice odločile za rejništvo zaradi t. i. altruističnih dejavnikov, ki sem jih navedla v vprašalniku, torej zaradi želje po pomoči drugim in občutka dobroteljnosti ter zaradi ljubezni do otrok.

Ne glede na stopnjo izobrazbe se mi zdijo vzpodbudni podatki, da so se rejnicam zdela uvodna izobraževanja koristna in da pogrešajo še več izobraževalnih vsebin. Zelo pomembno se mi namreč zdi, da so rejnice pripravljene sprejemati nova znanja, ki bi jih potrebovale pri

sovjem delu. Rejnice torej prepoznavajo potrebo po dodatnih znanjih in si jih želijo – zdi se mi dobro, da to slišijo socialne delavke obeh centrov za socialno delo.

Cilj rejništva je, da se bo otrok lahko nekoč vrnil v svojo matično družino. Za slednje pa je potrebnega veliko dela z matično družino, da bo ta zmogla spremembe, ki bodo otroku omogočile, da odraste v samostojno, odgovorno in zrelo osebo. Večina rejníc ocenjuje, da rejništvo uspe, če je otrok opremljen za samostojno in odgovorno življenje, je uspešen in ima pozitivno mnenje o lastnem rejništvu. Zanimivo je, da nobena izmed rejníc ne omenja, da rejništvo uspe, ko se otrok lahko vrne v matično družino. Slednje pa lahko povežemo tudi z dobljenim podatkom, da se rejnice bolj ali manj strinjajo s trditvijo, da se center za socialno delo zelo trudi sodelovati z matično družino otroka. Tu se odpira vprašanje, koliko sodelovanja z matično družino si rejnice sploh želijo. Med razlogi za dolgotrajna rejništva se kot najmanj pomemben izmed naštetih kaže nesodelovanje centra za socialno delo z matično družino otroka. Ko pa rejnice odgovarjajo na odprti tip vprašanja, kot vzrok za dolgotrajno rejništvo najpogosteje omenjajo razmere v matični družini otroka. Kdo, če ne center za socialno delo, je dolžan vzpostaviti delovni odnos z matično družino, da bo zmogla spremembe, da se bo otrok lahko vrnil v svoje primarno okolje?

Večina anketiranih bi se danes ponovno odločila za rejništvo, kljub temu da ocenjujejo, da njihovo delo v družbi ni cenjeno in spoštovano. Oceno spoštovanja in cenjenosti rejniškega dela lahko povezujemo tudi z višino rejnine, ki so jo deležne rejnice. Kot pravi Berglezova (2005: 169), je nizka rejnina lahko tudi pokazatelj razvrednotenja rejniškega dela. Tudi uporabljena terminologija v rejništvu se tako različnim strokovnjakom kot tudi vprašanim rejnícam ne zdi ustrezna. Neustreznost uporabljene terminologije vprašane rejnice povezujejo predvsem s posledicami, ki jih nosi otrok v rejništvu. Uporabljena terminologija je preveč označujoča in otroke še dodatno stigmatizira.

Zelo pozitivni so rezultati v povezavi z delom in sodelovanjem s centrom za socialno delo. Rejnice zelo dobro ocenjujejo delo socialnih delavk, po pomoč in podporo se pogostokrat obrnejo na center za socialno delo, dodatno pomoč in podporo s strani centra za socialno delo pa občasno pogrešajo. Želijo si tudi več medebojnih srečanj.

Rejnícam se zdijo individualne projektne skupine koristne in nujne, na drugi strani pa je veliko kritik usmerjenih v delovanje IPS – da se v praksi sploh ne izvajajo –, torej se postavlja vprašanje, ali rejnice sploh vedo, kaj so IPS. Poleg tega naj bi na IPS najpogosteje manjkali otrokovi biološki starši, potekale, če že, naj bi zelo poredko oz. naj bi bile sklicane za več

otrok hkrati ipd. (glej poglavje 1.6.8). Cilj individualnih projektnih skupin je soustvarjanje procesa rejništva vseh udeleženi. IPS so torej prostor, kjer potekajo dogovori, se sooblikujejo koraki za v prihodnje in je obenem dana možnost, da se srečata rejniška in matična družina otroka. Rejnice največjo pomanjkljivost individualnih projektnih skupin vidijo v tem, da na IPS niso vedno vsi prisotni, ter si obenem želijo pogostejših srečanj v obliki IPS. Največjo prednost IPS pa vidijo (zanimivo) v tem, da so IPS prostor, kjer se zberejo vsi udeleženi in se dogovorijo glede pomembnih zadev o otroku. Odgovori o pomanjkljivostih in prednostih IPS se ne ujemajo povsem, kar si razlagam tudi tako, da bi morala vprašanja glede IPS zasnovati nekoliko drugače. V prvi vrsti bi bilo potrebno odkriti, kako rejnice sploh razumejo koncept IPS, kaj po njihovem mnenju IPS so in kako pogosto potekajo, kako v njih sodelujejo ipd. Šele potem bi prišla v poštev vprašanja odprtega tipa o prednostih in pomanjkljivostih IPS.

Ob koncu želim spregovoriti nekaj besed o samem poteku raziskave. Začetna predvidena populacija vključenih v raziskavo je najprej zajemala okrog 70 rejnic z območja CSD Domžale. Vendar sem dobila vrnjenih le slabo polovico vprašalnikov – 33. Ker sem vseeno želela dobiti nekoliko več podatkov, ki bi na drugi strani tudi povečali veljavnost raziskave, sem v zadnjem trenutku za sodelovanje pridobila še rejnice s CSD Maribor. Tudi tukaj sem dobila vrnjenih očitno manj vprašalnikov od pričakovanega; pričakovala sem jih najmanj 30, dobila pa sem jih 18. Zato želim izpostaviti, da dobljeni podatki nikakor niso posplošljivi na celotno populacijo rejnic in rejnikov v Sloveniji.

Prav tako ne morem dobljenih podatkov z zagotovostjo posploševati na rejnice z območij CSD Domžale in CSD Maribor. Tudi zato ne, ker je zbiranje podatkov v obeh primerih potekalo v času mesečnih srečanj rejnic. Zavedati se je namreč treba, da nekatere rejnice sploh ne obiskujejo mesečnih srečanj; bodisi zaradi pomanjkanja časa bodisi iz drugih razlogov in je morda njihov pogled na rejništvo povsem drugačen ter bi lahko bistveno spremenil sliko o rejništvu, ki sem jo dobila sama. Za večjo veljavnost podatkov bi morala za sodelovanje pridobiti več rejnic in ne samo tistih, ki obiskujejo organizirana mesečna srečanja na centru za socialno delo.

Kljub vsem omenjenim dejavnikom, ki ne govorijo v prid raziskave, pa menim, da noben pogled rejnice ni zanemarljiv in to je potrebno upoštevati. S tega vidika sem dobljene podatke prikazala tudi ločeno za oba centra za socialno delo, da bodo pristojne socialne delavke lažje videle, kje delajo dobro in kje so potrebne spremembe. Kljub temu da bi lahko bila slika ob

večjem številu sodelujočih v raziskavi drugačna, pa menim, da dobljenih podatkov ne smemo povsem odmisлити in bodo v pomoč predvsem socialnim delavkam Centra za socialno delo Domžale in Centra za socialno delo Maribor.

Kljub temu da sem bila s strani socialnih delavk opozorjena, da morajo biti vprašanja enostavna in kljub temu da so jih poleg mentorjev pregledale tudi socialne delavke, še vseeno nisem dobila odgovorov na vsa vprašanja, kar si lahko razlagam tudi z morebitno nejasnostjo zastavljenih vprašanj.

6 SKLEPI IN UGOTOVITVE

- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD, Uradni list RS, št. 110/2002 in nasl.) v 5. členu ureja, da morajo imeti kandidati za opravljanje rejniške dejavnosti zaključeno vsaj poklicno ali strokovno izobrazbo, vendar pri tem dopušča tudi izjeme. Kot kažejo podatki, so očitno te izjeme kar pogoste, saj ima zaključeno le osnovno šolo kar 43,13 % vključenih v raziskavo. Še vedno pa je ta odstotek nižji, kot sem predvidevala v hipotezi, zato sem hipotezo, da ima le osnovnošolsko izobrazbo več kot 50 % anketiranih, zavrnila.
- Podatki so pokazali, da na splošno drži, da je praksa centrov za socialno delo, da otroke nameščajo v rejniško družino, ki je blizu otrokove matične družine.
- Kot najpomembnejša dejavnika pri odločitvi za rejniško dejavnost sta se izkazala čut za dobrodelnost in želja po pomoči drugim ter ljubezen do otrok. Omenjena dejavnika se mi zdita tudi nujen predpogoj za uspešno rejništvo, kjer bo rejniška družina lahko otroku ponudila dobro izkušnjo, za katero je bil v matični družini prikrajšan.
- Na podlagi dobljenih podatkov sem ugotovila, da obstaja nizka povezava med verjetnostjo ponovne odločitve za rejniško dejavnost in oceno ugleda rejniškega dela v družbi. Podatki so pokazali, da bi se kar 88,23 % rejnic danes (zagotovo) ponovno odločilo za rejništvo, medtem ko 60,78 % anketiranih ocenjuje, da njihovo delo v družbi ni cenjeno in spoštovano.
- Uspešno rejništvo večina rejnic povezuje z osamosvojitvijo otroka, ki se izšola in se opremi za nadaljnje življenje. Zelo blizu mi je opredelitev nekaterih rejnic, da rejništvo uspe, ko ima tudi otrok pozitivno mnenje o lastnem rejništvu.
- Hipotezo o neustrezni terminologiji (rejenec, rejnica ipd.) sem na podlagi dobljenih podatkov potrdila; rejnice govorijo predvsem o negativnem prizvoku termina, katerega breme najpogosteje nosi ravno otrok. Kljub temu pa je še vedno 43,13 % rejnic, ki jih omenjena terminologija ne moti.
- 90,20 % anketiranih rejnic se (popolnoma) strinja s trditvijo, da so jim uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnice zelo koristila. V nadaljevanju pa rejnice izražajo potrebo po še dodatnih izobraževanjih – takšnih je kar 72,55 % anketiranih.
- 39,22 % vprašanih rejnic občasno pogreša več podpore in pomoči s strani CSD-ja, medtem ko le 9,80 % vprašanih pravi, da se po pomoč in podporo na CSD ne obrnejo

nikoli oz. redkokdaj. Podporo in pomoč s strani CSD-ja pa (zelo) pogosto pogrešajo samo tri anketirane rejnice.

- Povprečna ocena zadovoljstva z delom socialne delavke znaša 4,06; pri čemer ocena 1 pomeni zelo nezadovoljen, ocena 5 pa zelo zadovoljen. Dobljeni podatek torej govori o tem, da socialne delavke v povprečju delajo dobro in so rejnice z njihovim delom zadovoljne.
- Ne gre pa preslišati potrebe rejnic po dodatnih medsebojnih srečanjih in druženjih ; željo po več srečanjih med rejnicami je izrazilo 49,02 % anketiranih.
- O pozitivni oceni dela centrov po mnenju anketiranih rejnic govorijo tudi odgovori, da rejnice pogrešajo zelo malo stvari in da pohvalijo delo strokovnih delavk, pri katerih najbolj cenijo to, da so jim pripravljene prisluhniti in ponuditi pomoč, ko jo potrebujejo.
- Izračunani indeks zadovoljstva z delom in sodelovanjem CSD-ja znaša 17,27, kar je nad srednjo vrednostjo in pomeni, da so rejnice na splošno zadovoljne z delom in sodelovanjem CSD-ja.
- Nekoliko presenetljiv je podatek, da se je kar 76,47 % anketiranih rejnic (popolnoma) strinjalo s trditvijo, da se center za socialno delo zelo trudi sodelovati z matično družino otroka. Ob tem se mi odpira vprašanje, kako uspešni so CSD-ji pri tem sodelovanju, in obenem se postavlja tudi dilema, koliko sodelovanja z matično družino si rejnice sploh želijo – morda ocenjujejo, da je za otroka bolje, da ostane v rejniški družini.
- Najpomembnejša razloga za dolgotrajno rejništvo sta po mnenju vseh anketiranih rejnic to, da je otrokom bolje v rejniški družini, in dejstvo, da otroci prihajajo iz težkega družinskega okolja.
- Rejnice razloge za dolgotrajno rejništvo povezujejo predvsem z neurejenimi razmerami v matični družini otroka, nekatere pa izpostavljajo tudi, da je lahko dolgotrajno rejništvo otroku v korist.
- 94,12 % anketiranih rejnic se (popolnoma) strinja, da so individualne projektne skupine koristne in nujne. Pri slednjih pa kot največjo pomanjkljivost izpostavljajo to, da na IPS niso vedno prisotni vsi člani rejniškega sistema. Na drugi strani vidijo prednost IPS v tem, da se na njih zberejo vsi udeleženi v problemu in rešitvi.

7 PREDLOGI

V nadaljevanju predstavljam predloge, ki izhajajo iz ugotovitev na podlagi opravljene raziskave.

- V javnosti bi bilo potrebno spregovoriti tudi o primerih dobrih praks v rejništvu z namenom promoviranja rejniškega dela. Rezultati v raziskavi so pokazali, da rejnice ocenjujejo, da njihovo delo v družbi ni cenjeno in spoštovano. Primeri dobrih praks obstajajo in o njih je potrebno spregovoriti tudi zato, da širša javnost sliši, da se vsa rejništva ne končajo slabo in da je rejništvo lahko za otroka tudi dober izid. Potrebno je poudarjati pozitivne vidike rejništva, saj ima negativen ugled rejništva v družbi negativne posledice ravno na otroka.
- Sprememba terminologije, ki bo manj stigmatizirajoča predvsem do otrok in tudi izvajalcev rejniške dejavnosti. Namesto rejenec predlagam otrok, morda otrok, ki trenutno ne more živeti v svoji biološki družini.
- Rejnice so izrazile potrebo po več izobraževanjih in usposabljanjih; posledično predlagam, da centri za socialno delo organizirajo več izobraževalnih vsebin, ki bodo prilagojene potrebam in zanimanju rejnic. V ta namen bi bilo potrebno raziskati, katere so vsebine, ki rejnice zanimajo in bi se o njih želele dodatno izobraževati ter izpopolnjevati.
- Rejnice so izrazile tudi željo po pogostejšem druženju; predlagam, da CSD-ji organizirajo več kot le mesečna srečanja rejnic. CSD Maribor bi se lahko zgledoval po CSD Domžale, kjer organizirajo letna letovanja rejniških družin, predlagam tudi organizirane supervizije, ki bi jih vodil izkušen supervizor.
- Oblikovanje dežurne službe, ki bi v nujnih primerih nudila pomoč in podporo rejnicam tudi v večernih urah in med vikendi.
- Dolgotrajno rejništvo ni nujno slabo, kar so izrazile tudi rejnice; predlagam, da se pod določenimi pogoji npr. uzakoni in opredeli dolgotrajno rejništvo. Prav tako je potrebna konkretna opredelitev kratkotrajnega rejništva. Za zgled navajam primer Anglije (Rakar 2010: 46–47), kjer poznajo t. i. zasilno-krizno namestitvijo/oskrbo, ki ponavadi traja le nekaj dni, ko otrok potrebuje rejniško družino zaradi izrednih razmer

v matični družini. Kratkotrajno rejništvo traja do nekaj mesecev, v tem obdobju poteka intenzivno delo s starši, poudarek pa je tudi na ohranjanju stikov otroka z matično družino. V primeru, ko otrok ne more živeti v matični družini in se posvojitev ne zdi realna in primerna rešitev, pride v poštev dolgotrajno rejništvo. V nadaljevanju v Angliji ločijo še med počitniškim, specializiranim in zasebnim rejništvom. Potrebno bi bilo tudi jasneje definirati, kdaj in pod katerimi pogoji je smiselno in primeren prehod iz rejništva v posvojitev.

- Kot najpogostejši vzrok za dolgotrajna rejništva se kaže problem v matični družini otroka; predlagam več strokovno kompetentnega dela strokovnih delavcev z matično družino otroka. Za uspešno rejništvo je nujno, da strokovni delavci za sodelovanje pridobijo otrokovo matično družino, kar pa lahko dosežejo s kvalitetno zastavljenim delovnim odnosom, za katerega je potrebna strokovno usposobljena socialna delavka.
- Za starše otrok, ki ne morejo živeti doma, predlagam obvezna izobraževanja, delavnice ipd. na temo družine, ki bi se jih morali starši udeleževati. S tem bi izrazili interes, da se njihov otrok vrne v matično družino. V primeru, ko v določenem obdobju (npr. v Franciji v roku enega leta) starši za otroka ne pokažejo nobenega interesa, se mi zdi smiselno razmišljati o dolgoročnejši rešitvi za otroka.
- Potrebna je še veliko dela na individualnih projektnih skupinah; predvsem je potrebnega veliko dela, da se za sodelovanje pridobi tudi otrokovo matično družino.
- Potrebno bi bilo raziskati, kako pogosto se v praksi IPS izvajajo in kako potekajo.
- Potrebno bi bilo raziskati, katere so tiste vsebine, o katerih si rejnice želijo dodatnih izobraževanj, usposabljanj.
- Potrebno bi bilo raziskati tudi, kaj rejnice menijo o prehodu iz dolgotrajnega rejništva v posvojitev ter kaj o tej (in drugih) dilemah menijo drugi udeleženi v rejniškem sistemu. S tem mislim na perspektivo otrok, ki živijo v rejništvu, na perspektivo njihovih bioloških staršev in perspektivo strokovnih delavcev, ki delajo v rejništvu. Da bi dobili celotno sliko o dilemah v rejništvu, bi bilo potrebno raziskavo razširiti na omenjene udeležence v rejništvu – v diplomski nalogi sem zajela le perspektivo izvajalk rejniške dejavnosti.

8 LITERATURA

- Bajec, A. (1994), *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- Berglez, V., Bevc, V. idr. (2007), *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Maribor: Združenje MOČ.
- Berglez, V. (2005), *V rejništvu*. Maribor: Družina Berglez.
- Bevc, V. (1999), *Posvojitev otrok*. Ljubljana: DAG Grafika.
- Boštjančič Prosen, K. (2006), Sodelovanje v rejniškem sistemu je za strokovnega delavca vedno nov izziv in odkrivanje novih možnosti. *Rejniški glasnik*, št. 45, str. 20–22: CSD Domžale.
- Brolih Cerar, B. (2008), Ocena uspešnosti nekdanjih rejencev z vidika rejniške družine. *Rejniški glasnik* št. 47, str. 3–13: CSD Domžale.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine: Prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čepič Kočever, H. (2006), *Razlogi za rejništvo in maloštevilne posvojitve pri otrocih brez staršev*. Ljubljana: FSD (diplomska naloga).
- Kelly, G., Gilligan, R. (2000), *Issues in foster care*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Kerma, A. (2003), Kaj je rejništvo. *Rejniški glasnik*, posebna izdaja, str. 3: CSD Domžale.
- Kompare, A., Stražišar, M., Vec, T., Dogša, I., Jaušovec, N., Curk, J. (2001), *Psihologija: Spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS
- Končina–Petrenel, M. (1998), *Pomoč otrokom, ko starši odpovedo: Družinsko-pravni vidik*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Magister, N. (1998), *Rejništvo – uporabljene ali opuščene možnosti socialnega dela za pomoč otrokom*. Ljubljana: N. Magister (diplomska naloga).
- Mali, M. (1994), *Da bi bilo rejništvo bolj uspešno*. Ljubljana: VŠSD (diplomska naloga).

- Mali, M. (1999), Mladostnik rejenec. *Rejniški glasnik* št. 37, str. 20–26: CSD Domžale.
- Mali, M. (2003), Sodobno socialno delo kot osnova za uresničevanje zakonodaje o rejništvu. *Rejniški glasnik*, posebna izdaja, str. 65–72: CSD Domžale.
- Mali, M. (2006), Odprimo glave za rejništvo. *Rejniški glasnik* št. 45, str. 51–54: CSD Domžale.
- Mali, M. (2007), Nove poti v rejništvu: Dnevno rejništvo. *Rejniški glasnik* št. 46, str. 3–23: CSD Domžale.
- MacAuley, C. (1997), *Children in long- term foster care: Emotional and social development*. Aldershot: Avebury.
- Mešl, N. (2007), *Teorije ravnanja in uspešnost procesov pomoči v socialnem delu z družinami*. Ljubljana: Mešl N. (doktorska disertacija).
- Mikič, N. (2010), *Nedosegljive sanje v sistemu rejništva in ustanov*. Ljubljana: založba KATR.
- Mikša, B. (2001), *Rejništvo – kratkotrajen ukrep in pomoč družini*. Ljubljana: VŠSD (diplomska naloga).
- Rakar, T., Boškič, R., Boljka, U., Smolej, S., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V., Čačinovič Vogrinčič, G., Zaviršek, D., Sobočan, A., Urh, Š., (2010), *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva*. Ljubljana: MDDSZ: Direktorat za družino (delovno gradivo)
- Repotočnik, B. (2000), *Socialno delo v rejništvu*. Ljubljana: VŠSD (diplomska naloga).
- Satir, V. (1995), *Družina za naš čas*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Skupnost CSD (2008), *Katalog javnih pooblastil in nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo*.
- Skynner, R., Cleese, J. (1993), *Družine in kako v njih preživeti*. Ljubljana: Tangram.
- Tomec, M. (1999), Izobraževanje domžalskih rejniških staršev. *Rejniški glasnik* št. 37, str. 71–73: CSD Domžale.
- Tomec, M. (2004), *Uspešnost rejništva otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami*. Ljubljana: M. Tomec (diplomska naloga).
- Tomori, M. (1994), *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
- Vries, S. de, Bouwkamp, R. (1995), *Psihosocialna družinska terapija*. Logatec: Firis.

- Zupančič, E. (1987), *Posvojen otrok, zaželen in ljubljén*. Ljubljana: Občinska raziskovalna skupnost Ljubljana Center in Cankarjeva založba.
- Žiberna, R. T. (2008), Rejništvo–zanemarjeno področje v slovenski literaturi. *Rejniški glasnik* št. 47, str. 14–21: CSD Domžale.
- Žiberna, M. (1995) *Skupinsko in skupnostno socialno delo na področju rejništva*. Ljubljana: Žiberna (diplomska naloga).

PRAVNI VIRI

- Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (1999), Ur. l. RS–MP, št. 26/99.
- Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1989), Ur. l. SFRJ; Mednarodne pogodbe št. 15/90.
- Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, Ur. l. RS, št. 54/2003 Ur. l. 78/2008.
- Ustava RS, Ur. l. RS, št. 33I/1991-I ,Ur. l. RS, št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006.
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, Uradni list RS, št. 110/2002 in nasl., Ur. l. RS, št. 56/2006 Odl.US: U-I-289/04-26, 114/2006-ZUTPG.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list SRS, št. 15/1976 in nasl., Ur. l. SRS, št. 30/1986-ZNP (20/1988 popr.), 1/1989, 14/1989, RS, št. 13/1994-ZN, 82/1994-ZN-B, 29/1995-ZPDF, 26/1999-ZPP, 60/1999 Odl.US: U-I-273/98, 70/2000-ZZNPOB, 64/2001, 110/2002-ZIRD, 42/2003 Odl.US: U-I-312/00-40, 16/2004, 69/2004-UPB1, 101/2007 Odl.US: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45.

ELEKTRONSKI VIRI

- Berglez, V. (2009), <http://www.vest.si/2009/10/30/o-rejnistvu-in-druzinski-zakonodaji-vida-berglez/>, (pridobljeno 29. 3. 2010).
- Center za socialno delo Maribor, <http://www.csd-mb.si/sl/page/view/Rejnistvo>, (pridobljeno 1. 6. 2010).
- Craft, C., <http://adoption.about.com/od/fosterin1/a/fosterbasics.htm>, (pridobljeno (14. 4. 2010).

- Čebašek – Travnik, Z. (2008), [http://www.shrani.si/f/2R/6A/1oyRI6Nf/otrokove-pravice-mf-podi.ppt#257,4,Domača zakonodaja](http://www.shrani.si/f/2R/6A/1oyRI6Nf/otrokove-pravice-mf-podi.ppt#257,4,Domača%20zakonodaja), (pridobljeno 14. 5. 2010).
- Čepin, M. (2002), www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/27612, (pridobljeno 29. 3. 2010).
- Eurochild, (2010), Children in alternative care, http://www.eurochild.org/fileadmin/user_upload/Publications/Eurochild_Reports/Eurochild%20Publication%20-%20Children%20in%20Alternative%20Care%20-%202nd%20Edition%20January2010.pdf (pridobljeno 15. 5. 2010).
- <http://med.over.net/forum5/read.php?142,4110379>, (pridobljeno 14. 4. 2010).
- <http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/rejnistvo/>, (pridobljeno 30. 4. 2010).
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/, (pridobljeno 30. 4. 2010).

9 PRILOGE

9.1 Vprašalnik

Pozdravljeni!

Sem Urša Nagode, absolventka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. V svoji diplomski nalogi želim slišati rejnice in rejnike, kako razmišljate o svojem delu in sodelovanju s centrom za socialno delo.

Prosim, da na vprašanja odkrito odgovarjate, saj mi bodo vaši odgovori v veliko pomoč pri moji diplomski nalogi. Vprašalnik je anonimen, zato se nikjer ne podpisujte.

1. Z rejništvom se ukvarjam

1–poklicno

2–kot sorodnik otroka, rejenca

3–samo kot rejnica

2. S katerim centrom za socialno delo še sodelujete poleg Centra za socialno delo Maribor/ Domžale?

---

3. Ali imate poleg rejniških otrok tudi lastne otroke?

1 – da

2 – ne

4. Koliko časa ste že rejniki?

1 – ne več kot 5 let

2 – med 6 in 10 let

3 – med 11 in 20 let

4 – med 21 in 30 let

5 – več kot 31 let

5. Kako pomembni so bili naslednji dejavniki, da ste se odločili za izvajanje rejniške dejavnosti? Obkrožite številko za vsak dejavnik!

	Popolnoma nepomembno	Dokaj nepomembno	Delno pomembno	Dokaj pomembno	Zelo pomembno
ker nimam lastnih otrok	1	2	3	4	5
ker nisem dobil-a druge službe	1	2	3	4	5
zaradi ljubezni do otrok	1	2	3	4	5
zaradi občutka dobrodelnosti, želje po pomoči drugim	1	2	3	4	5

6. Ali bi se danes ponovno odločili za rejništvo?

- 1 – zagotovo ne
- 2 – verjetno ne
- 3 – ne vem
- 4 – mislim, da ja
- 5 – zagotovo

7. Kaj za vas pomeni, DA REJNIŠTVO USPE?

---

8. Delo rejnika je v družbi spoštovano in cenjeno.

- 1 – se zagotovo ne strinjam (naše delo sploh ni cenjeno in spoštovano)
- 2 – se ne strinjam
- 3 – ne vem
- 4 – se strinjam
- 5 – se popolnoma strinjam (naše delo je zelo cenjeno in spoštovano)

9. Poimenovanja REJENEC, REJNIK, REJNICA, REJENKA se mi zdijo sporna, ponižujoča.

- 1 – se popolnoma strinjam
- 2 – se strinjam
- 3 – me ne moti

4 – se ne strinjam

5 – se zagotovo ne strinjam

Kako bi svojo trditev pojasnili? Zakaj se vam zdi/se vam ne zdi sporna, ponižujoča?

---

10. Ali si poleg rejniške dejavnosti želite še dodatne zaposlitve?

1 – tega si zagotovo ne želim

2 – si ne želim

3 – o tem ne razmišljam

4 – si želim dodatne zaposlitve

5 – si zelo želim dodatne zaposlitve

11. Uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnice, rejnika so mi zelo koristila.

1 – se zagotovo ne strinjam (mi niso prav nič koristila)

2 – se ne strinjam

3 – ne vem

4 – se strinjam

5 – se popolnoma strinjam (so mi zelo koristila)

12. Pri svojem delu bi potrebovali več izobraževanj in usposabljanj.

1 – se popolnoma strinjam

2 – se strinjam

3 – ne vem

4 – se ne strinjam

5 – se zagotovo ne strinjam

13. Kako pogosto se v primeru težav na področju rejništva obrnete na Center za socialno delo Maribor/ Domžale?

- 1 – nikoli
- 2 – redkokdaj
- 3 – včasih
- 4 – pogosto
- 5 – vedno

14. Pogrešam več pomoči in podpore s strani Centra za socialno delo Maribor/Domžale.

- 1 – zelo pogosto
- 2 – pogosto
- 3 – občasno
- 4 – redkokdaj
- 5 – nikoli

15. Kako bi ocenili delo socialne delavke (iz CSD Maribor/ Domžale)?

- 1 – sem zelo nezadovoljna
- 2 – sem nezadovoljna
- 3 – sem srednje zadovoljna
- 4 – sem zadovoljna
- 5 – sem zelo zadovoljna

16. Želim si več srečanj z rejniki in rejnicami.

- 1 – se popolnoma strinjam
- 2 – se strinjam
- 3 – ne vem
- 4 – se ne strinjam
- 5 – se zagotovo ne strinjam

17. Kaj pogrešate s strani centra za socialno delo Maribor/ Domžale?

---

18. Kaj bi s strani centra za socialno delo Maribor/ Domžale pohvalili, kaj vam je posebej v pomoč?

---

19. Center za socialno delo Maribor/Domžale se zelo trudi sodelovati z matično družino otroka.

- 1 – se zagotovo ne strinjam
- 2 – se ne strinjam
- 3 – ne vem
- 4 – se strinjam
- 5 – se popolnoma strinjam

20. Rejništvo naj bi bilo kratkotrajen ukrep, kljub temu pa pogostokrat otroci v rejniški družini ostajajo po več let. Zakaj?

Kako pomembni se vam zdijo sledeči razlogi, da otroci tako dolgo ostajajo v rejniških družinah? Obkrožite številko!

	Popolnoma nepomembno	Dokaj nepomembno	Delno pomembno	Dokaj pomembno	Zelo pomembno
CSD se premalo posveča otrokovi družini	1	2	3	4	5
Otroci prihajajo iz težkega družinskega okolja	1	2	3	4	5
Starši si niti ne želijo svojih otrok nazaj	1	2	3	4	5
Otrokom je bolje v rejniški družini	1	2	3	4	5

26. Izobrazba

- a) dokončana osnovna šola
- b) dokončana poklicna šola
- c) dokončana srednja šola
- d) dokončana višja ali visoka šola
- e) dokončana univerzitetna izobrazba
- f) magisterij
- g) doktorat

Hvala za vaše sodelovanje!

Urša Nagode

9.2 Tabele

Tabela 9.2 Starost anketiranih

	30–36 let	37–43 let	44–50 let	51–57 let	58–64 let	nad 64 let	Neopred.	Skupaj
F	6	8	15	10	6	3	3	51
%	11,76	15,68	29,41	19,61	11,76	5,88	5,88	100

Tabela 9.3 Izobrazba anketiranih

	OŠ	poklicna	srednja	visoka/višja	univ.	magist.	doktorat	neop.	Skupaj
F	22	9	9	5	3	0	0	3	51
%	43,14	17,65	17,65	9,80	5,88	0	0	5,88	100

Tabela 9.4 Rejniška dejavnost kot poklic ali sorodstveno razmerje

	Poklicno	Sorodst. razmerje	Samo rejnica	Skupaj
F	34	10	7	51
%	66,67	19,61	13,73	100

Tabela 9.5 Imate tudi lastne otroke?

	Ima lastne otroke	Nima lastnih otrok	Skupaj
F	42	9	51
%	82,35	17,65	100

Tabela 9.6 Časovno obdobje izvajanja rejništva

	Manj kot 5	6–10 let	11–20 let	21–30 let	Več kot 31	Skupaj
F	7	15	24	5	0	51
%	13,72	29,41	47,06	9,80	0	100

Tabela 9.7 Pomembnost dejavnikov pri odločitvi za rejništvo

	Popolnoma nepomembno		Dokaj nepomembno		Delno pomembno		Dokaj pomembno		Zelo pomembno		Neopredelj.	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1. dej.*	9	17,65	1	1,96	3	5,88	1	1,96	4	7,84	33	64,71
2. dej.*	9	17,65	2	3,92	3	5,88	0	0	2	3,92	35	68,63
3. dej.*	1	1,96	0	0	0	0	8	15,68	31	60,78	11	21,57
4. dej.*	1	1,96	0	0	2	3,92	11	21,57	30	58,82	7	13,73

*1. Dejavnik: Ker nimam lastnih otrok

*2. Dejavnik: Ker nisem dobila druge službe

*3. Dejavnik: Zaradi ljubezni do otrok

*4. Dejavnik: Zaradi občutka dobrodelnosti in želje po pomoči drugim

Tabela 9.8 Možnost ponovne odločitve za rejništvo

	Zagotovo da	Mislím, da ja	Ne vem	Verjetno ne	Zagotovo ne	Skupaj
F	23	22	3	3	0	51
%	45,10	43,14	5,88	5,88	0	100

Tabela 9.9 Ocena strinjanja, da je delo rejnice/rejnika cenjeno in spoštovano

	Zagotovo ne strinjam	Se ne strinjam	Ne vem	Se strinjam	Zagotovo strinjam	Skupaj
F	17	14	10	6	4	51
%	33,33	27,45	19,61	11,77	7,84	100

Tabela 9.10 Ocena strinjanja s trditvijo, da sta poimenovanji rejnec, rejnica sporni in ponižujoči

	Popolnoma se strinjam	Se strinjam	Me ne moti	Se ne strinjam	Zagotovo ne strinjam	Skupaj
F	7	19	22	3	0	51
%	13,72	37,25	43,13	5,88	0	100

Tabela 9.11 Želja po dodatni zaposlitvi poklicnih rejnic

	Zagotovo ne želim	Ne želim	Ne razmišljam o tem	Si želim	Zelo želim	Skupaj
F	7	12	12	3	0	34
%	20,59	35,29	35,29	8,82	0	100

Tabela 9.12 Koristnost uvodnih izobraževanj in usposabljanj

	Zagotovo se ne strinjam	Se ne strinjam	Ne vem	Se strinjam	Popolnoma se strinjam	Skupaj
F	1	3	1	24	22	51
%	1,96	5,88	1,96	47,01	43,14	100

Tabela 9.13 Potreba po dodatnih izobraževanjih in usposabljanjih

	Popolnoma se strinjam	Se strinjam	Ne vem	Se ne strinjam	Zagotovo se ne strinjam	Skupaj
F	8	29	8	2	4	51
%	15,69	56,86	15,69	3,92	7,84	100

Tabela 9.14 Pogostost iskanja pomoči in podpore na CSD

	nikoli	redkokdaj	včasih	pogosto	vedno	Skupaj
F	0	5	19	12	15	51
%	0	9,80	37,25	23,53	29,41	100

Tabela 9.15 Potreba po dodatni pomoči in podpori s strani CSD

	zelo pogosto	pogosto	občasno	redkokdaj	nikoli	skupaj
F	2	1	20	11	17	51
%	3,92	1,96	39,22	21,57	33,33	100

Tabela 9.16 Ocena dela socialne delavke

	Zelo nezadovoljna	Nezadovoljna	Srednje zadovoljna	Zadovoljna	Zelo zadovoljna	skupaj
F	6	3	2	11	29	51
%	11,76	5,88	3,92	21,57	56,86	100

Tabela 9.17 Želja po dodatnih srečanjih rejnic med seboj

	Popolnoma se strinjam	Se strinjam	Ne vem	Se ne strinjam	Zagotovo se ne strinjam	Skupaj
F	7	25	12	2	5	51
%	13,73	49,02	23,53	3,92	9,80	100

Tabela 9.18 Sodelovanje CSD-ja z matično družino otroka

	Zagotovo se ne strinjam	Se ne strinjam	Ne vem	Se strinjam	Popolnoma se strinjam	Skupaj
F	3	4	5	26	13	51
%	5,88	7,84	9,80	50,98	25,49	100

Tabela 9.19 CSD se premalo posveča otrokovi družini

	Popolnoma nepomembno	Dokaj nepomembno	Delno pomembno	Dokaj pomembno	Zelo pomembno	Ni odgovora	Skupaj
F	6	0	6	7	12	20	51
%	11,76	0	11,76	13,73	23,53	39,22	100

Tabela 9.20 Otroci prihajajo iz težkega družinskega okolja

	Popolnoma nepomembno	Dokaj nepomembno	Delno pomembno	Dokaj pomembno	Zelo pomembno	Ni odgovora	Skupaj
F	1	0	4	6	35	5	51
%	1,96	0	7,84	11,76	68,63	9,80	100

Tabela 9.21 Starši si niti ne želijo svojih otrok nazaj

	Popolnoma nepomembno	Dokaj nepomembno	Delno pomembno	Dokaj pomembno	Zelo pomembno	Ni odgovora	Skupaj
F	1	2	6	6	20	16	51
%	1,96	3,92	11,76	11,76	39,22	31,37	100

Tabela 9.22 Otrokom je bolje v rejniški družini

	Popolnoma nepomembno	Dokaj nepomembno	Delno pomembno	Dokaj pomembno	Zelo pomembno	Ni odgovora	Skupaj
F	1	0	0	9	29	12	51
%	1,96	0	0	17,65	56,86	23,53	100

Tabela 9.23 Povprečna ocena pomembnosti posameznik dejavnikov

	Domžale	Maribor	Skupaj
Krivda na CSD	3,56	3,69	3,61
Težko druž. okolje	4,55	4,71	4,61
Starši ne želijo otrok	4,05	4,37	4,2
Bolje v rejništvu	4,5	4,88	4,67

Tabela 9.24 Koristnost in nujnost IPS

	Zagotovo se ne strinjam	Se ne strinjam	Ne vem	Se strinjam	Popolnoma se strinjam	Skupaj
F	0	3	0	23	25	51
%	0	5,88	0	45,10	49,02	100

Tabela 9.25 Pomanjkljivost IPS

	Ni končnih dogovorov	Nepreverjanje dogovorov	Niso vsi prisotni	Preredka srečanja	Drugo	Skupaj
F	3	4	19	16	9	51
%	5,88	7,84	37,25	31,37	17,65	100

Tabela 9.26 Prednosti IPS

	Konkreten načrt	Se vsi zberemo	Se dogovorimo glede pomembnih zadev	Drugo	Skupaj
F	17	20	14	0	51
%	33,33	39,22	27,45	0	100

9.3. Testiranje hipotez: Odločitev za rejništvo

Hipoteza1: Predpostavljam, da sta bila t.i. altruistična dejavnika (ljubezen do otrok in občutek dobrotelčnosti in želje po pomoči drugim) bolj pomembna pri odločitvi za izvajanje rejniške dejavnosti v primerjavi z t.i. egoističnima dejavnikoma (ker nimam lastnih otrok in nisem dobila druge službe).

x	y	D	D2
5	9	-4	16
4	10	-6	36
2	6	-4	16
4	10	-6	36
6	10	-4	16

2	10	-8	64
2	6	-4	16
2	10	-8	64
2	10	-8	64
2	10	-8	64
2	10	-8	64
2	10	-8	64
2	2	0	0
2	10	-8	64
2	9	-7	49
2	8	-6	36
2	9	-7	49
2	10	-8	64
4	10	-6	36
9	10	-1	1
2	5	-3	9
3	8	-5	25
2	10	-8	64
2	9	-7	49
2	10	-8	64
2	8	-6	36
2	10	-8	64
2	6	-4	16
2	10	-8	64
4	8	-4	16
2	10	-8	64
3	9	-6	36
6	2	4	16
2	6	-4	16
2	5	-3	9
2	2	0	0
6	10	-4	16
2	8	-6	36
2	8	-6	36
2	6	-4	16
2	10	-8	64
2	6	-4	16
2	10	-8	64
2	6	-4	16
6	8	-2	4
4	9	-5	25
2	5	-3	9
6	6	0	0
2	6	-4	16

2	2	0	0
2	10	-8	64
144	407	-263	1749
2,823529412	7,980392	-5,15686	34,29412

Standardna napaka= 2,8026

Standardni odklon = 0,39245

Izračunana vrednost $t= 13,122$ kar je več kot tabelirana vrednost pri danih stopinjah prostosti s 5% tveganjem (2,009). Hipotezo potrdimo.

9.4 Testiranje hipotez

Hipoteza 2: Anketirane rejnice se (popolnoma) strinjajo s trditvijo, da je uporabljena terminologija v rejništvu sporna in ponižujoča.

1	7	7	13,9515571
2	19	38	3,22145329
3	22	66	7,61245675
4	3	12	7,56747405
5	0	0	0
sum	51		32,351
average		2,41	

Standardni odklon= 0,796

Standardna napaka= 0,113

Izračunana vrednost $t= 5,222$ (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo.

9.5. Testiranje hipotez

Hipoteza 3: Rejnice se strinjajo s trditvijo, da bi pri svojem delu potrebovale več izobraževanj in usposabljanj.

1	8	8	13,8069973
2	29	58	2,85428681
3	8	24	3,76778162
4	2	8	5,68704344
5	4	20	28,864283
	51	2,31	1,07804691
		sd	1,03829038
		se	0,147
		t=	4,674

Standardni odklon= 1,038

Standardna napaka= 0,147

Izračunana vrednost $t= 4,674$ (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo.

9.6 Testiranje hipotez

Hipoteza 4: Hipoteza 4: Anketirane rejnice občasno, pogosto ali zelo pogosto pogrešajo več podpore s strani CSD – ja.

1	2	2	15,5048058
2	1	2	3,18377547
3	20	60	12,3029604
4	11	44	0,51172626
5	17	85	25,124183
	51	3,78	1,11034218
	sd		1,05372775
	se		0,149
	t=		5,263

Standardni odklon= 1,053

Standardna napaka= 0,149

Izračunana vrednost $t= 5,263$ (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo.

9.7 Testiranje hipotez

Hipoteza 5: Rejnice so z delom socialne delavke CSD–ja srednje zadovoljne, zadovoljne ali zelo zadovoljne.

1	6	6	56,1384083
2	3	6	12,716263
3	2	6	2,24221453
4	11	44	0,03806228
5	29	145	25,6885813
	51	4,06	1,89850058
		sd	1,37786087
		se	0,195
		t=	5,434

Standardni odklon= 1,377

Standardna napaka=0,195

Izračunana vrednost $t= 5,434$ (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo.

9.8 Testiranje hipotez

Hipoteza 6: Anketirane rejnice se strinjajo s trditvijo, da si želijo več srečanj rejnic med seboj.

1	7	7	15,1384083
2	25	50	5,53633218
3	12	36	3,3633218
4	2	8	4,67820069
5	5	25	31,9896194
	51	2,47	1,19031142
		sd	1,09101394
		se	0,154
		t=	3,431

Standardni odklon= 1,091

Standardna napaka=0,154

Izračunana vrednost $t=3,431$ (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo.

9.9 Testiranje hipotez

Hipoteza 7 : Anketirane rejnice se strinjajo s trditvijo, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka.

1	3	3	23,916955
2	4	8	13,3010381
3	5	15	3,39100346
4	26	104	0,80968858
5	13	65	17,9930796
	51	3,82	1,16493656
		sd	1,07932227
		se	0,153
		t=	5,395

Standardni odklon= 1,079

Standardna napaka= 0,153

Izračunana vrednost $t=5,395$ (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo

9.10 Testiranje hipotez

Hipoteza 8: Anketirane rejnice se (popolnoma) strinjajo s trditvijo, da so IPS koristne in nujne.

1	0	0	0
2	3	6	16,8869666
3	0	0	0
4	23	92	3,19223376
5	25	125	9,84236832
	51	4,37	0,58669742
		sd	0,76596176
		se	0,108
		t=	12,671

Standardni odklon= 0,7659

Standardna napaka=0,108

Izračunana vrednost t= 12,671 (za oceno tri ali več) je večja od tabelirane vrednosti pri danih stopinjah prostosti (2,009) pri 5% tveganju – zato dano hipotezo potrdimo

9.11 Pearsonov koeficient

Raziskovalno vprašanje 1: Ali obstaja visoka povezava med možnostjo za ponovno odločitev za rejništvo in oceno spoštovanja in cenjenosti rejniškega poklica?

		x	y			
4	-0,27451	0,075356	1	-1,33333	1,777778	0,366013
4	-0,27451	0,075356	3	0,666667	0,444444	-0,18301
3	-1,27451	1,624375	1	-1,33333	1,777778	1,699346
5	0,72549	0,526336	3	0,666667	0,444444	0,48366
4	-0,27451	0,075356	1	-1,33333	1,777778	0,366013
4	-0,27451	0,075356	4	1,666667	2,777778	-0,45752
5	0,72549	0,526336	5	2,666667	7,111111	1,934641
3	-1,27451	1,624375	2	-0,33333	0,111111	0,424837
2	-2,27451	5,173395	1	-1,33333	1,777778	3,03268
4	-0,27451	0,075356	5	2,666667	7,111111	-0,73203
4	-0,27451	0,075356	1	-1,33333	1,777778	0,366013
5	0,72549	0,526336	2	-0,33333	0,111111	-0,24183
5	0,72549	0,526336	3	0,666667	0,444444	0,48366
5	0,72549	0,526336	2	-0,33333	0,111111	-0,24183
5	0,72549	0,526336	4	1,666667	2,777778	1,20915
5	0,72549	0,526336	3	0,666667	0,444444	0,48366
5	0,72549	0,526336	4	1,666667	2,777778	1,20915
5	0,72549	0,526336	5	2,666667	7,111111	1,934641
5	0,72549	0,526336	2	-0,33333	0,111111	-0,24183
2	-2,27451	5,173395	1	-1,33333	1,777778	3,03268
4	-0,27451	0,075356	2	-0,33333	0,111111	0,091503
4	-0,27451	0,075356	3	0,666667	0,444444	-0,18301
4	-0,27451	0,075356	1	-1,33333	1,777778	0,366013

4	-0,27451	0,075356	3	0,666667	0,444444	-0,18301
4	-0,27451	0,075356	1	-1,333333	1,777778	0,366013
4	-0,27451	0,075356	4	1,666667	2,777778	-0,45752
4	-0,27451	0,075356	1	-1,333333	1,777778	0,366013
4	-0,27451	0,075356	2	-0,333333	0,111111	0,091503
4	-0,27451	0,075356	1	-1,333333	1,777778	0,366013
4	-0,27451	0,075356	3	0,666667	0,444444	-0,18301
4	-0,27451	0,075356	2	-0,333333	0,111111	0,091503
3	-1,27451	1,624375	2	-0,333333	0,111111	0,424837
4	-0,27451	0,075356	1	-1,333333	1,777778	0,366013
5	0,72549	0,526336	1	-1,333333	1,777778	-0,96732
5	0,72549	0,526336	4	1,666667	2,777778	1,20915
5	0,72549	0,526336	4	1,666667	2,777778	1,20915
5	0,72549	0,526336	2	-0,333333	0,111111	-0,24183
5	0,72549	0,526336	2	-0,333333	0,111111	-0,24183
4	-0,27451	0,075356	3	0,666667	0,444444	-0,18301
4	-0,27451	0,075356	3	0,666667	0,444444	-0,18301
5	0,72549	0,526336	1	-1,333333	1,777778	-0,96732
5	0,72549	0,526336	1	-1,333333	1,777778	-0,96732
4	-0,27451	0,075356	1	-1,333333	1,777778	0,366013
5	0,72549	0,526336	3	0,666667	0,444444	0,48366
5	0,72549	0,526336	2	-0,333333	0,111111	-0,24183
2	-2,27451	5,173395	2	-0,333333	0,111111	0,75817
5	0,72549	0,526336	2	-0,333333	0,111111	-0,24183
5	0,72549	0,526336	5	2,666667	7,111111	1,934641
4	-0,27451	0,075356	1	-1,333333	1,777778	0,366013
5	0,72549	0,526336	1	-1,333333	1,777778	-0,96732
5	0,72549	0,526336	2	-0,333333	0,111111	-0,24183
4,27451	34,15686	2,333333		81,333333	17,333333	

Izračunani Pearsonov koeficient znaša 0,329

9.12 Pearsonov koeficient

Raziskovalno vprašanje 2: Ali obstaja povezava med pogostostjo iskanja pomoči in podpore na CSD–ju in potrebo po več pomoči in podpore s strani CSD–ja?

X	Y				
4	0,27451	0,075356	3	-0,78431	0,615148 -0,2153
3	-0,72549	0,526336	5	1,215686	1,477893 -0,88197
4	0,27451	0,075356	3	-0,78431	0,615148 -0,2153
5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893 1,549404
3	-0,72549	0,526336	4	0,215686	0,046521 -0,15648

5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893	1,549404
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
5	1,27451	1,624375	3	-0,78431	0,615148	-0,99962
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
5	1,27451	1,624375	3	-0,78431	0,615148	-0,99962
5	1,27451	1,624375	3	-0,78431	0,615148	-0,99962
3	-0,72549	0,526336	5	1,215686	1,477893	-0,88197
5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893	1,549404
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
4	0,27451	0,075356	4	0,215686	0,046521	0,059208
4	0,27451	0,075356	5	1,215686	1,477893	0,333718
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
5	1,27451	1,624375	1	-2,78431	7,752403	-3,54864
3	-0,72549	0,526336	5	1,215686	1,477893	-0,88197
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
5	1,27451	1,624375	4	0,215686	0,046521	0,274894
3	-0,72549	0,526336	5	1,215686	1,477893	-0,88197
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
5	1,27451	1,624375	2	-1,78431	3,183775	-2,27413
4	0,27451	0,075356	4	0,215686	0,046521	0,059208
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
2	-1,72549	2,977316	4	0,215686	0,046521	-0,37216
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
4	0,27451	0,075356	5	1,215686	1,477893	0,333718
3	-0,72549	0,526336	4	0,215686	0,046521	-0,15648
2	-1,72549	2,977316	4	0,215686	0,046521	-0,37216
2	-1,72549	2,977316	3	-0,78431	0,615148	1,353326
5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893	1,549404
3	-0,72549	0,526336	1	-2,78431	7,752403	2,019992
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
4	0,27451	0,075356	3	-0,78431	0,615148	-0,2153
4	0,27451	0,075356	5	1,215686	1,477893	0,333718
4	0,27451	0,075356	5	1,215686	1,477893	0,333718
5	1,27451	1,624375	3	-0,78431	0,615148	-0,99962
3	-0,72549	0,526336	3	-0,78431	0,615148	0,569012
5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893	1,549404
2	-1,72549	2,977316	4	0,215686	0,046521	-0,37216
4	0,27451	0,075356	4	0,215686	0,046521	0,059208
5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893	1,549404
4	0,27451	0,075356	5	1,215686	1,477893	0,333718
3	-0,72549	0,526336	5	1,215686	1,477893	-0,88197
2	-1,72549	2,977316	4	0,215686	0,046521	-0,37216
4	0,27451	0,075356	3	-0,78431	0,615148	-0,2153

5	1,27451	1,624375	4	0,215686	0,046521	0,274894
5	1,27451	1,624375	5	1,215686	1,477893	1,549404
3,72549		50,15686	3,784313725		56,62745	5,980392

0,112215

Izračunani Pearsonov koeficient znaša 0,112

9.13 Pearsonov koeficient

Raziskovalno vprašanje 4: Ali obstaja povezava med oceno dela socialne delavke in oceno, da se CSD zelo trudi sodelovati z matično družino otroka?

15.vpr			19.vpr			
1	-3,05882	9,356401	2	-1,82353	3,32526	5,577855
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
5	0,941176	0,885813	3	-0,82353	0,678201	-0,77509
1	-3,05882	9,356401	4	0,176471	0,031142	-0,53979
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
4	-0,05882	0,00346	3	-0,82353	0,678201	0,048443
5	0,941176	0,885813	3	-0,82353	0,678201	-0,77509
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
5	0,941176	0,885813	2	-1,82353	3,32526	-1,71626
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
5	0,941176	0,885813	1	-2,82353	7,972318	-2,65744
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
1	-3,05882	9,356401	4	0,176471	0,031142	-0,53979
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
5	0,941176	0,885813	3	-0,82353	0,678201	-0,77509
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
1	-3,05882	9,356401	1	-2,82353	7,972318	8,636678
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
2	-2,05882	4,238754	4	0,176471	0,031142	-0,36332
2	-2,05882	4,238754	5	1,176471	1,384083	-2,42215
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609

4	-0,05882	0,00346	2	-1,82353	3,32526	0,107266
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
4	-0,05882	0,00346	4	0,176471	0,031142	-0,01038
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
3	-1,05882	1,121107	2	-1,82353	3,32526	1,930796
3	-1,05882	1,121107	5	1,176471	1,384083	-1,24567
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
1	-3,05882	9,356401	1	-2,82353	7,972318	8,636678
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
4	-0,05882	0,00346	5	1,176471	1,384083	-0,0692
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
2	-2,05882	4,238754	3	-0,82353	0,678201	1,695502
1	-3,05882	9,356401	4	0,176471	0,031142	-0,53979
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
5	0,941176	0,885813	4	0,176471	0,031142	0,16609
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
5	0,941176	0,885813	5	1,176471	1,384083	1,107266
4,058824	96,82353	3,823529412		59,41176	27,52941	

0,36297

$$r=27,529/75,844=0,363$$

Izračunani Pearsonov koeficient= 0,363

9.14 Zbirnik podatkov

9.15 Izjava o avtorstvu

9.16 Izjava mentorja

	1	3	4	5a	5b	5c	5d	6	8	9	10	11	12	13	14	15	16	19	20a	20b	20c	20d	21	22	23	24	25	26
1	1	1	3	3	2	5	4	4	1	3	4	2	3	4	3	1	2	2	4	4	4	5	2	3	1	1	45	1
2	1	1	2	1	3	5	5	4	3	3	3	4	2	3	5	4	3	4	3	4	4	4	5	3	2	1	33	2
3	2	1	3	1	1	5	1	3	1	2	x	5	3	4	3	4	2	4	1	1	5	1	5	3	3	2	0	0
4	3	2	1	3	1	5	5	5	3	3	x	5	2	5	5	5	3	3	3	5	1	1	4	5	1	1	43	5
5	3	2	2	5	1	5	5	4	1	3	x	5	2	3	4	1	2	4	4	5	3	5	5	2	1	1	40	4
6	3	1	2	1	1	5	5	4	4	3	x	4	2	5	5	5	2	4	1	5	1	1	4	4	2	1	32	5
7	2	1	4	1	1	5	1	5	5	4	x	5	5	3	3	5	1	4	1	1	1	5	5	3	3	1	0	1
8	1	1	3	1	1	5	5	3	2	2	3	5	1	5	3	4	1	3	1	5	1	5	5	3	1	1	46	3
9	1	1	4	1	1	5	5	2	1	2	2	5	2	3	3	5	2	3	5	5	5	4	4	3	2	1	52	1
10	1	1	3	1	1	5	5	4	5	3	2	5	1	5	3	5	1	5	1	5	5	5	5	3	3	1	58	2
11	1	1	3	1	1	5	5	4	1	1	1	3	3	5	3	5	3	2	5	5	5	5	4	3	1	1	46	3
12	1	1	1	1	1	5	5	5	2	2	2	4	2	3	5	5	3	5	1	5	5	1	5	3	3	1	52	2
13	1	1	3	1	1	1	1	5	3	1	1	5	3	5	5	5	2	1	1	1	1	1	5	5	2	0	0	0
14	1	1	3	1	1	5	5	5	2	3	2	4	2	3	3	5	3	4	3	5	4	5	4	1	2	1	50	3
15	1	1	4	1	1	5	4	5	4	3	3	4	2	4	4	5	2	4	1	5	1	1	4	4	2	1	49	4
16	1	1	3	1	1	4	4	5	3	3	2	4	2	4	5	5	2	4	1	5	1	1	5	3	1	1	54	1
17	1	1	4	1	1	5	4	5	4	2	3	4	3	3	3	1	2	4	3	5	2	5	5	3	3	1	60	1
18	1	1	2	1	1	5	5	5	5	2	2	5	5	5	1	4	1	4	3	5	5	4	5	2	1	1	42	1
19	1	1	2	1	3	5	5	5	2	1	4	5	2	3	5	5	2	3	1	5	4	5	4	1	1	1	37	4
20	1	1	1	4	5	5	5	2	1	2	3	1	2	3	3	4	1	4	1	1	1	1	2	2	2	1	36	1
21	1	1	3	1	1	1	4	4	2	3	2	4	3	3	3	5	2	4	5	5	4	5	4	3	2	1	55	1
22	1	1	2	1	2	4	4	4	3	1	3	5	5	5	4	5	5	5	4	3	1	4	5	3	3	1	41	1
23	1	1	3	1	1	5	5	4	1	3	3	4	2	3	5	4	3	4	3	1	1	1	4	3	2	1	40	1
24	1	1	3	1	1	4	5	4	3	3	2	2	2	3	3	5	2	4	4	3	3	5	4	4	2	1	45	1
25	1	1	3	1	1	5	5	4	1	4	2	5	1	5	2	1	2	1	4	5	5	5	2	3	2	1	45	1
26	1	1	3	1	1	4	4	4	4	3	3	5	2	4	4	5	2	4	1	5	1	1	5	4	3	1	52	0
27	1	1	4	1	1	5	5	4	1	2	1	4	2	3	3	2	2	4	1	4	1	4	5	4	1	1	50	1
28	2	1	3	1	1	1	5	4	2	2	x	4	3	2	4	2	4	5	1	5	1	1	4	3	3	1	70	3
29	1	1	3	1	1	5	5	4	1	3	1	5	1	3	3	4	2	4	5	5	5	5	5	3	1	1	49	2
30	1	1	2	1	3	4	4	4	3	3	3	4	2	4	5	5	2	4	4	3	3	4	5	4	2	1	37	4
31	1	1	3	1	1	5	5	4	2	2	3	2	2	3	4	4	3	2	1	5	1	5	4	3	2	1	49	1
32	1	1	3	2	1	5	4	3	2	2	2	4	2	2	4	4	2	4	1	5	5	4	4	5	1	1	48	2
33	1	1	2	1	5	1	1	4	1	3	4	5	2	2	3	4	5	4	1	5	1	1	5	2	1	1	53	1
34	3	2	3	1	1	5	1	5	1	1	x	4	4	5	5	5	3	4	1	1	5	5	4	5	3	1	58	3
35	2	2	1	1	1	4	1	5	4	3	x	4	2	3	1	3	3	2	5	4	5	5	4	4	2	1	52	2
36	2	2	1	1	1	1	1	5	4	3	x	4	2	3	3	3	2	5	5	4	3	5	4	4	2	1	65	1
37	1	2	1	5	1	5	5	5	2	2	2	4	2	4	3	5	1	4	5	5	5	5	4	3	3	1	35	3
38	2	1	2	1	1	5	3	5	2	3	x	4	1	4	5	5	2	4	1	5	5	5	4	4	2	1	31	5
39	1	1	2	1	1	4	4	4	3	3	3	4	2	4	5	5	2	5	1	4	3	4	4	4	2	1	42	3
40	1	1	3	1	1	1	5	4	3	3	1	4	2	5	3	1	2	1	5	5	4	5	5	4	1	1	58	1
41	2	1	2	1	1	5	5	5	1	3	x	5	2	3	3	5	1	5	1	5	5	5	5	5	1	1	53	1
42	3	1	1	1	1	1	5	5	1	2	x	5	1	5	5	4	5	5	5	5	4	5	5	5	3	1	52	4
43	3	1	2	1	1	5	5	4	1	2	x	4	2	2	4	5	3	4	1	5	1	1	4	4	3	1	53	3
44	1	1	2	1	1	1	5	5	3	2	3	5	1	4	4	5	2	5	1	5	5	5	5	5	1	1	48	2
45	1	2	2	5	1	5	3	5	2	1	1	5	2	5	5	5	3	5	5	5	5	4	5	5	2	1	49	2
46	2	2	3	3	1	4	5	2	2	2	x	4	1	4	5	2	5	3	1	5	5	5	4	4	1	1	67	4
47	3	1	3	1	1	1	4	5	2	2	x	4	2	3	5	1	4	4	5	5	5	5	4	4	1	1	62	1
48	2	1	2	5	1	1	5	5	5	1	x	4	4	2	4	5	5	5	5	5	5	5	5	4	3	1	50	1
49	1	1	3	1	1	1	5	4	1	4	1	5	2	4	3	5	2	4	4	3	2	5	4	1	2	1	46	2
50	1	2	3	1	1	1	1	5	1	2	2	5	5	5	4	5	2	5	1	5	1	5	5	4	2	1	60	1
51	2	1	3	1	1	5	5	5	2	2	x	5	3	5	5	5	3	5	1	5	5	5	5	5	3	1	34	3

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana URŠKA NAGODE, vpisana na Fakulteto za socialno delo v štud. letu 2005/2006 kot redna študentka izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom REJNICE O REJNIŠTVU: Perspektiva rejnic o izvajanju rejniške dejavnosti na območju Centra za socialno delo Domžale in Centra za socialno delo Maribor, napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice as.dr. Nine Mešl in somentorja doc.dr. Nina Rodeta.

Datum:

Podpis:

10 POVZETEK

Od družine se pričakuje, da bo svojemu otroku ponudila največ kar zmore: temeljni občutek varnosti, zaupanja vase, občutek sprejetosti, ljubezni topline ipd. Vse, kar otrok potrebuje, da bo odrasel v odgovorno, samostojno in zrelo osebo. Vendar vse družine tega ne zmorejo, ob vzgoji svojega otroka potrebujejo pomoč, podporo in razumevanje. Namestitev otroka v rejniško družino pride v poštev, ko so izčrpani že vsi drugi viri pomoči in se rejniška družina kaže kot najprimernejša rešitev za otroka.

Dandanes postaja rejništvo vse pogostejše tema javnih razprav in debat in vse pogostejše se govori o spremembah, ki so v rejništvu potrebne. Mnenja o tem, katere in kakšne spremembe so potrebne, so si med strokovnjaki različne – ravno nekatere izmed teh dilem in odprtih vprašanj predstavljam v teoretičnem uvodu. V teoretičnem delu diplomske naloge se dotaknem tudi pravne ureditve rejništva ter opisujem vloge udeleženih v rejniškem sistemu; vlogo otroka, ki živi z in med dvema družinama, med matično in rejniško družino. Za dober potek rejništva pa je pomembno tudi strokovno in kvalitetno delo strokovnih delavcev centrov za socialno delo.

V raziskovalnem delu naloge me je zanimala perspektiva rejnic, njihov pogled na izvajanje rejniške dejavnosti. Raziskava je kvantitativne narave, pri nekaterih vprašanjih pa rejnicam dopuščam tudi možnost odprtih odgovorov. V raziskavi je sodelovalo manj rejnic, kot sem si želela in pričakovala. Z območja CSD Domžale je sodelovalo 32 rejnic in en rejnik, kasneje pa sem za sodelovanje pridobila še 18 rejnic z območja CSD Maribor.

V prvi vrsti sem želela dobiti podatke o osnovnem profilu rejnic – ugotovila sem, da je to še vedno pretežno »ženski poklic«. Bolj od tega me je zanimala sama stopnja izobrazbe rejnic, saj ena izmed kritik rejništva pravi, da je stopnja izobraženosti rejnic zelo nizka. Na podlagi dobljenih podatkov lahko rečemo, da je največ rejnic, ki imajo nižjo izobrazbo, kot jo predpisuje zakon, vendar se v nadaljevanju takoj vprašam o sami pomembnosti stopnje izobrazbe rejnic. Je pomembnejša stopnja izobrazbe rejnice ali motiv, dejavnik, ki je botroval odločitvi za rejniško dejavnost, ter pripravljenost rejnic na dodatna izobraževanja o vsebinah, ki jih zanimajo in bi jih pri svojem delu potrebovale? Na podlagi zbranih podatkov sem tudi ugotovila, da se rejnicam zdijo uvodna izobraževanja in usposabljanja za delo rejnika zelo koristna, vendar k temu dodajajo, da si želijo še več izobraževanj, usposabljanj in tudi medsebojnih srečanj. Kar 72,55 % rejnic se je namreč strinjalo s trditvijo, da bi pri svojem

delu potrebovale več izobraževanj in usposabljanj. To se mi zdi zelo pomembna in pozitivna ugotovitev, ki je ne smemo zanemariti.

Na podlagi raziskave sem tudi ugotovila, da je potrebno poskrbeti za večjo promocijo rejništva v javnosti, potrebno je spregovoriti tudi o dobrih izidih v rejništvu, saj v povprečju rejnice čutijo, da njihovo delo ni cenjeno in spoštovano. Slednje ima negativen vpliv tudi na otroke, ki živijo v rejniških družinah. K negativni sliki o rejništvu pa prispeva tudi terminologija, ki je po mnenju polovice vprašanih rejnic sporna in ponižujoča.

Na podlagi odgovorov na vprašanja sem ugotovila, da rejnice pozitivno ocenjujejo delo strokovnih delavk na obeh centrih za socialno delo. Odprla sem tudi vprašanje o individualnih projektnih skupinah, ki se sicer večini rejnic (94,12 %) zdijo koristne in nujne, vendar pomanjkljivost vprašalnika vidim v tem, da nisem rejnicam prej zastavila vprašanj v smislu, kaj razumejo kot namen IPS, kako v njih sodelujejo ipd.

Ko že omenjam pomanjkljivosti, pa naj omenim, da je skupno v raziskavi sodelovalo le 52 rejnic z območja dveh centrov za socialno delo v Sloveniji, zato dobljenih podatkov ne moremo posploševati na celotno populacijo, prav tako imam pomislek tudi o posploševanju podatkov na rejnice z območij CSD Domžale in CSD Maribor, saj so v raziskavi sodelovale le nekatere rejnice, ki se udeležujejo mesečnih srečanj na centrih za socialno delo. Želela sem, da se sliši glas rejnic, ki so s svojimi odgovori na vprašanja pokazale, kaj je po njihovem mnenju v rejniškem sistemu dobro in kje so potrebne spremembe.